

Virolahden kunnan esiopetuksen opetussuunnitelma

Nimi	Virolahden kunnan esiopetuksen opetussuunnitelma
Tiivistelmä	OPH määräyksen mukainen päivitys Virolahden kunnan esiopetussuunnitelmaan
Kunta	Virolahti
Hyväksymispäivämäärä	24.8.2026
Julkaistu	18.8.2026

SISÄLTÖ

1. Opetussuunnitelman perusteet ja paikallinen opetussuunnitelma.	1
1.1. Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet.	1
1.2. Paikallinen opetussuunnitelma ja sen kehittäminen.	1
1.3. Paikallisen opetussuunnitelman laatiminen ja keskeiset ratkaisut. . . .	3
2. Esiopetuksen tehtävä ja yleiset tavoitteet.	4
2.1. Esiopetuksen järjestämistä ohjaavat velvoitteet.	5
2.2. Esiopetuksen tehtävä osana oppimisen polkua.	7
2.3. Arvoperusta.	9
2.4. Oppimiskäsitys.	11
2.5. Laaja-alainen osaaminen esiopetuksessa.	11
2.5.1. Ajattelu ja oppiminen (001).	12
2.5.2. Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (002).	12
2.5.3. Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (003).	13
2.5.4. Monilukutaito (004).	14
2.5.5. Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (005).	15
2.5.6. Osallistuminen ja vaikuttaminen (006).	15
2.6. Paikallisesti päätettävät asiat.	16
3. Esiopetuksen toimintakulttuuri.	17
3.1. Toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavat periaatteet.	17
3.2. Oppimisympäristöt esiopetuksessa.	22
3.3. Yhteistyö esiopetuksen aikana ja siirtymävaiheissa.	24
3.4. Paikallisesti päätettävät asiat.	25
4. Esiopetuksen toteuttamisen periaatteet.	27
4.1. Monipuoliset työtavat.	27
4.2. Arviointi opetuksen ja oppimisen tukena.	28
4.3. Opetuksen yhteiset tavoitteet ja oppimiskokonaisuudet.	30
4.3.1. Ilmaisun monet muodot (001).	32
4.3.2. Kielten rikas maailma (002).	33
4.3.3. Minä ja meidän yhteisömme (003).	34
4.3.4. Tutkin ja toimin ympäristössäni (004).	36
4.3.5. Kasvan, liikun ja kehityn (005).	37
4.4. Kieleen ja kulttuuriin liittyviä tarkentavia kysymyksiä.	38
4.5. Paikallisesti päätettävät asiat.	41
5. Oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuki.	43
5.1. Lapsen oikeus oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tukeen. . .	43

5.1.1. Tuen järjestämistä ohjaavat periaatteet.	44
5.1.2. Tuen jatkumo varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja esiopetuksesta perusopetukseen.	46
5.2. Oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt ja ryhmäkohtaiset tukimuodot.	46
5.3. Lapsikohtaiset tukitoimet ja niiden järjestäminen.	50
5.3.1. Lapsikohtaisen tuen tarpeen arviointi.	51
5.3.2. Lapsikohtaisen tuen toteuttamista koskeva suunnitelma.	53
5.3.3. Tukea koskeva päätös.	54
5.4. Oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tukeen liittyvä yhteistyö. .	55
5.4.1. Huoltajan ja lapsen kanssa tehtävä yhteistyö.	55
5.4.2. Moniammatillinen ja monialainen yhteistyö.	56
5.5. Esiopetuksen poikkeava järjestäminen lapsen tuen tarpeesta tai terveydentilasta johtuvasta syystä.	57
5.5.1. Varhennettu oppivelvollisuus.	57
5.5.2. Sairaalaopetus ja konsultatiivinen sairaalaopetuspalvelu.	59
5.5.3. Muut opetuspalvelut.	61
5.5.4. Lapsen esiopetuksen järjestäminen poikkeavasti terveydentilasta johtuvasta syystä.	61
5.5.5. Perusopetuksen aloituksen myöhentäminen.	62
5.6. Paikallisesti päätettävät asiat.	62
6. Opiskeluhoolto.	64
6.1. Paikallisesti päätettävät asiat ja opetuksen järjestäjän opiskeluhooltosuunnitelma.	66
7. Erityiseen maailmankatsomukseen tai kasvatusopilliseen järjestelmään perustuva esiopetus.	70
7.1. Paikallisesti päätettävät asiat.	70

1. Opetussuunnitelman perusteet ja paikallinen opetussuunnitelma

1.1. Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet on perusopetuslain mukainen Opetushallituksen antama valtakunnallinen määräys,¹ jonka mukaan paikallinen esiopetuksen opetussuunnitelma laaditaan ja esiopetus toteutetaan. Opetussuunnitelman perusteiden laatimista ohjaavat erityisesti perusopetuslaki ja -asetus sekä esiopetuksen tavoitteita määrittävä valtioneuvoston asetus².

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden tehtävänä on edistää laadukkaan ja yhtenäisen esiopetuksen yhdenvertaista toteutumista koko maassa. Uudistuksen valmistelun lähtökohtana ovat lasten kasvuympäristön ja esiopetuksen toimintaympäristön muutosten tuomat haasteet tällä hetkellä ja tulevaisuudessa. Perusteita on valmisteltu laajassa yhteistyössä hyödyntäen uusimpien tutkimus- ja kehittämistyön tuloksia.

Opetussuunnitelman perusteet on määräys esiopetuksen tavoitteista ja keskeisistä sisällöistä, huoltajien ja esiopetuksen henkilöstön yhteistyöstä sekä opiskeluhuollonkeskeisistä periaatteista ja opetustoimeen kuuluvan opiskeluhuollon tavoitteista.³ Esiopetus on opetuksen ja kasvatuksen kokonaisuus, jossa eri osa-alueiden tavoitteet liittyvät yhteen ja muodostavat toimintakulttuurin perustan. Tämän vuoksi esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet sisältää esiopetuksen tavoitteita koskevien määräysten lisäksi niiden ymmärtämistä avaavaa tekstiä.

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet sisältävät viittauksia lainsäädäntöön. Viittausten tarkoituksena on selvittää perustetekstin yhteyttä lainsäädännölliseen perustaan. Esiopetusta ohjaavista säädöksistä poiketen tässä perusteasiakirjassa käytetään oppilaasta esiopetukseen paremmin soveltuvana sanaa lapsi ja oppimisen ja koulunkäynnin tuesta nimitystä oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuki. Perusopetuslain mukaisesta käsitteestä oppilashuolto käytetään perusteissa opiskelija- ja oppilashuoltolain mukaista ilmaisua opiskeluhoito.

1.2. Paikallinen opetussuunnitelma ja sen kehittäminen

Opetuksen järjestäjällä on vastuu paikallisen esiopetuksen opetussuunnitelman laadinnasta ja kehittämisestä⁴. Paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetään esiopetuksen kasvatus- ja opetustyön, opiskeluhuollon, huoltajien ja esiopetuksen yhteistyön sekä esiopetuksen muun toiminnan järjestämisestä ja toteuttamisesta esiopetuksen kansallisten perusteiden pohjalta. Opetussuunnitelma laaditaan siten, että se määrittelee, ohjaa ja tukee esiopetuksen järjestämistä kaikissa esiopetuksen yksiköissä tai toimipaikoissa. Opetuksen järjestäjä ottaa huomioon paikalliset erityispiirteet, lasten tarpeet sekä esiopetusta koskevan arviointitiedon ja kehittämistyön tulokset opetussuunnitelmaa laatiessaan.

Opetussuunnitelman laadinnassa otetaan huomioon myös muut paikalliset suunnitelmat, kuten:

- mahdollinen varhaiskasvatussuunnitelma
- perusopetukseen valmistavan opetuksen suunnitelma
- perusopetuksen opetussuunnitelma
- mahdollinen perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan suunnitelma
- lastensuojelulain⁵ mukainen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma

1 Perusopetuslaki (628/1998) 14 §

2 Valtioneuvoston asetus (422/2012)

3 Perusopetuslaki 14 §

4 Perusopetuslaki 15 §

5 Lastensuojelulaki (417/2007) 12 § (610/2022) ja Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 13 § (377/2022)

- yhdenvertaisuuslain⁶ mukainen yhdenvertaisuussuunnitelma
- tasa-arvolain⁷ mukainen tasa-arvosuunnitelma
- mahdollinen kestävän kehityksen suunnitelma ja kulttuurikasvatussuunnitelma sekä muut opetuksen järjestäjän tekemät koulutusta, lapsia ja perheitä koskevat suunnitelmat ja päätökset.

Opetuksen järjestäjä hyväksyy⁸ opetussuunnitelman erikseen suomenkielistä, ruotsinkielistä, saamenkielistä sekä tarvittaessa muulla kielellä annettavaa esiopetusta varten. Paikallinen esiopetuksen opetussuunnitelma voidaan laatia kaikille opetuksen järjestäjän esiopetuksen yksiköille tai toimipaikoille yhteisenä tai siten, että suunnitelma sisältää opetuksen järjestäjän yhteisiä sekä yksikkö- tai toimipaikkakohtaisia osia sen mukaan kuin opetuksen järjestäjä päättää. Opetuksen järjestäjät voivat myös sopia järjestäjärajat ylittävästä yhteistyöstä opetussuunnitelmaa laadittaessa, sitä arvioitaessa ja kehitettäessä. Lisäksi opetuksen järjestäjän tulee laatia⁹ lukuvuosittain esiopetuksen opetussuunnitelmaan perustuva suunnitelma (myöhemmin lukuvuosisuunnitelma) ja tiedottaa huoltajille ennalta siinä päätetyistä keskeisistä asioista. Lukuvuosisuunnitelmassa tarkennetaan, miten paikallista opetussuunnitelmaa kussakin esiopetuksen yksikössä tai toimipaikassa kyseisen lukuvuoden aikana toteutetaan.

Opetuksen järjestäjä huolehtii siitä, että esiopetuksen henkilöstö sekä huoltajat voivat osallistua opetussuunnitelman laatimiseen ja kehittämiseen. Myös lasten näkemyksiä kuullaan ja hyödynnetään kehittämisessä¹⁰. Huoltajien ja lasten kannalta mielekkäisiin sekä saavutettaviin ja esteettömiin osallistumis- ja vaikuttamistapoihin kiinnitetään erityistä huomiota. Perusopetuslaki velvoittaa laatimaan esiopetuksen opetussuunnitelman¹¹ yhteistyössä hyvinvointialueen sosiaali- ja terveystieteiden tehtäviä hoitavien viranomaisten kanssa. Lasten eheän oppimisen polun turvaamiseksi on tärkeää, että muun varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen henkilöstö saa mahdollisuuden tutustua ja osallistua esiopetuksen opetussuunnitelman laatimiseen ja kehittämiseen.

Esiopetuksessa lapsilla on perusopetuslain¹² turvaama oikeus saada opetussuunnitelman mukaista opetusta jokaisena esiopetuksen työpäivänä sekä heidän tarpeidensa mukaista oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tukea¹³. Tämän oikeuden turvaamiseksi jokainen esiopetuksessa olevan lapsen kanssa työskentelevä noudattaa opetuksen järjestäjän vahvistamaa opetussuunnitelmaa ja muita toimintaa ohjaavia normeja. Myös lapsen oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tukeen¹⁴ kuuluvaa lapsikohtainen tuen toteuttamista koskeva suunnitelma laaditaan luvun 5 mukaisesti.

Opetuksen järjestäjän tehtävänä on arvioida antamaansa esiopetusta ja sen vaikuttavuutta sekä osallistua ulkopuoliseen toimintansa arviointiin. Arvioinnin tarkoitus¹⁵ on esiopetuksen laadun kehittäminen ja lasten oppimisen edellytysten parantaminen. Paikallisen opetussuunnitelman ja sitä tarkentavan lukuvuosisuunnitelman toteutumisen seuranta ja arviointi on osa arviointitehtävää ja siihen perustuvaa kehittämistä. Arvioinnissa voidaan hyödyntää opetuksen ja koulutuksen valtakunnalliseen KOSKI-palveluun tallennettuja tietoja¹⁶. Opetuksen järjestäjän ja esiopetuksen yksiköiden tai toimipaikkojen tuottaman tiedon lisäksi esiopetuksen arvioinnissa voidaan hyödyntää kansallisten arviointien ja kehittämishankkeiden tuloksia. Yhteistyö muiden toimijoiden kanssa edistää avointa ja rakentavaa itsearviointia.

6 Yhdenvertaisuuslaki (1325/2014) 6 §

7 Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta (609/1986) 5 a § (1329/2014)

8 Perusopetuslaki 15 §

9 Perusopetusasetus (852/1998) 9 §

10 Perusopetuslaki 47 a § (1267/2013) ja YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista 1989 (59/1991)

11 Perusopetuslaki 15 §

12 Perusopetuslaki 30 §

13 Perusopetuslaki 20 a § (1090/2024)

14 Perusopetuslaki 4 a luku (1090/2024)

15 Perusopetuslaki 21 § (1296/2013)

16 Laki valtakunnallisista opinto-, koulutus- ja tutkintorekistereistä (884/2017) 4 §

Muutokset opetussuunnitelman perusteissa edellyttävät vastaavien muutosten tekemistä paikalliseen opetussuunnitelmaan ja viemistä käytäntöön. Opetuksen järjestäjä voi tarkistaa opetussuunnitelmaansa ja parantaa sen laatua ja toimivuutta myös paikallisista tarpeista lähtien ja kehittämistyön tuloksia hyödyntäen.

1.3. Paikallisen opetussuunnitelman laatiminen ja keskeiset ratkaisut

Paikallinen opetussuunnitelma ja sitä tarkentava lukuvuosisuunnitelma¹⁷ laaditaan opetuksen järjestäjän päättämällä tavalla tässä luvussa kuvattuja tavoitteita ja periaatteita noudattaen. Opetuksen järjestäjä voi päättää opetussuunnitelmaan sisältyvien päätösten delegoinnista esiopetuksen yksiköille tai toimipaikoille ja antaa siihen liittyvät ohjeet. Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellään kunkin pääluvun lopussa, mitä paikallisessa opetussuunnitelmassa tulee kyseisen luvun osalta päättää ja kuvata.

Paikallista opetussuunnitelmaa valmisteltaessa opetuksen järjestäjä päättää ja kuvaa opetussuunnitelmassa,

- millä kielillä annettavaa opetusta varten opetussuunnitelma laaditaan ja hyväksytään
- laaditaanko paikallinen opetussuunnitelma esiopetuksen yksiköiden tai toimipaikkojen yhteisenä, kokonaan tai osin yksikkö- tai toimipaikkakohtaisena, seudullisena tai käytetäänkö muuta ratkaisua
- millaista opetussuunnitelman rakennetta, asioiden käsittelyjärjestystä ja julkaisutapaa käytetään
- miten esiopetuksen henkilöstö, lapset ja huoltajat osallistuvat opetussuunnitelman laatimiseen, arviointiin ja kehittämiseen
- miten opetussuunnitelman laatimiseen liittyvä yhteistyö varhaiskasvatuksen, perusopetuksen ja hyvinvointialueen sosiaali- ja terveystalvelujen sekä muiden tarvittavien yhteistyökumppaneiden kanssa toteutetaan
- miten paikalliset erityispiirteet, esiopetuksen erilaiset järjestämisen tavat, kehittämisen tavoitteet sekä lapsia koskevat suunnitelmat otetaan opetussuunnitelmaa valmisteltaessa huomioon
- miten opetussuunnitelmasta ja sitä tarkentavasta lukuvuosisuunnitelmasta tiedotetaan huoltajille ja sidosryhmille
- miten opetussuunnitelma laaditaan, miten sen toteutumista arvioidaan ja miten sitä kehitetään
- laaditaanko tasa-arvolain¹⁸ sekä yhdenvertaisuuslain¹⁹ mukaiset suunnitelmat osana opetussuunnitelmaa vai erillisinä.

¹⁷ Perusopetusasetus 9 §

¹⁸ Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta 5 a §

¹⁹ Yhdenvertaisuuslaki 6§

2. Esiopetuksen tehtävä ja yleiset tavoitteet

Esiopetus on tärkeä ajanjakso lapsen elämässä. Esiopetus suunnitellaan ja toteutetaan siten, että lapsilla on mahdollisuus innostua, kokeilla ja oppia uutta. Leikkiessään ja toimiessaan erilaisissa oppimisympäristöissä lapset laajentavat osaamistaan eri tiedon- ja taidonaloilla. Esiopetuksessa lapsilla on tilaisuuksia monipuoliseen vuorovaikutukseen ja sosiaalisten taitojensa vahvistamiseen. Tavoitteena on, että lapset oppivat arvostamaan ihmisten yhdenvertaisuutta ja omaa ainutlaatuisuuttaan.

Varhaiskasvatus ja siihen kuuluva esiopetus sekä perusopetus muodostavat lapsen kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin kannalta johdonmukaisesti etenevän kokonaisuuden ja perustan elinikäiselle oppimiselle. Toimintaa suunnitellaan lapsilähtöisesti ja sen tehtävä on vahvistaa lapsen myönteistä minäkuva ja käsitystä itsestään oppijana. Esiopetusta kehitetään ja järjestetään inklusion periaatteiden mukaisesti. Periaatteisiin kuuluu kaikkia lapsia koskevat yhtäläiset oikeudet, tasa-arvoisuus, yhdenvertaisuus, syrjimättömyys, moninaisuuden arvostaminen sekä sosiaalinen osallisuus ja yhteisöllisyys. Inklusiivisuus on käsitteenä laaja ja se tulee nähdä kaikkia lapsia koskevana ja esiopetuksen järjestämiseen liittyvänä periaatteena, arvona ja kokonaisvaltaisena tapana ajatella. Esiopetuksella on suuri merkitys lasten tuen tarpeiden varhaisessa havaitsemisessa, tuen antamisessa ja samalla vaikeuksien ehkäisemisessä. Lapsella on oikeus oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tukeen (luku 5).

Virolahden kunnan esiopetuksessa painotetaan turvallista, hyvää arkea ja sensitiivistä, läsnä olevaa vuorovaikutusta, jotka edistävät lasten ja aikuisten hyvinvointia. Hyvä arki muodostuu lämmينhenkisestä yhdessäolosta, monipuolisesta, pedagogisesti suunnitellusta toiminnasta sekä päivittäisestä fyysisestä aktiivisuudesta, levosta ja ruokailusta. Turvallisuus otetaan huomioon oppimisympäristöissä ja kaikessa esiopetuksen toiminnassa suunnittelemalla toiminta hyvin etukäteen ja ennakoimalla toimintaa. Lasten kokeman turvallisuuden perustana ovat keskinäiseen kunnioitukseen ja huolenpitoon perustuva toimintakulttuuri ja esiopetukseen soveltuvat oppimisympäristöt. Lapsia ohjataan yksilöinä ja ryhmänä ottamaan vastuuta omasta käyttäytymisestään ja siitä, että ryhmässä ketään ei kiusata, syrjitä tai aiheuteta vaaraa muille tai itselleen. Myös seksuaaliseen häirintään puututaan heti ja sen kaltaista toimintaa ennalta ehkäistään opettamalla lapsille turvataitoja.

Arvostamme laadukasta pedagogiikkaa, iloitsemme oppimisesta ja huolehdimme siitä, että jokainen lapsi saa päivittäin onnistumisen kokemuksia. Esiopetuksen järjestämisen perustana on inhimillisyys ja toinen toisemme arvostaminen. Kuuntelemme toistemme mielipiteitä ja kohtelemme toisiamme tasa-arvoisesti ja oikeudenmukaisesti sekä ymmärrämme erilaisuutta. Esiopetusta koskeva lainsäädäntö korostaa huoltajien osallisuutta. Huoltajien kanssa keskustellaan matalalla kynnyksellä kaikista lapsen oppimiseen, kasvuun ja turvalliseen kehitykseen liittyvistä asioista. Huoltajien ja päiväkodin henkilöstön välistä yhteistyötä tehdään niin lasta koskevien arkipäivän asioiden kuin toiminnan suunnittelun, toteutuksen ja arvioinninkin osalta. Yhteistyötä myös pyritään kehittämään arviointitiedon ja palautteiden pohjalta. Varhaiskasvatuksen opettaja keskustelee kunkin lapsen tarpeista, toiveista, vahvuuksista ja oppimisen tavoitteista lapsen ja hänen huoltajansa kanssa.

Lapsen hyvinvoinnin edistäminen, kehityksen tukeminen, sekä oppimisedellytysten parantaminen ennen kouluikä on koko varhaiskasvatus- ja esiopetushenkilöstön yhteinen tavoite. Esiopetuksen oppimiskokonaisuudet rakennetaan lasten vahvuuksien ja mielenkiinnonkohteiden kautta, siten että keskiössä on toiminnallinen oppiminen. Se tarkoittaa oppimista leikkien, liikkuen, tutkien, erilaisia työtehtäviä tehden ja itseään ilmaisten. Toiminta perustuu valtakunnalliseen ja paikalliseen esiopetuksen opetussuunnitelmaan, lapsen esiopetussuunnitelmaan, vuosittain päivitettävään ja hyväksyttävään esiopetuksen lukuvuosisuunnitelmaan sekä opiskeluhoitosuunnitelmaan, jotka ovat esiopetuksen opettajan tärkeimmät työvälineet. Suunnitelmia arvioidaan säännöllisesti ja niitä päivitetään aina

tarvittaessa. Tämä opetussuunnitelma otetaan käyttöön 1.8.2026 alkaen ja se on hyväksytty Virolahden kunnanhallituksessa 24.8.2026.

Lasten mielestä parasta eskarissa on:

- "pikkumetsässä ulkoilu"
- "vihkotehtävät"

2.1. Esiopetuksen järjestämistä ohjaavat velvoitteet

Esiopetuksen järjestämistä ohjaavat velvoitteet perustuvat Suomen perustuslakiin, perusopetuslakiin ja -asetukseen ja sen nojalla annettuun valtioneuvoston asetukseen, oppilas- ja opiskelijahuoltolakiin²⁰ sekä esiopetuksen opetussuunnitelman perusteisiin. Päiväkodissa tai perhepäiväkodissa järjestettävän esiopetuksen osalta sovelletaan lisäksi varhaiskasvatuslakia ja sen nojalla annettua valtioneuvoston asetusta²¹. Jos lapsi osallistuu esiopetuksen lisäksi esiopetusta täydentävään varhaiskasvatukseen, ohjaa varhaiskasvatuksen järjestämistä varhaiskasvatuslaki²².

Esiopetusta suunniteltaessa, järjestettäessä ja siitä päätettäessä on otettava huomioon lapsen etu. Opetuksen järjestämisessä on otettava huomioon myös velvoitteet, jotka tulevat muusta lainsäädännöstä sekä kansainvälisistä sopimuksista, joihin Suomi on sitoutunut. Tällaisia ovat muun muassa yhdenvertaisuuslaki²³, tasa-arvolaki²⁴, Euroopan ihmisoikeuksien sopimus²⁵ ja YK:n lapsen oikeuksien sopimus²⁶, YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista²⁷, YK:n julistus alkuperäiskansojen oikeuksista 2007²⁸ sekä YK:n kestävän kehityksen tavoitteet²⁹. Esiopetukseen sovelletaan myös hallintolakia³⁰ ja lakia viranomaisen toiminnan julkisuudesta³¹.

Suomen perustuslain³² mukaan ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella.

Kunta on velvollinen järjestämään sen alueella asuville lapsille oppivelvollisuutta edeltävänä vuonna esiopetusta³³. Huoltajan on huolehdittava siitä, että lapsi osallistuu esiopetukseen tai muuhun esiopetuksen tavoitteet saavuttavaan toimintaan³⁴. Esiopetusta voidaan järjestää päiväkodeissa ja kouluissa. Esiopetukseen osallistuvalla lapsella on oikeus saada esiopetusta täydentävää varhaiskasvatusta³⁵. Opetuksen järjestäjän päätöksellä lapsi voi osallistua esiopetukseen perusopetuksen aloittamista edeltävänä vuonna³⁶, mikäli lapselle on psykologisten ja tarvittaessa lääketieteellisten selvitysten perusteella tehty päätös perusopetuksen aloituksesta vuotta säädettyä aiemmin. Perusopetuksen aloituksen myöhentämisestä sekä muusta esiopetuksen poikkeavasta järjestämisestä määrätään luvussa 5.5.

20 Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013)

21 Perusopetuslaki 1 § (1136/2003)

22 Varhaiskasvatuslaki (540/2018) 12 § (1228/2020)

23 Yhdenvertaisuuslaki

24 Laki miesten ja naisten välisestä tasa-arvosta

25 Euroopan ihmisoikeuksien sopimus, Valtiosopimukset (63/1999)

26 YK:n yleissopimus lastenoikeuksista 1989

27 YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista 2007 (27/2016)

28 K:n julistus alkuperäiskansojen oikeuksista 2007

29 Kestävän kehityksen tavoitteet – Agenda 2030. YK:n yleiskokous 2015

30 Hallintolaki (434/2003)

31 Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta (621/1999)

32 Suomen perustuslaki (731/1999) 6 §

33 Perusopetuslaki 4 § (1288/1999)

34 Perusopetuslaki 26 a § (1040/2014)

35 Varhaiskasvatuslaki 12 §

36 Perusopetuslaki 27 §

Esiopetuksen opetuskieli on joko suomi tai ruotsi. Opetuskielenä voi olla myös saame, romani tai viittomakieli. Lisäksi osa opetusta voidaan antaa muulla kuin edellä mainituilla perusopetuslain mukaisilla opetuskielillä, jos se ei vaaranna lasten mahdollisuuksia seurata opetusta³⁷. Tästä määrätään tarkemmin luvussa Esiopetuksen toteuttamisen periaatteet – Kieleen ja kulttuuriin liittyviä tarkentavia kysymyksiä.

Perusopetuslain³⁸ mukaan esiopetuksen tavoitteena on osaltaan tukea lasten kasvua ihmisyyteen ja eettisesti vastuukykyiseen yhteiskunnan jäsenyyteen sekä antaa heille elämässä tarpeellisia tietoja, taitoja ja edistää liikunnallista elämäntapaa. Laissa säädetään, että esiopetuksen tavoitteena on osana varhaiskasvatusta parantaa lasten oppimisedellytyksiä. Esiopetuksella on myös sivistystehtävä ja tasa-arvoisuuden edistämisen tehtävä ja opetuksen tulee turvata riittävä yhdenvertaisuus koko maassa. Opetuksen ja kasvatuksen tarkemmista tavoitteista säädetään valtioneuvoston asetuksessa³⁹.

Esiopetus kestää yleensä yhden lukuvuoden⁴⁰, ja sitä annetaan vähintään 700 tuntia⁴¹. Varhennetun oppivelvollisuuden⁴² päätöksen saaneiden lasten esiopetuksen toteuttamisen vaihtoehdot kuvataan luvussa 5.5.1. Esiopetusta järjestettäessä otetaan huomioon, että opetukseen osallistuvilla lapsilla on oikeus osallistua myös esiopetusta täydentävään varhaiskasvatukseen⁴³.

Esiopetusta ja sitä täydentävää varhaiskasvatusta järjestetään ja kehitetään inklusiivisten periaatteiden mukaisesti. Kun lapsi tarvitsee kehitykseensä, oppimiseensa ja hyvinvointiinsa tukea esiopetusta täydentävässä varhaiskasvatuksessa noudatetaan varhaiskasvatuksen osalta tällöin varhaiskasvatuslakia⁴⁴ ja varhaiskasvatussuunnitelman perusteita⁴⁵.

Esiopetus toteutetaan esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden pohjalta laaditun paikallisen opetussuunnitelman mukaisesti. Koko esiopetuksen henkilöstö on vastuussa siitä, että esiopetusta toteutetaan suunnitelmallisesti. Esiopetuksessa otetaan huomioon lasten kielelliset, kulttuuriset ja katsomukselliset taustat. Lasten mielipiteitä kuunnellaan ja heidän identiteettiensä kehittymistä tuetaan.

Esiopetusta koskeva lainsäädäntö korostaa huoltajien osallisuutta⁴⁶. Huoltajilla on oikeus saada tietoa esiopetuksen tavoitteista ja toiminnasta jo ennen esiopetukseen ilmoittautumista sekä lapsensa esiopetuspäivästä esiopetuksen aikana. Huoltajien mielipiteitä ja tietoja kuullaan sekä heidän antamaansa palautetta hyödynnetään esiopetuksen kehittämisessä.

Esiopetus, opetuksessa käytettävät oppimateriaalit ja välineet sekä tarvittava opiskeluhoolto ovat maksuttomia⁴⁷. Lapsille on tarjottava jokaisena esiopetuspäivänä tarkoituksenmukaisesti järjestetty, täysipainoinen, maksuton ateria⁴⁸, ja ruokailutilanteen on oltava ohjattu.

Esiopetukseen osallistuvalla lapsella on oikeus turvalliseen oppimisympäristöön⁴⁹. Turvallisuus otetaan huomioon oppimisympäristöissä ja kaikessa esiopetuksen toiminnassa. Lasten kokeman turvallisuuden perustana ovat keskinäiseen kunnioitukseen ja huolenpitoon perustuva toimintakulttuuri ja esiopetukseen soveltuvat oppimisympäristöt. Lapsia ohjataan yksilöinä ja ryhmänä⁵⁰ ottamaan vastuuta omasta käyttäytymisestään ja siitä, että ryhmässä ei kiusata, syrjitä tai aiheuteta vaaraa muille. Turvallisuuteen liittyviä tehtäviä käsitellään tarkemmin

37 Perusopetuslaki 10 §

38 Perusopetuslaki 2 §

39 Valtioneuvoston asetus (422/2012) 2–4 §

40 Perusopetuslaki 9 §

41 Perusopetusasetus 3 § (309/2021)

42 Oppivelvollisuuslaki (1214/2020) 2 §

43 Perusopetuslaki 6 § ja Varhaiskasvatuslaki 12 §

44 Varhaiskasvatuslaki 15 a § (1183/2021)

45 Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (2022) luvut 2.1 ja 5

46 Perusopetuslaki 3 §

47 Perusopetuslaki 31 § ja Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 9 § (1225/2020)

48 Perusopetuslaki 31 §

49 Perusopetuslaki 29 § (1267/2013)

50 Perusopetuslaki 35 §

luvuissa 3 ja 6. Opetuksen järjestämisessä otetaan lisäksi huomioon työsuojeluun liittyvät säännökset, henkilötietoja koskevat säännökset sekä lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämistä ohjaavat määräykset. Esiopetuksessa käytetään tarvittaessa perusopetuslain⁵¹ mukaisia kasvatustieteellisiä ja kurinpidollisia keinoja esiopetukseen soveltuvalla tavalla. Opetuksen järjestäjä huolehtii lain edellyttämän suunnitelman laatimisesta joko erillisenä tai osana paikallista opetussuunnitelmaa.

Kunta tai esiopetuksen järjestämiseen luvan saanut muu opetuksen järjestäjä voi hankkia esiopetuspalvelut⁵² julkiselta tai yksityiseltä palveluiden tuottajalta. Opetuksen järjestäjä vastaa siitä, että sen hankkimat palvelut järjestetään esiopetusta koskevien säädösten, järjestämisluvan sekä näiden opetussuunnitelman perusteiden mukaisesti.

Virolahdella kehitetään yhtenäistä ja lasta kannattelevaa kasvun ja oppimisen polkua aina varhaiskasvatuksesta esiopetukseen, esiopetuksesta perusopetuksen kautta toiselle asteelle asti. Yhtenäinen polku luodaan vahvistamalla nivelvaiheita ja yhteistyötä eri opetusasteiden välillä. Virolahden kunnassa esiopetus noudattaa perusopetuksen työpäiviä, pois lukien lauantai-työpäivät ja lukuvuosien päättymisen juhlapäivät. Tämä tarkoittaa noin 744 tuntia esiopetusta toimintavuoden aikana. Esiopetusta annetaan vähintään 4 tuntia päivässä Virojoen päiväkodeissa. Toiminta tapahtuu joko erillisissä kuusivuotiaiden esiopetusryhmissä tai tarpeen vaatiessa myös varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen yhdistetyissä ryhmissä, joissa on esiopetusikäisten lasten lisäksi myös muun ikäisiä lapsia. Jotta esiopetukselle asetetut tavoitteet toteutuisivat, on esiopetusikäisten lasten toiminnan eriyttämiseen ja pedagogisiin perusteiden rakennettuihin pienryhmittelyihin kiinnitettävä erityistä huomiota. Esiopetus ja siihen kuuluvat tarvikkeet ovat lapsille maksuttomia, lisäksi jokaiseen esiopetuspäivään sisältyy ohjattu ruokailu, jossa lapsille tarjotaan maksuton ateria. Virolahdella suurin osa esiopetusikäisistä lapsista osallistuu samassa päiväkodissa myös varhaiskasvatukseen aamuisin ennen esiopetuksen alkamista ja/tai esiopetusajan jälkeen iltapäivisin/iltaisin.

Opetusta annetaan Virolahden kunnassa suomen kielellä, mutta valtakunnallisen esiopetussuunnitelman perusteiden ja kielitieteisen esiopetuksen periaatteiden mukaisesti toiminnassa otetaan myönteisellä ja aktiivisella tavalla huomioon lasten erilaiset kielelliset, kulttuuriset, katsomukselliset ja uskonnolliset taustat sekä luodaan suhdetta kielten eri muotoihin.

Jokaiselle esiopetusikäiselle lapselle laaditaan yksilöllinen lapsen esiopetussuunnitelma yhdessä lapsen ja hänen huoltajiensa kanssa. Tässä suunnitelmassa asetetaan tavoitteet niin esiopetuksen kuin esiopetusta täydentävän varhaiskasvatuksen toiminnalle. Esiopetussuunnitelmakeskustelut aloitetaan mahdollisimman pian esiopetuksen alettua. Tarkoituksena on ensisijaisesti kuulla lasta ja hänen huoltajiaan, jolloin vähitellen tullaan tutuiksi ja opitaan, missä vaiheessa lapsi kasvussaan ja kehityksessään on. Lasta koskevia esiopetuskeskusteluja käydään vähintään kerran esiopetuksen aikana ja lapsella on mahdollisuus osallistua niihin soveltuvien osien omien edellytystensä mukaisesti. Huoltajille tiedotetaan esiopetuksen tavoitteista ja toimintatavoista tiedotteilla sekä huoltajien tapaamisissa.

2.2. Esiopetuksen tehtävä osana oppimisen polkua

On tärkeää, että varhaiskasvatus, siihen kuuluva esiopetus sekä perusopetus muodostavat lasten kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin kannalta johdonmukaisesti etenevän kokonaisuuden. Laadukkaana kokonaisuuden lähtökohtana on, että opettajat sekä muu henkilöstö tuntevat oppimisen polun eri vaiheet, niiden keskeiset tavoitteet, ominaispiirteet ja käytännöt. Lasten kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin tukemiseksi siirtymävaiheet suunnitellaan ja niitä arvioidaan yhteistyössä luvussa 3.3 kuvatulla tavalla. Opetus- ja muu henkilöstö tekevät huoltajien kanssa yhteistyötä lasten oppimisen polun kaikissa vaiheissa. Tavoitteena on, että kunkin lapsen oppimisen polku varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja edelleen perusopetukseen jatkuu joustavasti lapsen tarpeista lähtevänä. Tämän varmistamisessa henkilöstön yhteistyön ja

51 Perusopetuslaki 35 a § (1267/2013) sekä 36 ja 36 a § (477/2003)

52 Perusopetuslaki 4 § (1288/1999) ja 7 §

osaamisen suunnitelmallisella johtamisella esiopetuksen toimipaikoissa ja opetuksen järjestäjän tasolla on tärkeä merkitys.

Valtioneuvoston asetuksen⁵³ mukaan esiopetuksen erityisenä tavoitteena on edistää yhteistyössä huoltajien kanssa lasten kehitys- ja oppimisedellytyksiä sekä vahvistaa lasten sosiaalisia taitoja ja tervettä itsetuntoa leikin ja myönteisten oppimiskokemusten avulla. Esiopetuksessa käytetään varhaiskasvatukseen soveltuvaa pedagogiikkaa ja kunnioitetaan lasten mielenkiinnon kohteita opetuksen järjestämisessä. Leikki eri muodoissaan on vahvasti läsnä esiopetuksen toiminnassa. Huoltajat ovat tärkeitä yhteistyökumppaneita toiminnan suunnittelussa, toteuttamisessa ja arvioinnissa. Oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuen sekä opiskeluhuollon järjestämisessä tehdään tarvittaessa yhteistyötä monialaisesti.

Esiopetus on tavoitteellista toimintaa. Opetuksen tavoitteet määrittyvät opetussuunnitelman perusteiden ja niiden pohjalta laaditun paikallisen opetussuunnitelman mukaan. Lasten osaamistasolle ei opetussuunnitelmassa aseteta yhteisiä tavoitteita. Yksilöllisesti pohditut tavoitteet hyödyttävät lasten oppimista, joten opettaja keskustelee kunkin lapsen yksilöllisistä tarpeista, toiveista ja oppimisesta lapsen ja hänen huoltajansa kanssa. Esiopetuksen henkilöstö ottaa nämä tarpeet ja toiveet huomioon opetusta suunniteltaessa sekä oppimisympäristöjen kehittämisessä. Tavoitteellisuuden lisäämiseksi opettaja voi yhteistyössä lapsen ja huoltajan kanssa laatia kullekin lapselle oppimissuunnitelman.

Esiopetuksessa seurataan ja tuetaan kunkin lapsen fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista kehitystä sekä hänen tietojensa ja taitojensa kehittymistä. Tavoitteena on samalla pyrkiä ennaltaehkäisemään mahdollisesti ilmeneviä vaikeuksia. Lapsen minäkäsitys vahvistuu arvostavan vuorovaikutuksen, monipuolisten oppimiskokemusten sekä kannustavan palautteen avulla. Esiopetuksen aikana lapset tutustuvat lähiympäristöönsä, sen ihmisiin ja luontoon sekä näiden moninaisuuteen. Leikillä ja mielikuvituksen käytöllä on tärkeä merkitys lasten myönteisen kehityksen sekä uusien tietojen ja taitojen opettelun kannalta. Fyysisellä aktiivisuudella on myönteisiä vaikutuksia lasten oppimiseen ja kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin. Esiopetus tarjoaa lapsille tilaisuuksia vuorovaikutukseen, ilmaisun eri muotoihin, liikkumiseen ja uusiin kokemuksiin. Lasten mielenkiinnon kohteisiin tutustutaan yhdessä erilaisissa oppimisympäristöissä. Näin lapsille avautuu mahdollisuuksia ystäväyteen, oppimisen iloon ja uusiin kiinnostuksen kohteisiin.

Kun lapsi on aloittanut esiopetuksessa, lapsi osallistuu kaikkeen toimintaan⁵⁴ ellei kyseessä ole esiopetuksen poikkeava järjestäminen lapsen terveydentilasta johtuvasta syystä (kts. luku 5). Huoltaja, opettaja sekä esiopetuksen järjestämiseen osallistuva henkilöstö huolehtivat yhteistyössä lasten säännöllisestä osallistumisesta esiopetukseen.

Esiopetus osana oppimisen polkua Virolahdella

Esiopetus ja sitä täydentävä varhaiskasvatus ja perusopetus muodostavat yhtenäisen kokonaisuuden, joka tukee lasten kehitystä, oppimista ja hyvinvointia. Esiopetuksen toiminta-ajatuksena Virolahden kunnassa on elämän kunnioitus: itsensä, toisten, ympäristön ja eläinten arvostaminen. Toiminnan keskiössä on lapsi, ja pedagogiikassa korostuu lapsilähtöisyys – henkilöstö huomioi lasten yksilölliset tarpeet, oppimisen tavoitteet ja mielipiteet toiminnan ja oppimisympäristöjen suunnittelussa ja kehittämisessä. Esiopetuksen arjessa keskeistä on vertaisryhmän merkitys, leikin kautta oppiminen sekä myönteinen vuorovaikutus, joka tukee lapsen itsetuntoa, minäkuvaa ja elinikäistä oppimista.

Lapsella ja hänen huoltajillaan on mahdollisuus tutustua esiopetuksen toimipaikkaan ja sen toimintaympäristöön ennen lukuvuoden alkua. Tutustumispäivässä lapsi, halutessaan huoltajat sekä esiopetusryhmän henkilöstö tutustuvat toisiinsa ja keskusteleval tulevista yhteistyöstä. Kasvatusyhteistyö käynnistyy varhain, ja huoltajia rohkaistaan jakamaan ajatuksiaan ja toiveitaan sekä kertomaan lapsen kehityksestä, mielenkiinnon kohteista ja aikaisemmista oppimisympäristöistä. Näiden tietojen avulla rakennetaan yhteistä näkemystä lapsen yksilöllisestä kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin tukemisesta. Esiopetuksen alkaessa huoltajille järjestetään

⁵³ Valtioneuvoston asetus (422/2012) 5 §

⁵⁴ Perusopetuslaki 35 §

vanhempainilta ja lukuvuoden aikana tarjotaan muitakin tilaisuuksia, joissa huoltajat voivat osallistua toimintaan ja tutustua ryhmään sekä toisiin perheisiin. Kodin ja esiopetuksen viestintätavoista sovitaan perhekohtaisesti, jotta tiedonkulku tukee yhteistyötä parhaalla mahdollisella tavalla.

Virolahdella jokaiselle lapselle laaditaan esiopetuksen alettua yksilöllinen Lapsen esiopetussuunnitelma yhteistyössä huoltajien ja lapsen kanssa. Suunnitelma täydentyy lukuvuoden aikana ja toimii yhteisenä työvälineenä, jonka toteutumista arvioidaan vähintään kerran vuodessa tai tarpeen mukaan useammin. Suunnitelmassa huomioidaan lapsen vahvuudet, mielenkiinnonkohteet, tavoitteet ja mahdollinen aiempi varhaiskasvatussuunnitelma. Pedagoginen toiminta ryhmässä rakentuu näiden suunnitelmien pohjalta, kokopäiväpedagogiikan periaatteet huomioiden.

Siirtymät varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja esiopetuksesta perusopetukseen ovat merkittäviä vaiheita lapsen elämässä. Niitä tuetaan huolellisella suunnittelulla, tiedonsiirrolla ja yhteistyöllä esiopetuksen, koulun ja opiskeluhuollon ammattilaisten kesken. Toimintaympäristön muutos edellyttää herkkyyttä ja lapsen kuuntelemista kaikilta aikuisilta, jotta siirtymä sujuu mahdollisimman lempeästi ja tukee lapsen kokonaisvaltaista hyvinvointia. Lasten kanssa keskustellaan siirtymävaiheisiin liittyvistä tunteista ja ajatuksista. Mikäli lapsi siirtyy esiopetusvuoden aikana toiseen toimipaikkaan, hänen esiopetussuunnitelmansa siirretään uuteen toimipaikkaan. Esiopetusvuoden päättyessä suunnitelman keskeiset asiat toimitetaan lapsen tulevalle luokanopettajalle ja mahdolliselle erityisopettajalle, jotta opetuksellinen jatkumo ja mahdollinen tuki voidaan turvata.

Esiopetuksen laatua ja tavoitteiden toteutumista arvioidaan säännöllisesti osana henkilöstön tiimi- ja ryhmäpalavereita sekä erillisissä suunnittelu- ja arviointipäivissä. Arviointi perustuu esiopetussuunnitelmaan, ryhmän lukuvuosisuunnitelmaan ja lukuvuoden painopisteisiin. Lisäksi hyödynnetään erilaisia arviointimateriaaleja, keskusteluja ja havainnointia. Arvioinnin kohteena on muun muassa lasten osallisuus, pedagoginen toiminta ja leikkiympäristöjen toimivuus. Lasten näkemyksiä kerätään esimerkiksi haastatteluin ja havainnoimalla, jotta heidän osallisuuttaan voidaan edelleen vahvistaa ja kehittää.

2.3. Arvoperusta

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden arvoperustan yleisperiaatteina ovat lapsen edun ensisijaisuus, lapsen oikeus hyvinvointiin, huolenpitoon ja suojeluun, lapsen mielipiteen huomioon ottaminen sekä yhdenvertaisen ja tasa-arvoisen kohtelun vaatimus, inklusiiviset periaatteet ja lapsen syrjäintäkielto YK:n Lapsen oikeuksien sopimuksen⁵⁵, perusopetuslain⁵⁶ ja YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan yleissopimuksen⁵⁷ mukaisesti.

Esiopetus perustuu käsitykseen lapsuuden itseisarvoisesta merkityksestä. Jokainen lapsi on ainutlaatuinen ja arvokas juuri sellaisena kuin hän on. Jokaisella lapsella on oikeus tulla kuulluksi, nähdä, huomioon otetuksi ja ymmärretyksi yksilönä ja yhteisönsä jäsenenä. Lapsilla on oikeus oppia sekä rakentaa käsitystään itsestään ja maailmasta omien lähtökohtiensa mukaisesti.

Lapsilla on oikeus oppia leikkien ja iloita oppimastaan. Lasten aikaisemmat kokemukset ja taidot ovat osa heidän oppimisen polkuaan. Lasten moninaisuutta sekä erilaisia tapoja toimia ja oppia arvostetaan. Lasten käsityksiä ja mielipiteitä pidetään tärkeinä, ja he osallistuvat oppimisympäristöjen rakentamiseen sekä edellytystensä mukaan toiminnan suunnitteluun ja arviointiin. Lapsia rohkaistaan yhdessä tekemiseen ja yhteisöllisyyteen.

Jokaisella lapsella on oikeus hyvään opetukseen. Kannustava palaute ja oikeudenmukainen kohtelu kuuluvat hyvään esiopetukseen. Lapsilla on oikeus ilmaista itseään ja ajatuksiaan, käsitellä tunteita ja ristiriitoja sekä kokeilla ja opetella uusia asioita. Esiopetus tukee lasten kykyä ymmärtää arvoja, ohjaa lapsia terveyttä, hyvinvointia ja liikunnallisuutta edistäviin

⁵⁵ YK:n yleissopimus lasten oikeuksista 1989

⁵⁶ Perusopetuslaki 3 a § (163/2022) ja 29 §

⁵⁷ YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista

elämäntapoihin sekä tarjoaa lapsille mahdollisuuksia kehittää tunteita ja ajatteluaan ja kauneudentajuun.

Esiopetuksen henkilöstön ja huoltajien yhteistyö auttaa turvaamaan lasten hyvinvointia. Esiopetuksen henkilöstön avoin ja kunnioittava suhtautuminen moninaisiin perheisiin sekä kotien moninaisiin katsomuksiin, uskontoihin, perinteisiin ja kasvatusnäkökulmiin on rakentavan vuorovaikutuksen ja opetuksen perusta⁵⁸.

Esiopetuksessa noudatetaan kestävä elämäntavan periaatteita ja otetaan huomioon sen eri ulottuvuudet: sosiaalinen, kulttuurinen, taloudellinen ja ekologinen. Esiopetus toimintaympäristönä tukee lasten tasa-arvoisuutta. Siihen sisältyvät muun muassa mielipiteiden ja sukupuolten tasa-arvo. Esiopetus edistää lasten mahdollisuuksia kehittää kykyjään ja tehdä valintoja ilman sukupuolesta johtuvia ennako-odotuksia ja rajoituksia. Tasa-arvopyrkimyksiä täydentää laaja-alainen yhdenvertaisuuden periaate⁵⁹. Opetus on lapsia puoluepoliittisesti, uskonnollisesti ja katsomuksellisesti sitouttamatonta. Esiopetusta ei saa käyttää kaupallisen vaikuttamisen kanavana.

Virolahden kunnan varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen arvopohja juontaa juurensa Virolahden kuntastrategiaan 2024-, jossa painottuvat asiakaslähtöisyys, suvaitsevaisuus, inhimillisyys, tasa-arvo, vaikuttavuus ja kestävä kehitys. Vuonna 2026 uudistuva strategia ohjaa myös jatkossa varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen arvoperustaa. Keskeisiä periaatteita ovat lisäksi inklusiiviset arvot, joita ovat tasa-arvo, osallisuus, yhteisöllisyys, erilaisuuden arvostaminen, hyväksytyksi tuleminen, turvallisuus, väkivallattomuus, sosiaalisesti kestävä kehitys, rakkaus, myötätunto, luottamus, rohkeus, rehellisyys, toivo, kauneus ja ilo. Nämä kaikki tehdään näkyväksi arjen tekoina, käytännöissä ja vuorovaikutuksessa. Inklusiivinen esiopetus perustuu ajatukseen, että jokainen lapsi tulee kohdatuksi omana itsenään, hyväksytyksi ja arvostetuksi osana yhteisöä. Inklusiivisuus ei ole yksittäinen toimintatapa, vaan jatkuvasti kehittyvä prosessi, jossa ratkaisuja etsitään yhdessä, oppien ja toisiamme kuunnellen. Lapsilla tulee olla keinoja ilmaista mielipiteitään, kertoa iloistaan ja harmeistaan sekä mahdollisuus esittää myös kritiikkiä. Osallisuus, sosiaalinen yhteenkuuluvuus ja yhteisöllisyys, ovat olennaisia osia tätä prosessia.

Varhaiskasvatuksen opettajien tehtävänä on löytää joustavia ja lapsilähtöisiä pedagogisia ratkaisuja, jotka tukevat kaikkien lasten oppimista ja hyvinvointia. Oppimisympäristöjen tulee olla monipuolisia ja rikastuttavia, ja niiden ytimessä on luottamukseen, sensitiivisyyteen ja kunnioitukseen perustuva vuorovaikutus. Hyvä esiopetus rakentuu välittömästä kohtaamisesta, kannustavasta palautteesta, oikeudenmukaisesta kohtelusta ja siitä, että jokaisella lapsella on oikeus ilmaista itseään ja kehittyä omassa tahdissaan. Tavoitteena on hyvä ja turvallinen arki, oppimisen ilo ja jokaisen lapsen ainutlaatuisen kasvun tukeminen.

Esiopetuksen henkilöstö ja huoltajat tekevät yhteistyötä lapsen kasvun ja oppimisen tukemiseksi. Kasvatusyhteistyö alkaa jo ennen esiopetuksen alkamista ja jatkuu koko lukuvuodenvuoden ajan. Huoltajilla on mahdollisuus osallistua esiopetuksen arkeen ja keskustella lapsensa kehityksestä, kiinnostuksen kohteista ja tarpeista. Esiopetuksen henkilöstö arvostaa perheiden moninaisuutta, katsomuksia, perinteitä ja kasvatusnäkökulmia. Avoin ja kunnioittava vuorovaikutus kotien kanssa on opetuksen perusta.

Tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistäminen on osa varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen toimintakulttuuria. Toiminnallinen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnittelu tehdään Virolahdella osana vuosittain päivitettävää lukuvuosisuunnitelmaa. Prosessi on jatkuva ja sisältää selvittämistä, kehittämistä ja arviointia yhden-kolmen vuoden jaksoissa. Esiopetus tukee lasten tasa-arvoista kohtaamista sekä mahdollisuutta kehittää kykyjään ja tehdä valintoja ilman sukupuoleen tai muihin henkilökohtaisiin ominaisuuksiin liittyviä ennako-odotuksia. Sukupuoleen, identiteettiin tai ilmaisuun perustuva syrjintä ehkäistään aktiivisesti Pesarapuuttumismallilla, ja jokainen lapsi ja aikuinen nähdään yhdenvertaisena riippumatta iästä, taustasta, kielestä, vakaumuksesta, terveydentilasta tai muista henkilökohtaisista tekijöistä.

⁵⁸ Valtioneuvoston asetus (422/2012) 2 §

⁵⁹ Yhdenvertaisuuslaki 6 §

Virolahden varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa arvostetaan lasten osallisuutta sekä liikkuvan elämäntavan ja lähiympäristön kunnioittamista. Lapsia rohkaistaan toimimaan aktiivisina yhteisön jäseninä, jotka voivat vaikuttaa itseään koskeviin asioihin. Luonnossa liikkuminen ja sen monimuotoisuuden havainnointi opettavat lapsille ympäristövastuuta ja kestävä elämäntavan merkitystä. Sosiaalisen, kulttuurisen, taloudellisen ja ekologisen kestävyuden ulottuvuudet otetaan huomioon arjen toiminnassa. Esiopetuksen tehtävänä on tukea lapsia ymmärtämään yhteisiä arvoja, vaalimaan kauneutta, kehittämään tunteita ja elämään terveellistä, vastuullista elämää – yhdessä toisten kanssa, moninaisuutta arvostaen.

Millainen on sinun mielestäsi hyvä päiväkot?

- "Tämä päiväkot, todellakin"
- "Meidän päiväkot, hyvät leikkitilat"
- "Siellä olis paljon uusia kavereita ja pallomeri"
- "Sellainen, missä kaikki tykkäisivät leikkiä kaikkien kanssa"
- "Sellainen paikka, missä voi halutessaan olla yksin"

2.4. Oppimiskäsitys

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet on laadittu perustuen oppimiskäsitykseen, jonka mukaan lapset omaksuvat uusia tietoja ja taitoja vuorovaikutuksessa toisten lasten, opettajien, eri yhteisöjen ja lähiympäristön kanssa. Oppiminen on kokonaisvaltainen tapahtuma, jossa toiminta, tunteet, aistihavainnot, keholliset kokemukset ja ajattelu yhdistyvät. Olennaista oppimisessa on lasten oma toiminta ja luottamus omiin mahdollisuuksiinsa oppijana. Lisäksi lasten tahdolla ja kehittyvällä taidolla toimia yhdessä on merkitystä oppimiselle. Lapset oppivat esiopetuksessa leikkien, liikkuen, tutkien, erilaisia työtehtäviä tehden, itseään ilmaisten sekä taiteisiin perustuvassa toiminnassa. Myönteiset tunnekokemukset, ilo ja uutta luova toiminta edistävät oppimista ja innostavat kehittämään omaa osaamista.

Oppimisen lähtökohtana ovat kunkin lapsen aiemmat kokemukset ja hänen osaamisensa. On tärkeää, että uusilla opittavilla tiedoilla ja taidoilla on yhteys lasten arkeen ja kokemusmaailmaan. Esiopetuksen ohjatussa toiminnassa ja leikissä lapset opettelevat toimimaan yhteistyössä muiden kanssa ja asettamaan tavoitteita omalle ja yhteiselle toiminnalle. Lapsia kuunnellaan, kuullaan ja heidän kanssaan keskustellaan sekä ohjataan heitä ottamaan huomioon toiset. Näin lapsille syntyy kokemus ryhmän ja yhteisön jäsenyydestä. Tavoitteena on, että uusien tietojen ja taitojen oppiminen herättää lapsissa halun oppia lisää.

2.5. Laaja-alainen osaaminen esiopetuksessa

Laaja-alaisella osaamisella tarkoitetaan tietojen, taitojen, arvojen, asenteiden ja tahdon muodostamaa kokonaisuutta. Osaaminen tarkoittaa myös kykyä käyttää tietoja ja taitoja tilanteen edellyttämällä tavalla. Laaja-alaisen osaamisen kehittyminen alkaa varhaislapsuudessa ja jatkuu läpi elämän. Se vahvistuu vähitellen oppimisen polun aikana eri tiedon- ja taidonaloihin liittyvässä opiskelussa sekä arjen toiminnassa ja vuorovaikutuksessa. Laaja-alaisen osaamisen tarve korostuu ympäröivän maailman muuttuessa. Ihmisenä kasvaminen, opiskelu ja työn teko sekä kansalaisena toimiminen edellyttävät nyt ja tulevaisuudessa laaja-alaista, tiedonalarajat ylittävää osaamista.

Laaja-alaisen osaamisen kehittämisen tehtävä otetaan huomioon kaikessa esiopetuksen toiminnassa: toimintakulttuuria ja oppimisympäristöjä kehitettäessä sekä kasvatus- ja opetustyössä. Tehtävä perustuu valtioneuvoston asetuksen ⁶⁰periaatteelle tarkastella opetusta kokonaisuutena. Sen toteutuminen edellyttää suunnitelmallista työskentelyä ja tavoitteiden toteutumisen arviointia sekä esi- ja perusopetuksen yhteistyötä.

Laaja-alaisen osaamisen kehittyminen edistää lasten kasvua yksilöinä ja yhteisönsä jäseninä. Laaja-alaisen osaamisen osa-alueet tukevat heidän valmiuttaan suuntautua elinikäisen oppimisen polulle ja luovat pohjaa kestävän ja liikunnallisen elämäntavan omaksumiselle. Esiopetuksessa painopisteenä ovat kestävän elämäntavan sosiaaliset ja kulttuuriset näkökulmat. Lasten laaja-alaisen osaamisen kehittymiseen vaikuttaa opeteltavia tietosisältöjä enemmän se, miten esiopetuksessa työskennellään, millaisiksi oppimisympäristöt rakennetaan sekä miten lasten oppimista ja hyvinvointia tuetaan.

2.5.1. Ajattelu ja oppiminen (001)

Ajattelun ja oppimisen taidot kehittyvät vuorovaikutuksessa ja muodostavat perustan muun osaamisen kehittymiselle ja elinikäiselle oppimiselle. Tiedon määrä ja sen nopea uudistuminen edellyttävät taitoja uuden omaksumiseen sekä oman oppimisen ohjaamiseen. Tiedon jäsentäminen ja uuden luominen edellyttävät luovaa ja kriittistä ajattelua. Esiopetuksen tehtävä on rohkaista ja auttaa lapsia kehittämään ajattelun ja oppimisen taitojaan sekä vahvistaa lasten luottamusta omaan osaamiseensa.

Lasten muistin ja mielikuvituksen kehittymistä tuetaan esimerkiksi lorujen, musisoinnin ja draamatoiminnan avulla. Leikin, pelien ja erilaisten ongelmanratkaisu- ja tutkimustehtävien käyttö tarjoaa lapsille elämyksiä sekä oivaltamisen ja uuden löytämisen iloa. Monipuolinen liikkuminen ja havaintomotoriset harjoitukset tukevat lasten oppimista. Lapsia kannustetaan kokeilemaan ja opettelemaan myös heille vaativia asioita ja heitä ohjataan kysymään ja kyseenalaistamaan. Heitä rohkaistaan iloitsemaan onnistumisista ja kannustamaan toisia sekä samalla olemaan lannistumatta epäonnistumisista. Toimintaa dokumentoidaan, siitä keskustellaan, ja sen onnistumista pohditaan yhdessä lasten kanssa. Samalla autetaan lapsia havaitsemaan edistymistään ja oppimistaan.

Laaja-alaisen osaamisen painotuksia Virolahden kunnassa

Ajattelu ja oppiminen

Laaja-alaisen osaamisen tavoitteena on tukea lasta löytämään oma, luontainen tapansa oppia ja työskennellä – uteliaasti ihmetellen, yhdessä oivaltaen. Lapsia rohkaistaan huomaamaan sekä omat että toisten onnistumiset ja vahvuudet, mutta myös tarkastelemaan omaa toimintaansa lempeän kriittisesti. Oppimista tehdään näkyväksi ja lasta autetaan tunnistamaan oma edistymisensä, jotta luottamus omaan osaamiseen vahvistuu. Leikki on lapselle luontainen tapa jäsentää maailmaa – se tarjoaa tilaa omille ajatuksille, tunteille ja mielikuvitukselle. Leikkiin osallistumalla ja sen kautta tehtyjen havaintojen perusteella henkilöstö tukee lapsen ajattelun taitojen kehittymistä.

Virolahden kunnan esiopetuksessa ajattelun ja oppimisen osa-alueella keskeisimpänä tavoitteena on vaalia lasten luontaista oppimisen iloa ja tukea heidän taitoaan oivaltaa asioita itse. Tämä tarkoittaa esimerkiksi sitä, että lapselle esitetään lisäkysymyksiä ja ohjataan häntä eteenpäin pikemminkin kuin tarjotaan valmiita vastauksia. Oppimisen lähtökohtana hyödynnetään lasten kiinnostuksen kohteita ja heidän tekemiään aloitteita, joiden ympärille opetettava asia voidaan luontevasti rakentaa ja tarinallistaa.

2.5.2. Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (002)

Vuorovaikutustaidoilla sekä kyvyllä ilmaista itseään ja ymmärtää muita on tärkeä merkitys yksilön toimintakyvylle ja hyvinvoinnille kulttuurisesti monimuotoisessa maailmassa. Taito kuunnella, tunnistaa ja ymmärtää eri näkemyksiä kuuluu hyvään vuorovaikutukseen ja kulttuuriseen osaamiseen. Myönteisten ihmissuhteiden luominen ja ongelmatilanteiden rakentava ratkaiseminen edellyttävät yhteistyötaitoja. Esiopetuksen tehtävä on tarjota lapsille mahdollisuuksia harjoitella vuorovaikutus- ja ilmaisutaitoja turvallisesti vertaisryhmän ja lähiyhteisön aikuisten kanssa. Lasten kielitietoisuuden kehittymistä tuetaan ja heitä rohkaistaan ilmaisemaan itseään eri keinoin.

Lapsia rohkaistaan tutustumaan toisiin ihmisiin ja toimimaan heidän kanssaan. Juhlat, leikit ja yhteistyöhön perustuva toiminta luovat mahdollisuuksia harjoitella käyttäytymistä eri tilanteissa ja erilaisten ihmisten kanssa. Lapsia kohdellaan arvostavasti ja heitä ohjataan ystävällisyyteen ja hyviin tapoihin. Lasten kanssa tutustutaan lähiympäristöön ja sen kulttuuriseen monimuotoisuuteen. Lapsia ohjataan arvostamaan oman ja toisten perheiden perinteitä ja tapoja.

Laaja-alaisen osaamisen painotuksia Virolahden kunnassa

Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

Esiopetushenkilöstön vastuulla on lämpimän, kaikkia arvostavan, osallisuutta sekä tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta edistävän vuorovaikutusilmapiirin luominen. Turvallinen ja lämminhenkinen sosiaalinen ilmapiiri vahvistaa lapsen itsetuntoa ja tukee sosiaalisten taitojen harjoittelua. Turvallisessa yhteisössä lapset ja henkilöstö pohtivat yhdessä ristiriitoja ja keinoja niiden ratkaisemiseen sekä harjoittelevat toisen ihmisen näkökulman huomioimista. Kiusaamista ei sallita missään muodossa. Mahdolliset kiusaamistilanteet käsitellään lasten kanssa yhdessä, kaikkia osapuolia tukien ja kuunnellen. Kiusaamisen ennalta ehkäisynä varhaiskasvatukssamme ja esiopetuksessamme panostetaan koko vuoden kestäväään ryhmäytymiseen sekä tunne- ja vuorovaikutustaitojen opettamiseen osana päivittäistä toimintaa.

Virolahden kunnan esiopetuksessa kaikki voivat turvallisesti ilmaista itseään sekä kulttuuriaan ja tulla hyväksytyiksi sekä kuulluiksi omana itsenään. Lapsia rohkaistaan tutustumaan toisiin ihmisiin, kieliin ja kulttuureihin. Kulttuuriseen osaamiseen liittyvä vuorovaikutus sisältää esiopetuksessa myös erilaisten taitojen harjoittelua. Näitä taitoja ovat esimerkiksi:

- itsensä ilmaiseminen
- toisen kohtaaminen ennakkoluulottomasti ja ystävällisesti
- kuunteleminen
- toisen huomioiminen
- toisen kunnioittaminen
- empatiataidot
- ristiriitojen ratkaiseminen rakentavasti ja kompromissien tekeminen
- yhteistyötaidot
- hyvät tavat
- joustavuus

2.5.3. Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (003)

Itsestä huolehtiminen, terveyteen ja turvallisuuteen sekä arjen teknologian hallintaan liittyvät taidot ovat tärkeitä kaikille. Kyse on yksilön hyvinvoinnista sekä kestäväään ja liikunnalliseen elämäntapaan sitoutumisesta. Esiopetuksen tehtävä on vahvistaa lasten hyvinvointiin liittyviä taitoja sekä ohjata heitä tekemään kestäväään ja liikunnallisen elämäntavan mukaisia valintoja. Esiopetuksessa tuetaan lasten myönteistä suhtautumista tulevaisuuteen.

Esiopetuksessa lapsia ohjataan edellytystensä mukaan huolehtimaan itsestään, toisista, omista tavaroista ja yhteisestä ympäristöstä. Opetuksessa ja yhteistyössä huoltajien kanssa käsitellään lasten arkielämän rytmiä sekä ruokailun, liikkumisen ja levon merkitystä. Erityisesti kiinnitetään huomiota monipuoliseen ja riittävään liikkumiseen lasten hyvinvoinnin ja oppimisen edellytyksenä. Lasten kanssa pohditaan heidän hyvää oloaan edistäviä ja haittaavia tekijöitä ja heille tarjotaan kokemuksia liikkumisen ilosta. Lapsia ohjataan toimimaan turvallisesti lähiliikenteessä. Heitä ohjataan pyytämään ja hakemaan apua tarvittaessa. Lasten kanssa kokeillaan teknologisia ratkaisuja ja harjoitellaan laitteiden ja välineiden turvallista käyttöä.

Laaja-alaisen osaamisen painotuksia Virolahden kunnassa

Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

Lapsen hyvinvointi luo perustan uusien tietojen ja taitojen oppimiselle. Virolahden kunnassa henkilöstö tukee lasten myönteisen minäkuvan ja terveen itsetunnon kehittymistä. Henkilöstö auttaa lapsia ilmaisemaan tunteitaan ja tarpeitaan, sekä sanoittaa lapsille hankalia tilanteita. Lasten kanssa opetellaan turvataitoja myös digitaalisissa ympäristöissä, keskustellen esimerkiksi ikä- ja kehitystasoon sopivista mediasisällöistä, kuvan ottamiseen ja julkaisemiseen liittyvistä luvista, sekä tekijänoikeusasioista.

Virolahden kunnan esiopetuksen tärkeänä tavoitteena on tukea lasten liikkuvaa elämäntapaa innostaen lapsia liikkumaan monipuolisesti ja mahdollistamalla heille liikunnan ilon kokemuksia. Esiopetuksen toiminnassa näkyy henkilöstön tietoisuus liikkumalla oppimisen tärkeydestä, sillä Virolahden kunnassa panostetaan lasten terveyden ja liikunnan edistämiseen tarjoamalla henkilöstölle säännöllisesti mahdollisuutta kouluttautua varhaiskasvatusikäisten lasten liikunnan edistäjäksi. Henkilöstö kannustaa lapsia aktiiviseen työskentelyyn ja mahdollistaa toiminnallisen ja liikkumaan houkuttelevan ympäristön.

Esiopetuksessa liikutaan ja ulkoillaan päivittäin joka säällä, kaikkina vuodenaikoina. Retket lähiympäristöön ovat keskeinen osa esiopetuksen toimintaa. Virolahden kunnassa on käytössä Muksubussi, jonka avulla oppimisympäristöä voidaan laajentaa myös lähiympäristöä kauemmaksi.

Esiopetuksessa oleville lapsille mahdollistetaan rauhoittuminen päivän aikana. Henkilöstö järjestää lasten toiveiden ja yksilöllisten tarpeiden mukaan erilaisia tapoja rentoutumiseen ja lepoon. Lapsia autetaan tunnistamaan itselleen sopivat tavat rauhoittua ja levätä. Lapsen levosta ja unen tarpeesta keskustellaan lapsen itsensä sekä hänen huoltajiensa kanssa.

2.5.4. Monilukutaito (004)

Monilukutaidolla tarkoitetaan erilaisten viestien tulkinnan ja tuottamisen taitoja. Se liittyy kiinteästi ajattelun ja viestinnän taitoihin ja kykyyn hankkia, muokata, tuottaa, esittää, arvioida ja arvottaa tietoa erilaisissa ympäristöissä ja tilanteissa. Tietoa voidaan tuottaa ja esittää sanallisten, kuvallisten, numeeristen tai muiden symbolijärjestelmien tai näiden yhdistelmien avulla. Monilukutaito sisältää erilaisia lukutaitoja, kuten peruslukutaidon, numeerisen lukutaidon, kuvalukutaidon ja medialukutaidon. Monilukutaitoon liittyy laaja tekstikäsitys, jonka mukaan tekstit voivat olla muun muassa kirjoitettuja, puhuttuja, audiovisuaalisia tai digitaalisia. Monilukutaidon eri osa-alueet ovat yksilön, ihmisten keskinäisen vuorovaikutuksen, yhteiskunnan, kansalaisuuden ja työelämän näkökulmasta keskeisiä perustaitoja. Monilukutaidon kehittyminen luo perustaa muulle oppimiselle ja opiskelulle. Monilukutaidon kehittyminen alkaa jo varhaislapsuudessa ja jatkuu koko elämän ajan. Esiopetuksen tehtävä on tukea lasten monilukutaidon kehittymistä yhteistyössä huoltajien kanssa.

Lapsia kannustetaan tutkimaan, käyttämään ja tuottamaan erilaisia viestejä. Niiden avulla opetellaan ilmaisua ja vuorovaikutusta ja niiden herättämiin ajatuksiin ja tunteisiin eläydytään yhdessä. Lasten kuvalukutaidon, kirjoittamisen, lukemisen ja numeerisen lukutaidon sekä medialukutaidon kehittymistä tuetaan. Monilukutaitoisiksi kehittyäkseen lapset tarvitsevat aikuisen mallia sekä rikasta tekstiympäristöä, lasten tuottamaa kulttuuria sekä lapsille soveltuvia kulttuuripalveluja, kuten elokuvia, leikkiloruja ja musiikkia. Lasten osallisuus vahvistuu monilukutaidon kehittymisen myötä. Samalla lasten maailma avautuu, jäsentyy ja saa uusia merkityksiä.

Laaja-alaisen osaamisen painotuksia Virolahden kunnassa

Monilukutaito

Virolahden kunnan esiopetuksessa vierailaan säännöllisesti kirjastossa, luetaan satuja eri aikakausilta ja keskustellaan tarinoista yhdessä. Monilukutaidon kehittymistä tuetaan myös tutustumalla kirjaimiin, numeroihin, symboleihin, kuviin ja erilaisiin tekstimuotoihin – kuten emojiin tai logoihin. Esiopetuksessa harjoitellaan luku- ja kirjoitustaidon alkeita sekä vastataan lasten yksilöllisiin kielellisiin tarpeisiin. Viestejä havainnoidaan ja tuotetaan itse muun muassa

leikkien, taiteen ja mediakasvatuksen keinoin, jolloin monilukutaito kehittyi osana lapsen kokonaisvaltaista oppimista ja osallisuutta ympäröivässä kulttuurissa.

2.5.5. Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (005)

Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen on tärkeä kansalaistaito. Sitä tarvitaan lasten ja perheiden arjessa, ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa ja yhteiskunnallisessa osallistumisessa. Se on osa monilukutaitoa sekä media- ja opiskelutaitoja, joita tarvitaan opiskelussa ja työelämässä. Esiopetuksen tehtävä on kotien rinnalla edistää lasten tieto- ja viestintäteknologista osaamista.

Opetuksessa tutustutaan erilaisiin tieto- ja viestintäteknologisiin välineisiin, palveluihin ja peleihin. Tieto- ja viestintäteknologian avulla tuetaan lasten vuorovaikutustaitoja, oppimisen taitoja sekä vähitellen kehittyvää kirjoitus- ja lukutaitoa. Mahdollisuudet kokeilla ja tuottaa itse edistävät lasten luovan ajattelun ja yhteistoiminnan taitoja. Lapsia ohjataan omaksumaan turvallisia ja ergonomisia käyttötaitoja.

Laaja-alaisen osaamisen painotuksia Virolahden kunnassa

Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

Virolahden kunnan esiopetuksessa digitaaliset laitteet ja palvelut ovat luonteva osa oppimisympäristöä, ja niitä käytetään pedagogisesti mielekkäällä tavalla tukemaan lasten osallisuutta ja oppimista. Lapset tutustuvat monipuolisesti teknologiaan, kuten älypuheliin, tabletteihin, kannettaviin tietokoneisiin, dokumenttikameroihin ja älytauluihin, sekä digimateriaaleihin, jotka toimivat sekä oppimisen välineinä että kohteina. Esiopetuksessa harjoitellaan teknologian perustaitoja, kuten laitteiden ja sovellusten käyttöä, näppäintaitoja, hiiren ja selaimen hallintaa, ja opitaan hyödyntämään digitaalisia välineitä yhteisöllisessä työskentelyssä, leikeissä ja oppimisen eri vaiheissa. Lapsia ohjataan myös tiedonhakuun ja sen kriittiseen arviointiin sekä digiturvataitoihin ja hyviin vuorovaikutustapoihin digitaalisissa ympäristöissä.

Teknologiaan liittyvää sanastoa ja käsitteitä opetellaan arjen tilanteissa, ja lapset osallistuvat aktiivisesti digitaalisten työkalujen käyttöön yhdessä aikuisen kanssa. Tieto- ja viestintäteknologian opetuksessa painotetaan lapsen aktiivista toimijuutta ja tuetaan hänen valmiuksiaan toimia yhä teknologisoituneemmassa maailmassa. Media- ja digikasvatuksen keinoin pyritään tarjoamaan myönteisiä ja monipuolisia kokemuksia median parissa, samalla kun aikuiset huolehtivat lasten turvallisuudesta ja suojelevat heitä median ja digitalisaation mahdollisilta haittavaikutuksilta.

2.5.6. Osallistuminen ja vaikuttaminen (006)

Aktiivinen ja vastuullinen osallistuminen ja vaikuttaminen luovat perustaa demokraattiselle ja kestäväälle tulevaisuudelle. Tämä edellyttää yksilöltä taitoa ja halua osallistua yhteisön toimintaan sekä luottamusta omiin vaikutusmahdollisuuksiinsa. Lasten oikeuksiin⁶¹ kuuluvat kuulluksi tuleminen ja osallisuus omaan elämäänsä vaikuttavissa asioissa. Esiopetuksessa kunnioitetaan näitä demokratian toteutumisen keskeisiä periaatteita. Esiopetuksen tehtävä on tukea lasten vähitellen kehittyviä osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja.

Esiopetuksen toimintaa suunnitellaan, toteutetaan ja arvioidaan yhdessä lasten, esiopetuksen henkilöstön ja huoltajien kanssa. Kun lapset ovat mukana vaikuttamassa, he oppivat samalla hahmottamaan yhteisten sääntöjen, sopimusten ja luottamuksen merkitystä. Lasten arvostava kohtaaminen, heidän ajatustensa kuunteleminen ja yhdessä toisten lasten ja aikuisten kanssa toimiminen vahvistavat lasten osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja. Lapsia kannustetaan

61 YK:n yleissopimus lastenoikeuksista 1989

auttamaan toisia ja pyytämään tarvittaessa apua. Lasten on tärkeä saada kokea ja tietää, että he lapsina ovat oikeutettuja aikuisten apuun ja suojeluun.

Laaja-alaisen osaamisen painotuksia Virolahden kunnassa

Osallistuminen ja vaikuttaminen

Osallistuminen ja vaikuttaminen ovat keskeinen osa inklusiivista esiopetusta Virolahden kunnassa. Lapsia rohkaistaan tuomaan esiin omia ajatuksiaan ja mielipiteitään, ja he osallistuvat yhteisten pelisääntöjen sekä toimintatapojen luomiseen. Esiopetusryhmään rakennetaan tietoisesti käytäntöjä, jotka tukevat jokaisen lapsen turvallisuuden tunnetta, kuulluksi ja arvostetuksi tulemistä sekä mahdollisuutta pyytää ja saada apua. Lasten osallisuutta vahvistetaan monipuolisilla ja lapsilähtöisillä menetelmillä, kuten lastenkokouksilla, toive- ja ideaalikoilla, keskusteluilla, haastatteluilla, kuvien avulla kertomisella, toiminnan havainnoinnilla, video- ja valokuvauksella. Yhteisistä asioista voidaan päättää myös äänestämällä, mikä tukee demokraattisten toimintatapojen oppimista. Lisäksi lapset ja heidän huoltajansa osallistuvat toiminnan suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin kussakin esiopetusyksikössä erikseen sovittavalla tavalla. Henkilöstön osallisuustaitoja vahvistetaan säännöllisesti järjestettävillä sisäisillä ja ulkoisilla koulutuksilla, joiden tavoitteena on lisätä valmiuksia tukea lasten ja perheiden aktiivista osallistumista arjen kasvatustyöhön.

Lasten toiveita kysymykseen: "Mitä toivoisit, että päiväkodissa olisi tai mitä päiväkodissa tehtäisiin?"

- *leikittäisiin palloilla, polttopalloa areenalla*
- *et täällä olisi lasten mopoja ja mönkijä*
- *mennä uimahalliin*
- *toivon, että mentäisiin metsäretkelle*
- *toivoisin, että täällä olisi karkkikone*
- *että täällä askareltaisiin heppoja*
- *leikkiä ulkona ja olla aistihuoneessa*
- *toivoisin, että olisi lelupäivä*

2.6. Paikallisesti päätettävät asiat

Paikallista opetussuunnitelmaa laadittaessa on tärkeää keskustella, mitä tässä luvussa määrätty esiopetuksen tehtävät ja yleiset tavoitteet merkitsevät ja miten esiopetukselle asetettujen tavoitteiden toteutumisesta voidaan huolehtia.

Paikallisessa opetussuunnitelmassa kuvataan

- *esiopetuksen järjestäminen ja sitä ohjaavat velvoitteet paikallisesta näkökulmasta*
- *esiopetuksen tehtävä osana oppimisen polkua paikallisesta näkökulmasta*
- *esiopetuksen arvoperusta ja sitä mahdollisesti täydentävät paikalliset näkökulmat*
- *oppimiskäsitys ja sitä mahdollisesti täydentävät paikalliset näkökulmat*
- *laaja-alaisen osaamisen tavoitteet ja niihin mahdollisesti liittyvät paikalliset painotukset sekä ne toimenpiteet, joiden avulla tavoitteiden toteutumista arvioidaan ja kehitetään.*

Arvoperusta ja oppimiskäsitys sekä laaja-alaisen osaamisen tavoitteet otetaan huomioon ja niitä syvennetään esiopetuksen toimintakulttuuria, opetuksen toteuttamista, oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tukea ja opiskeluhoitoa käsittelevissä osissa opetussuunnitelmaa.

3. Esiopetuksen toimintakulttuuri

Toimintakulttuuri on historiallisesti ja kulttuurisesti muotoutuva tapa toimia, joka kehittyy esiopetusyhteisön vuorovaikutuksessa. Opetuksen järjestäjän ja esiopetusta johtavien henkilöiden tehtävänä on luoda edellytykset toimintakulttuurin kehittämiseksi ja arvioinnille esiopetuksen eri toimipaikoissa. Toimintakulttuurin kehittämisen lähtökohtana on inklusiivinen esiopetus, jossa kukin lapsi voi toimia, kehittyä ja oppia omana ainutlaatuisena yksilönään sekä yhteisön jäsenenä. Hyvä toimintakulttuuri edistää oppimista ja hyvinvointia esiopetusyhteisössä.

Esiopetuksen toimintakulttuuri on kokonaisuus, joka rakentuu muun muassa

- arvoista, periaatteista ja oppimiskäsityksestä
- työtä ohjaavien normien ja tavoitteiden tulkinnasta
- oppimisympäristöistä, työtavoista ja pedagogisista käytännöistä, mukaan lukien oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt
- yhteistyöstä ja sen eri muodoista
- vuorovaikutuksesta ja ilmapiiristä
- henkilöstön osaamisesta, ammatillisuudesta ja kehittämisotteesta
- johtamisrakenteista ja -käytännöistä
- toiminnan organisoinnista, suunnittelusta, toteuttamisesta ja arvioinnista.

Toimintakulttuurin kehittämisen lähtökohtana on kaikille yhteinen esiopetus. Esiopetuksen toimintakulttuuria kehitetään ja järjestetään inklusion periaatteiden mukaisesti, ja se liittyy kokonaisvaltaisesti pedagogisen toiminnan toteuttamiseen. Inklusiivinen toimintakulttuuri edistää lasten osallisuutta ja oppimista ja vastaa kaikkien lasten erilaisiin tarpeisiin. Jokaisella lapsella on oikeus kuulua ryhmään, osallistua yhteiseen toimintaan sekä kasvaa omaan potentiaaliinsa vahvuuksien ja myönteisten oppimiskokemusten avulla yhdessä vertaistensa kanssa. Jokaiselle lapselle suunnitellaan sopivia oppimisen haasteita sekä turvataan tarvittava oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuki ja oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt. Opetusjärjestelyissä huomioidaan saavutettavuus ja esteettömyys. On tärkeää, että lapset saavat kokemuksia siitä, että heistä ollaan kiinnostuneita, heitä arvostetaan ja heidän mielipiteillään ja toiminnallaan on merkitystä.

Johtaminen vaikuttaa keskeisesti esiopetuksen toimintakulttuuriin, sen kehittämiseen ja laatuun. Esiopetuksen johtamisen lähtökohtana on jokaisen lapsen hyvinvoinnin ja oppimisen edistäminen. Toimintakulttuurin kehittäminen edellyttää pedagogiikan johtamista, joka on esiopetuksen kokonaisuuden tavoitteellista ja suunnitelmallista johtamista, arviointia ja kehittämistä. Se sisältää kaikki ne toimenpiteet, joilla luodaan edellytykset henkilöstön hyvälle työolosuhteille, ammatillisen osaamisen ja koulutuksen hyödyntämiselle ja kehittämiselle sekä pedagogiselle toiminnalle.

3.1. Toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavat periaatteet

Toimintakulttuurilla on keskeinen merkitys oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyjen, lasten osallisuuden, yhdenvertaisuuden ja esiopetuksen kokonaisuuden toteuttamisessa. Toimintakulttuuri vaikuttaa aina lapsen kohtaaman esiopetuksen laatuun. Toimintakulttuuriin sisältyvät esiopetuksen kaikki toiminnot, kuten oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuen järjestäminen, pedagogiikan arviointi ja oppimisympäristön turvallisuus.

Yhteisön toimintakulttuuri muuttuu jatkuvasti ja sitä arvioidaan ja kehitetään siten, että se tukee esiopetuksen tavoitteiden toteutumista. Yhteisiin tavoitteisiin sitoutuminen edistää arvoperustan ja oppimiskäsityksen toteutumista. Toimintakulttuurin vaikutusten pohdinta ja sen ei-toivottujen piirteiden tunnistaminen ja korjaaminen ovat tärkeä osa toimintakulttuurin kehittämistä. Jatkuvan kehittämisen perusedellytys on, että henkilöstö ymmärtää oman toimintansa taustalla vaikuttavien arvojen, tietojen ja uskomusten merkityksen sekä osaa arvioida niitä. Kehittämisessä on tärkeää toisia arvostava, koko yhteisöä osallistava ja luottamusta rakentava dialogi. Esiopetusta suunniteltaessa, järjestettäessä ja kehitettäessä on ensisijaisesti huomioitava lapsen etu. Lapsen

etua on harkittava yksittäisen lapsen, lapsiryhmän ja yleensä lasten kannalta tapaus- ja tilannekohtaisesti.

Johtaja edistää osallistavaa toimintakulttuuria luomalla rakenteita ammatilliseen keskusteluun. Lisäksi johtaja rohkaisee työyhteisöä säännöllisesti kehittämään ja innovoimaan yhteistä toimintakulttuuria. Johtaja tukee yhteisön kehittymistä oppivaksi yhteisöksi, jossa osaamista kehitetään ja jaetaan. Päämääränä on, että yhteinen toiminta-ajatus ja toiminnan tavoitteet näkyvät käytännöissä. Johtaja vastaa siitä, että yhteisiä työkäytäntöjä tehdään näkyväksi ja että niitä havainnoidaan ja arvioidaan säännöllisesti.

Kehittämistyössä on tärkeää hyödyntää sekä lasten että huoltajien kokemuksia ja mielipiteitä. Yhteistyö varhaiskasvatuksen, perusopetuksen sekä tuen ja opiskeluhuollon ammattilaisten kanssa on välttämätöntä lasten sujuvan oppimisen polun ja hyvinvoinnin turvaamiseksi.

Esiopetuksen toimintakulttuuria kehitetään seuraavien periaatteiden mukaisesti:

Oppiva yhteisö toimintakulttuurin ytimenä

Esiopetuksessa toimitaan yhteisönä, jossa lapset ja henkilöstö oppivat yhdessä ja toisiltaan. Oppivassa yhteisössä on tilaa erilaisille mielipiteille ja tunteille. Lapsia ja henkilöstöä kannustetaan rohkeasti jakamaan ajatuksiaan ja kokeilemaan uudenlaisia ja erilaisia toimintatapoja. Jatkuvasti toimintaansa arvioiva ja kehittävä yhteisö haastaa itseään sekä tunnistaa ja hyödyntää vahvuuksiaan. Oppivassa yhteisössä arvostetaan kunnioittavaa ja huomaavaista käytöstä. Yhteisö rohkaisee kokeiluun, yrittämiseen ja sinnikkyYTEEN sekä sallii myös erehtymisen. Yhdessä tekeminen ja osallisuuden kokemukset vahvistavat yhteisöä.

Henkilöstöä kannustetaan itsearviointiin, tiedon ja osaamisen jakamiseen ja samalla ammatilliseen kehittymiseen. Yhdessä sovittujen tavoitteiden ja tehtävien pohdinta, oman työn säännöllinen arviointi sekä huoltajilta ja muilta yhteistyökumppaneilta saatu palaute edistävät yhteisön oppimista. Oppimista edistää myös kehittämistyöstä, arvioinneista ja tutkimuksesta saadun tiedon hyödyntäminen.

Oppimiseen, leikkiin ja vuorovaikutukseen kannustava yhteisö

Esiopetuksen toimintakulttuuri edistää kaikkien esiopetusyhteisössä toimivien oppimista. Esiopetusyhteisö kannustaa kokeilemaan, yrittämään ja erehtymään sekä havaitsemaan asioiden positiivisia puolia. Onnistumisista ja oivalluksista iloitaan yhdessä. Esiopetus toteutetaan siten, että lasten leikille, aloitteille ja kokeiluille on sijaa. Lapsia rohkaistaan ilmaisemaan itseään, harjoittelemaan ja opettelemaan erilaisia taitoja, tietoja ja työtapoja omaan tahtiinsa. Yhteisö rohkaisee lapsia hyvään vuorovaikutukseen sekä toimimaan ryhmän jäsenenä.

Leikkiin kannustavassa toimintakulttuurissa tunnustetaan leikin merkitys lapsen hyvinvoinnille ja oppimiselle. Henkilöstö tunnistaa leikkiä rajoittavia tekijöitä ja kehittää leikkiä edistäviä toimintatapoja ja oppimisympäristöjä. Lapsilla ja henkilöstöllä on mahdollisuus kokea yhdessä oppimisen ja leikin iloa. Yhteisössä kannustetaan kaikkia kekseliäisyyteen, mielikuvituksen käyttöön, omaan ilmaisuun ja luovuuteen. Leikki saa näkyä ja kuulua. Lasten leikkialoiteille, kokeiluille ja elämyksille annetaan tilaa, aikaa ja leikkirauhaa. Leikkiville lapsille ja aikuisille mahdollistetaan keskittyminen leikkiin.

Osallisuus, yhdenvertaisuus ja tasa-arvo

Inklusiivisessa toimintakulttuurissa edistetään osallisuutta, yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa kaikessa toiminnassa. Lasten, henkilöstön ja huoltajien aloitteita, näkemyksiä ja mielipiteitä arvostetaan. Tämä edellyttää osallisuutta edistävien toimintatapojen sekä rakenteiden tietoista kehittämistä. Lasten ja huoltajien osallistuminen toiminnan suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin edistää osallisuutta. Jokainen henkilöstön jäsen on tärkeä osa esiopetusyhteisöä.

Toimintakulttuuri tukee yhteistyötä, yhteistä vastuunottoa ja osallisuutta. Lasten ymmärrys yhteisöstä, oikeuksista, vastuusta ja valintojen seurauksista kehittyy osallisuuden kautta. Henkilöstön tehtävä on varmistaa, että kaikki lapset saavat ilmaista näkemyksiään ja tarpeitaan ja että lasten ideoita ja aloitteita otetaan huomioon toiminnassa. Myös lasten nonverbaaliseen viestintään tulee kiinnittää huomiota. Lapset saavat kokemuksia esiopetusryhmää koskevasta päätöksenteosta ja erilaisista tehtävistä. Lasten tekemiä päätöksiä ja toimintaa arvioidaan

yhdessä ja samalla lapsia ohjataan vähitellen kantamaan yhdessä vastuuta. Näin lapsille syntyy kokemuksia osallisuudesta ja toimijuudesta.

Yhteisön jäsenet tulevat kohdatuiksi ja kohdelluiksi yhdenvertaisina riippumatta henkilöön liittyvistä tekijöistä. Yhdenvertaisuus ei merkitse samanlaisuutta. Toimintakulttuurin kehittämisen kannalta on tärkeää, että yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa koskevista asenteista keskustellaan työyhteisössä. Lisäksi tulee pohtia, miten esimerkiksi kieleen, etnisyyteen, katsomukseen, uskontoon, vammaisuuteen, sukupuoleen ja sen moninaisuuteen liittyvät asenteet näkyvät puheissa, eleissä, teoissa ja toimintatavoissa. Vuorovaikutuksen ja kielenkäytön mallit sekä tavat toimia stereotyyppisten oletusten mukaisesti välittyvät lapsille. Esiopetus on sukupuolisensitiivistä. Henkilöstö tiedostaa omia ennako-odotuksiaan ja rohkaisee lapsia tekemään valintoja ilman sukupuoleen tai muihin henkilöön liittyviin seikkoihin sidottuja stereotyyppisiä rooleja ja ennako-odotuksia. Henkilöstö tunnistaa lasten keskinäisten kohtaamisten eriarvoistavia piirteitä sekä puuttuu niihin hienotunteisesti ja johdonmukaisesti. Myönteisellä ja kannustavalla vuorovaikutuksella tuetaan lapsen oman identiteetin ja itsetunnon kehitystä.

Kulttuurinen moninaisuus ja kielitietoisuus

Esiopetus on osa kulttuurisesti muuntuvaa ja monimuotoista yhteiskuntaa. Kulttuurinen moninaisuus nähdään voimavarana. Yhteisössä tunnistetaan, että oikeus omaan kieleen, kulttuuriin, uskontoon ja katsomukseen on perusoikeus. Esiopetuksessa arvostetaan ja hyödynnetään moninaista kulttuuriperintöä ja kansalliskieliä sekä yhteisön ja ympäristön kulttuurista, kielellistä ja katsomuksellista moninaisuutta. Tämä edellyttää henkilöstöltä tietoa kulttuureista ja katsomuksista sekä taitoa nähdä ja ymmärtää asioita monesta näkökulmasta ja asettua toisen asemaan. Erilaisista ajattelu- ja toimintatavoista keskustellaan rakentavasti ja luodaan myös uusia tapoja toimia yhdessä. Samalla edistetään kulttuurisesti kestävää kehitystä. Tähän liittyvää esiopetuksen laaja-alaista osaamista kuvataan tarkemmin luvussa kaksi (Esiopetuksen tehtävä ja yleiset tavoitteet).

Kielitietoisessa esiopetuksessa tiedostetaan, että kielet ovat läsnä jatkuvasti ja kaikkialla. Henkilöstö ymmärtää kielen keskeisen merkityksen lasten kehityksessä ja oppimisessa, vuorovaikutuksessa ja yhteistyössä sekä identiteettien rakentumisessa ja yhteiskuntaan kuulumisessa. Monikielisuuden näkyväksi tekeminen tukee lasten kehitystä kulttuurisesti moninaisessa maailmassa. Henkilöstön tulee tiedostaa, että he ovat lapsille kielellisiä malleja, ja kiinnittää huomiota omaan kielenkäyttöön. Henkilöstö rohkaisee lapsia käyttämään kieltä monipuolisesti. Lasten kielelliset lähtökohdat huomioidaan, ja heille annetaan aikaa ja mahdollisuuksia vaihteleviin kielenkäytön tilanteisiin.

Hyvinvointi, turvallisuus ja kestävä elämäntapa

Esiopetuksessa arvostetaan terveellisiä, turvallisia ja liikunnallisia elämäntapoja. Monipuolisen liikkumisen tavoitteena⁶² on edistää oppimisen edellytyksiä ja esiopetukseen osallistumista sekä liikkumisen merkitystä kokonaisvaltaisena elämäntaitona esiopetuksessa ja sen ulkopuolella. Fyysinen aktiivisuus vaikuttaa lasten vireystilaan sekä tarkkaavaisuuteen ja toiminnanohjaukseen ja sillä voidaan edistää oppimista ja motorista kehitystä. Liikunnallisen elämäntavan vahvistamisessa on keskeistä luoda tasa-arvoiset ja yhdenvertaiset liikkumisen mahdollisuudet osana toimintakulttuuria huomioiden erilaiset liikkumisen rajoitteet⁶³. Inklusiivinen, toisia kunnioittava ja avoimuutta tukeva toimintakulttuuri edistää turvallista oppimisympäristöä ja sitä kautta liikunnallista elämäntapaa. Liikunnallinen elämäntapa tukee kokonaisvaltaista hyvinvointia, mukaan lukien mielen hyvinvointia. Esiopetuksessa liikutaan monipuolisesti sisällä ja ulkona käyttäen liikuntavälineitä ja leluja monipuolisesti sekä vältetään pitkäkestoista istumista. Lapsia ja perheitä ohjataan mahdollisuuksien mukaan suosimaan liikkumista kuten kävelyä tai pyöräilyä esimerkiksi oman auton käyttämisen sijaan esiopetuksen matkoilla. Lasten hyvinvointia edistetään antamalla mahdollisuus päivän aikana rauhoittumiseen ja lepoon sekä tarjoamalla monipuolista, terveellistä ja riittävää ravintoa. Toimintakulttuurin kehittämisessä huomioidaan

62 Perusopetuslaki 2 §

63 Perusopetuslaki 31 §

yhteisön mahdollisuus toimia kiireettömässä ja keskittymistä edistävässä ympäristössä. Selkeä ja suunnitelmallinen, mutta joustava päivän rakenne edistää hyvinvointia.

Esiopetuksessa pidetään huolta koko yhteisön fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta turvallisuudesta. Lasta tulee suojata väkivallalta, kiusaamiselta, syrjinnältä ja muulta häirinnältä. Lapsella on oikeus saada lohdutusta sitä tarvitessaan. Esiopetuksessa kiusaamista, rasismia, väkivaltaa tai häirintää ei hyväksytä missään muodossa eikä keneltäkään. Kiusaaminen tunnistetaan, siihen puututaan ja sitä ehkäistään tietoisesti ja suunnitelmallisesti osana toimintakulttuurin kehittämistä. Olennaista kiusaamisen ennaltaehkäisyssä on tukea lasten vertaissuhteita ja yhteisön hyvinvointia. Henkilöstöllä on keskeinen rooli lasten sosiaalisten ja emotionaalisten taitojen harjoittelun ja kehittymisen tukemisessa. Lasten kanssa opetellaan tunnistamaan ja ratkaisemaan ristiriitoja rakentavasti. Henkilöstön läsnäolo ja antama ohjaus vuorovaikutustilanteissa on tärkeää. Häirintä-, kiusaamis- tai väkivaltatilanteista keskustellaan lasten huoltajien kanssa ja etsitään yhdessä ratkaisuja. Turvallisuuden edistämiseen kuuluu myös tapaturmien suunnitelmallinen ehkäisy ja seuranta, turvallisuuskasvatus sekä tiloista ja välineistä huolehtiminen. Esiopetus edellyttää toimivaa ja sitoutunutta turvallisuuden johtamista sekä turvallisuusasiat hallitsevaa henkilöstöä.

Kaikessa toiminnassa huomioidaan ekologisesti, sosiaalisesti, kulttuurisesti ja taloudellisesti kestävä elämäntavan välttämättömyys. Arjen valinnoilla ja toimilla ilmennetään vastuullista suhtautumista luontoon ja ympäristöön. Esiopetuksessa edistetään välineiden ja tilojen yhteiskäyttöä, kohtuullisuutta, säästäväisyyttä, korjaamista ja uusiokäyttöä. Samalla lapset saavat positiivisia kokemuksia kestävästä elämäntavasta. Lasten hyvinvointia edistää, että heidän turvallisuuden tunnettaan ja uskoa tulevaisuuteen vaalitaan osana kestävä elämäntapaa liittyvää kasvatusta.

Kaikille yhteinen esiopetus

Virolahden kunnan esiopetuksen toimintakulttuurin kehittämisessä painottuvat koko kunnalle yhteisen kasvatuksen ja opetuksen kehittämissuunnitelmasta nousevat tavoitteet. Kehittämissuunnitelman laadintaan ovat osallistuneet niin lapset, huoltajat kuin henkilöstökin. Lisäksi kehittämisen lähtökohtana on pidetty päiväkodeissa toteutettuja VALSSI-arviointeja sekä varhaiskasvatuksen johtoryhmän tekemää opetussuunnitelma pohjaista arviointia. Kehittämisen teemat vahvistavat yhteistä työtä lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi. Jokaiselle teemalle on määritelty tavoitteet sekä toimenpiteet niiden saavuttamiseksi. Kehittämistavoitteet päivitetään tarvittaessa.

Kehittämisen teemat ovat:

- Yhteisöllinen johtaminen ja laadun arviointi, jokaisen henkilöstön jäsenen hyvinvoinnin ja oppimisen edellytysten lisääminen
- Henkilöstön pedagoginen sitoutuminen yhteisiin toimintatapoihin
- Lapsen edun ensisijaisuuden huomioiminen ja leikin arvostaminen osallistumalla leikkiin, antamalla riittävästi aikaa leikille ja vahvistamalla leikillisyyttä arjen toiminnassa
- Liikkuvan elämäntavan vahvistaminen

Osallisuutta tukeva toimintakulttuuri

Virolahden kunnassa toimintakulttuurin kehittämisen ytimessä on turvallinen ja myönteinen arki, jossa vallitsee hyväksyvä vuorovaikutus ja jokaisen osallisuus. Esiopetuksen henkilöstö selvittää lasten mielenkiinnon kohteita ja kokemuksia osallisuudestaan, jotta jokainen lapsi voi vaikuttaa arjen toimintaan. Lasten ajatuksille ja mielipiteille annetaan tilaa eri ilmaisutapojen, kuten leikin, musiikin, liikunnan ja taiteen kautta.

Toimipaikan lukuvuosisuunnitelma

Esiopetuksen toimipaikalle laaditaan lukuvuosisuunnitelma. Lukuvuosisuunnitelma on samalla sekä esiopetuksen että esiopetusta täydentävän varhaiskasvatuksen pedagogiikan toimintasuunnitelmaa, ja se tarkoittaa esiopetuksen paikallista toteutusta. Suunnitelman avulla ennakoita erityisesti toimipaikan yhteistä pedagogista suunnittelua opetusjärjestelyjen ja tarvittavien tukimuotojen osalta.

Lukuvuosisuunnitelma on henkilöstön työn suunnittelun, arvioinnin ja kehittämisen sekä perehdyttämisen työväline. Suunnitelman keskeinen tavoite on ohjata ja dokumentoida pedagogista arvokeskustelua sekä tukea tavoitteellista ja suunnitelmallista kokopäiväpedagogiikkaa. Pedagogisen lukujärjestyksen avulla aikataulutetaan ja jäsennetään henkilöstön ja ryhmän toimintaa.

Pedagogiseen suunnitelmaan kirjataan liikunnallisen elämäntavan edistämisen toimenpiteet. Lisäksi lukuvuosisuunnitelmaan kirjataan oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt, jotka ovat osa esiopetusryhmän toimintakulttuuria. Niiden avulla edistetään koko ryhmän oppimista. Pedagogiseen suunnitelmaan kirjataan myös ryhmäkohtaiset tukimuodot: varhaiskasvatuksen opettajan antama yleinen tukiopeus ja opetuskielen tukiopeus, sekä varhaiskasvatuksen erityisopettajan antama opetus muun opetuksen yhteydessä (luku 5.2).

Toimintakulttuurin arviointi kehittämisen perustana

Virolahden kunnassa pedagoginen johtaminen tukee suunnitelmallisesti ja tavoitteellisesti henkilöstön oppimista ja pedagogiikan jatkuvaa kehittämistä opetussuunnitelmien ja tiimikohtaisten tavoitteiden mukaisesti. Päiväkodin pedagogisesta kehittämisestä vastaavat päiväkodinjohtaja ja kehittämissuunnittelija.

Henkilöstölle järjestetään vuosittain koulutuksia, jotka vastaavat heidän pedagogisiin tarpeisiinsa. Lukuvuoden alussa ryhmät pitävät suunnittelupäivät, joissa asetetaan uuden lukuvuoden pedagogiset tavoitteet ja painopisteet edellisen vuoden arviointien ja mahdollisesti toteutettujen asiakaskyselyjen pohjalta. Lisäksi henkilöstön osaamista arvioidaan ja kehitetään kehittämissuunnitelman mukaisesti kehittämis- ja työilloissa sekä osana arjen toimintaa.

Tavoitteiden toteutumista seurataan säännöllisesti eri tasoilla: kuukausittain johtoryhmässä sekä tiimi- ja ryhmäpalaverissa päiväkodinjohtajan johdolla, kehittämissuunnittelijan tuella. Arviointia tehdään myös toimintasuunnitelman väliarvioinnin yhteydessä vuodenvaihteessa sekä esiopetuksen arviointipäivässä lukuvuoden lopussa.

Päiväkodin johtaja vastaa siitä, että pedagogisen johtamisen rakenteet toteutuvat päiväkodissa. Esiopetusryhmän varhaiskasvatuksen opettaja vastaa puolestaan oman tiiminsä pedagogisesta johtamisesta ja yhteisten tavoitteiden toteutumisesta. Koko henkilöstö vastaa esiopetuksen toteuttamisesta ja oman toimintansa arvioinnista sovittujen tavoitteiden mukaisesti omassa ryhmässään.

Virolahden kunnan varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen arviointikäytänteitä täydennetään Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen (Karvi) digitaalisella laadunarviointijärjestelmällä (Valssi). Valssi-järjestelmä tukee varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen lakisääteistä arviointitehtävää. Valssista saatu arviointitieto ja sen pohjalta laaditut tavoitteet kirjataan päiväkotien toiminta- ja lukuvuosisuunnitelmiin. Asiakastytytyvää arvioidaan monimenetelmällisesti ja tuloksista keskustellaan huoltajien ja henkilöstön kanssa. Huoltajille laaditaan oma varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen toiminnan arviointikysely joka toinen vuosi.

Hyvinvointi ja turvallinen arki

Esiopetuksessa kiinnitetään huomiota terveisiin elämäntapoihin. Lasten kanssa liikutaan monipuolisesti sekä sisällä että ulkona ja heitä ohjataan välttämään yhtäjaksoista istumista sekä vaihtamaan työskentelyasentoja. Odotustilanteissa vältetään istuttamista ja turhaa passiivisuutta. Esiopetuspäivään kuuluu myös mahdollisuus rauhoittumiselle. Lapsia ohjataan toimimaan turvallisesti, mutta varmasti oppimisympäristöissä. Turvallisen arjen käytännöissä noudatetaan luvussa 5 kuvattuja turvallisuuteen liittyviä opiskeluhuollon periaatteita ja suunnitelmia.

Jokaisessa esiopetuksen toimipaikassa on käytössä suunnitelmallinen ja systemaattinen väkivallan, kiusaamisen, häirinnän ja syrjinnän vastainen toimintamalli, joka on kirjattu osaksi lukuvuosisuunnitelmaa. Esiopetuksen toimipaikoissa lapset ohjataan käyttämään kiusaamisen ehkäisemiseksi Pisarapuuttumis -menetelmää.

Virolahden kunnassa toimitaan yhdenvertaisesti ja sukupuolisensitiivisesti. Tämä näkyy opetustilanteissa ja leikkien ohjaamisessa käytettävien välineiden, materiaalien ja kirjallisuuden valinnassa. Esiopetuksen toimipaikoissa laaditaan toiminnalliset tasa-arvo- ja

yhdenvertaisuussuunnitelmat yhteistyössä henkilöstön kanssa. Suunnitelmassa kiinnitetään huomiota vuorovaikutukseen, ohjaukseen, lasten osallisuuteen, materiaaleihin, huoltajien kohtaamiseen sekä seksuaalisen häirinnän ja sukupuoleen perustuvan häirinnän ehkäisemiseen ja poistamiseen. Suunnitelmia laadittaessa käydään keskustelua siitä, miten yhdenvertaisuus toteutuu omassa toiminnassa, ja millaisia toimenpiteitä sen toteutumiseksi arjessa tehdään. Kuinka esimerkiksi ikä, ihonväri, kieli, katsomus, perhesuhteet tai vammaisuus vaikuttavat lasten mahdollisuuksiin toimia ryhmässä ja kokea osallisuutta.

3.2. Oppimisympäristöt esiopetuksessa

Oppimisympäristöillä tarkoitetaan esiopetuksessa tiloja, paikkoja, välineitä, yhteisöjä ja käytäntöjä, jotka tukevat lasten kehitystä, oppimista ja vuorovaikutusta. Oppimisympäristöt muodostavat pedagogisesti monitahoisia ja joustavia kokonaisuuksia. Ne tarjoavat mahdollisuuksia leikkiin, luoviin ratkaisuihin ja asioiden monipuoliseen tarkasteluun lapsia motivoivia ja toiminnallisia työtapoja käyttäen.

Kehittämistä ohjaavat näissä perusteissa määritellyt arvoperusta, oppimiskäsitys sekä toimintakulttuurin kehittämiseksi asetetut tavoitteet. Lisäksi otetaan huomioon lasten osaaminen, heidän kiinnostuksen kohteensa ja yksilölliset tarpeensa sekä esiopetuksen toteuttamisen periaatteet. Oppimisympäristöjen⁶⁴ tulee olla turvallisia ja terveellisiä. Ne tarjoavat myös mahdollisuuksia leikkiä ja työskennellä rauhassa ja kiireettömässä ilmapiirissä. Oppimisympäristöissä kiinnitetään huomiota ergonomiaan, ekologisuuteen, esteettisyyteen, esteettömyyteen ja sekä tilojen valaistukseen, sisäilman laatuun, siisteyteen ja viihtyisyyteen.

Oppimisympäristöjä kehitetään niin, että ne edistävät vuorovaikutusta ja yhteisöllistä tiedon rakentumista. Yhteisesti sovitut säännöt ja toimintatavat luovat ilmapiiriltään turvallisen ja muita kunnioittavan oppimisympäristön. Monipuoliset oppimisympäristöt tukevat lasten aktiivisuutta, liikkumista, terveen itsetunnon ja sosiaalisten taitojen kehittymistä sekä oppimaan oppimisen taitoja, yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa. Lapset osallistuvat oppimisympäristöjen rakentamiseen. Heidän ideansa ja tuotoksensa näkyvät oppimisympäristöissä. Tämä tukee lasten osallisuutta ja antaa heille onnistumisen kokemuksia sekä vahvistaa vuorovaikutusta vertaisryhmän kanssa inklusiivisten periaatteiden mukaisesti.

Oppimisympäristöinä käytetään ulko- ja sisätiloja, lähiluontoa ja rakennettua ympäristöä. Esiopetuksessa käytetään ja sovelletaan myös tieto- ja viestintäteknologiaa tarkoituksenmukaisella tavalla. Lisäksi hyödynnetään eri yhteistyökumppaneiden, kuten kirjasto-, kulttuuri- ja liikuntatoimen tarjoamia mahdollisuuksia. Lasten omia leikkikaluja, tieto- ja viestintäteknologisia laitteita ja muita välineitä voidaan käyttää huoltajien kanssa sovitulla tavalla. Tavoitteena on, että oppimisympäristöt muodostavat lapsille kokonaisvaltaisen oppimaiseman ja kannustavat aktiiviseen, yhteisölliseen ja itsenäiseen oppimiseen.

Oppimisympäristöt Virolahden kunnan esiopetuksessa

Virolahden kunnan esiopetuksessa hyödynnetään monipuolisesti oppimisympäristöjä niin sisällä kuin ulkonakin. Luonto on molemmissa esiopetusyksiköissä lähellä ja sinne on helppo mennä lasten kanssa kävellen. Oppimisympäristönä luonto tarjoaa monimuotoisen mahdollisuuden kokea asioita liikkuen ja leikkien

Oppimisympäristö on pedagoginen kokonaisuus, joka syntyy toiminnassa yhdessä tekemällä. Lapsen osallisuus toteutuu ottamalla hänet mukaan oppimisympäristöjen suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin. Kokemus oppimisympäristöstä on yksilöllinen ja siihen vaikuttavat keskeisesti lapsi itse, sosiaaliset suhteet, ilmapiiri ja vuorovaikutus.

Työntekijät tarkastelevat ja arvioivat säännöllisesti psyykkistä, sosiaalista ja fyysistä oppimisympäristöä osana tiimipalaverikäytäntöjä. Huoltajia kannustetaan osallistumaan

⁶⁴ Valtioneuvoston asetus (422/2012) 4 §

oppimisympäristöjen suunnitteluun ja arviointiin esimerkiksi arjen yhteistyökeskusteluissa ja asiakaskyselyissä.

Psyykkinen ja sosiaalinen oppimisympäristö

Virolahden kunnan esiopetuksessa psyykkinen ja sosiaalinen oppimisympäristö nähdään keskeisenä lasten hyvinvoinnin, kehityksen ja oppimisen tukijana. Turvallinen ilmapiiri, lapsen aito kohtaaminen ja sensitiivinen vuorovaikutus muodostavat perustan, jossa jokainen lapsi voi tuntea itsensä arvostetuksi ja kuuluvaksi.

Henkilöstön vuorovaikutustaidot, kyky kohdata lapset yksilöllisesti ja rakentaa myönteisiä suhteita sekä lasten että kollegoiden kanssa, heijastuvat suoraan lapsen kokemaan turvallisuuteen ja osallisuuteen. Aikuiset toimivat arjessa mallina lapsille, ja heidän käyttäytymisensä vaikuttaa koko ryhmän ilmapiiriin.

Tavoitteena on, että jokainen lapsi tuntee kuuluvansa ryhmään. Tätä tuetaan aktiivisesti koko lukuvuoden ajan seuraamalla ja vahvistamalla ryhmän yhteishenkeä. Yhteisesti sovitut säännöt ja toimintatavat luovat ilmapiiriin, jossa kaikkien on hyvä olla ja jossa tunteiden ilmaiseminen on sallittua. Henkilöstö tukee lapsia tunnetaitojen ja itsesäätelyn kehittämisessä päivittäisissä tilanteissa.

Esiopetuksessa toimitaan joustavasti erilaisissa ryhmäkoonpanoissa, ja pedagogisesti tarkoituksenmukaiset pienryhmät mahdollistavat lasten yksilöllisten tarpeiden ja opetuksen tavoitteiden huomioimisen. Toiminnan porrastaminen tukee oppimisympäristöjen tehokasta ja monipuolista hyödyntämistä.

Digitaaliset välineet tukevat oppimista, vuorovaikutusta ja saavutettavuutta. Teknologiaa käytetään esimerkiksi yksilöllisten kommunikaatiokeinojen tukena ja leikkiympäristöjen rikastamisessa. Lapsen omien laitteiden (älykellot tms.) käytölle ei ole tarvetta esiopetuksessa. Tarvittaessa asiasta sovitaan huoltajien kanssa.

Fyysinen oppimisympäristö

Virolahden esiopetuksessa fyysinen oppimisympäristö suunnitellaan tukemaan lasten uteliaisuutta, liikkumaan innostamista ja kokonaisvaltaista oppimista. Lapsilla tulee olla mahdollisuus toimia kaikilla aisteillaan ja koko kehollaan, tutkien, leikkien, liikkuen ja rauhoittuen.

Esiopetusympäristöt tarjoavat vaihtoehtoja erilaiseen toimintaan: rauhalliseen lepoon (yhteinen rauhoittumispaikka), keskittymistä vaativaan tekemiseen, yhteisleikkeihin ja fyysisesti aktiiviseen liikkumiseen. Monipuoliset ja houkuttelevat tilat tukevat lapsen omaehtoista oppimista ja kannustavat kokeilemiseen, yhteistyöhön ja luovaan ilmaisuun.

Virolahdella hyödynnetään laajasti sekä sisä- että ulkotiloja, ja luonto on merkittävä osa oppimisympäristöä. Luonto on helposti saavutettavissa, ja sen tarjoamia mahdollisuuksia käytetään aktiivisesti esimerkiksi retkillä, havainnoinnissa, liikunnassa ja tutkimusleikeissä.

Rakennettu lähiympäristö, kuten koulut, kirjasto ja kulttuurikohteet, tukee esiopetuksen monipuolisuutta. Ympäristöissä näkyy lasten tekeminen ja osallisuus, ja ne antavat mahdollisuuden roolien vaihtelulle ja rutiinien rikkomiselle.

Tiloja, kalusteita ja materiaaleja hyödynnetään joustavasti. Fyysinen oppimisympäristö muokkautuu lasten tarpeiden ja toiminnan mukaan. Oppimisympäristöjä arvioidaan säännöllisesti osana muuta arviointia.

Lasten mielestä paras paikka päiväkodissa:

- "Kotileikki"
- "Aistihuone on kiva"
- "Lapinvuorella on hyvät mäenlaskut"
- "Jumppasali"
- "Koulunpihalla on kiva leikkiä"
- "Metsässä on kiva rakentaa majoja ja leikkiä kivien päällä"
- "Lapinvuori"

- "Päiväkodin piha on kiva"
- "Pikkumetsä"

3.3. Yhteistyö esiopetuksen aikana ja siirtymävaiheissa

Yhteistyön tavoitteina on, että esiopetus, muu varhaiskasvatus ja perusopetus muodostavat johdonmukaisen, lapsen kasvua ja oppimista tukevan jatkumon. Yhteistyöllä varmistetaan esiopetuksen laatua sekä vahvistetaan lasten ja huoltajien osallisuutta. Yhteistyön tulee olla suunnitelmallista. Yhteistyötä kehitetään ja arvioidaan yhdessä opetuksen järjestäjän johdolla.

Yhteistyö esiopetuksessa

Oppimisen polun eri vaiheiden tavoitteiden ja käytäntöjen tunteminen on laadukkaan opetuksen perusta. Esiopetuksen, muun varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen henkilöstön yhteistyöllä opetussuunnitelmien laatimisessa, paikallisessa suunnittelussa ja kehittämisessä edistetään varhaiskasvatuksen, esiopetuksen ja perusopetuksen laatua. On tärkeää, että varhaiskasvatuksen, esiopetuksen ja alkuopetuksen henkilöstöllä on myös mahdollisuus tutustua toistensa toimintaan ja oppimisympäristöihin käytännössä. Lasten oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tukemiseksi tulee opetuksen ja tuen käytäntöjen olla yhdenmukaisia

Esiopetuksen henkilöstö tekee yhteistyötä hyvinvointialueen sosiaali- ja terveystieteiden henkilöstön kanssa lasten hyvinvoinnin, kasvun ja oppimisen tukemiseksi. Lasten oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuen sekä esiopetuksen opiskeluhoillon käytäntöjä arvioidaan ja kehitetään monialaisessa yhteistyössä. Esiopetuksen henkilöstön yhteistyöllä lähiympäristön toimijoiden kanssa edistetään oppimisympäristöjen monipuolisuutta. Näin lasten oppimisympäristöt avautuvat ympäröivään yhteisöön ja maailmaan.

Henkilöstön keskinäinen yhteistyö esiopetuksessa on välttämätöntä opetuksen laadun ja esiopetusyhteisön hyvinvoinnin kannalta. Yhteistyö esiopetusyhteisön aikuisten kesken toimii samalla esimerkkinä lapsille. Lasten yhteistyötaitojen vahvistaminen on yksi keskeisistä esiopetuksen tavoitteista. Esiopetuksessa käytetään erilaisia yhteistyömuotoja ja pienryhmätoimintaa. Lapsia kannustetaan ja ohjataan toimimaan ryhmän jäsenenä ja kehittämään omia yhteistyötaitojaan. Lapsia kuullaan⁶⁵ toiminnan suunnittelun, toteuttamisen ja arvioinnin yhteydessä heille sopivalla tavalla.

Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö

Vastuu huoltajien kanssa tehtävän yhteistyön kehittämisestä on opetuksen järjestäjällä. Yhteistyön lähtökohtana on luottamuksen rakentaminen sekä osapuolten tasa-arvoinen vuorovaikutus ja keskinäinen kunnioitus. Yhteistyö edellyttää esiopetuksen henkilöstön aloitteellisuutta sekä henkilökohtaista vuorovaikutusta huoltajien kanssa. Yhteistyössä otetaan huomioon perheiden moninaisuus, yksilölliset tarpeet ja huoltajuuteen liittyvät kysymykset. Yhteistyössä hyödynnetään eri viestintävälineitä ja käytetään tarpeen mukaan tulkkia tai kieliavustajaa. Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö tarjoaa myös mahdollisuuksia huoltajien väliselle keskustelulle.

Huoltajien kokemukset lastensa aiemmasta kasvuympäristöistä, kehityksestä, oppimisesta ja mielenkiinnon kohteista otetaan esiopetuksessa huomioon. Opettaja keskustelee kunkin lapsen huoltajan kanssa perheen ja esiopetuksen arvoista, kasvatuskäytännöistä ja tavoitteista. Lasten ja huoltajien näkemyksiä otetaan huomioon opetuksen toteuttamisessa ja mahdollisen lapsikohtaisen oppimissuunnitelman laatimisessa. Huoltajille tarjotaan mahdollisuuksia tutustua ja osallistua lapsensa esiopetuspäivään. Keskustelulle huoltajien kanssa varataan riittävästi aikaa. Huoltajien kieli- ja kulttuuritietoutta sekä muuta asiantuntemusta voidaan hyödyntää esiopetuksen toteuttamisessa.

⁶⁵ Perusopetuslaki 47 a §

Huoltajien kanssa keskustellaan lasten kehityksen ja oppimisen etenemisestä. Erityisen tärkeää yhteistyö huoltajien kanssa on lasten oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tukea suunniteltaessa ja toteutettaessa. Huoltajien tulee saada tietoa kuljetuksista ja opiskeluhuollosta esiopetuksen aikana sekä lapsille esiopetuksen lisäksi tarjolla olevista muista varhaiskasvatuspalveluista. Huoltajien ja lasten palaute otetaan huomioon opetusta, tuen muotoja ja toimintakulttuuria kehitettäessä.

Yhteistyö siirtymävaiheissa

Siirtyminen kotoa tai aiemmasta varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja esiopetuksesta kouluun ovat lapsille tärkeitä elämänvaiheita. Onnistunut siirtyminen edistää lasten turvallisuuden tunnetta ja hyvinvointia sekä heidän kehitys- ja oppimisedellytyksiään. Siirtymävaiheiden käytäntöjen tulee olla suunnitelmallisia. On tärkeää, että paikallisissa varhaiskasvatusta ja perusopetusta koskevissa suunnitelmissa on yhtenäinen linja siirtymävaiheisiin liittyvistä käytännöistä. Käytäntöjä arvioidaan ja kehitetään henkilöstön yhteistyössä. Huoltajilta saatu palaute otetaan kehittämisessä huomioon.

Opetuksen järjestäjä luo yhteistyön ja tiedon siirron käytänteet, joiden avulla lasten siirtyminen kotoa tai aiemmasta varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja sieltä perusopetukseen tapahtuu mahdollisimman joustavasti lasten kehitystä, oppimista ja hyvinvointia tukevalla tavalla. Tavoitteena on, että opetuksen, oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuen sekä opiskeluhuollon järjestämisen kannalta keskeinen tieto siirtyy lapsen siirtyessä toimipaikasta toiseen tai koulutusasteelta toiselle. Tiedon siirrossa noudatetaan voimassa olevia säännöksiä⁶⁶. Esiopetuksen tai perusopetuksen siirtymävaiheissa ja erityisesti poikkeavasta aloittamisajankohdasta päätettäessä hyödynnetään aikaisempien ja tulevien opettajien asiantuntemusta lapsen kehityksen ja oppimisen etenemisestä ja tukemisesta.

Lapsen ja huoltajan kanssa keskustellaan esiopetukseen ja kouluun siirryttäessä alkavan opetuksen tavoitteista, tehtävästä sekä toimintatavoista. Tavoitteena on, että lapset ja huoltajat tutustuvat esi- ja alkuopetuksen oppimisympäristöihin, toimintaan ja henkilöstöön jo ennen opetuksen alkua. Perusopetukseen siirtyville lapsille ja heidän huoltajilleen annetaan tietoa perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnasta.

Yhteistyö siirtymävaiheissa

Virolahden kunnan esiopetuksen siirtymävaiheissa painottuvat suunnitelmallisuus ja tietojen sujuva siirtyminen. Ennen esiopetuksen alkua tai esiopetuksen alkaessa järjestetään tiedonsiirtopalaveri, jossa varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen henkilöstö jakavat lapsen opetuksen kannalta keskeistä tietoa. Siirtymä esiopetuksesta perusopetukseen toteutetaan mahdollisimman sujuvasti muun muassa siten, että lapset pääsevät tutustumaan tulevaan kouluun ja tuleva opettaja sekä erityisopettaja voivat tavata lapsia etukäteen esiopetuksessa.

Tiedonsiirtopalaverissa ovat mukana varhaiskasvatuksen opettaja, luokanopettaja, huoltajat sekä tarvittaessa erityisopettaja tai muu asiantuntija. Näin varmistetaan, että lapsen yksilölliset tarpeet huomioidaan heti koulupolun alussa.

Siirtymäkäytäntöjä kehitetään vuosittain huoltajilta ja henkilöstöltä saadun palautteen ja kehittämissuunnitelman pohjalta sekä lasten tarpeiden mukaisesti. Käytännöt voivat vaihdella lukuvuosittain esimerkiksi ryhmärakenteiden, henkilöstöresurssien ja projektien mukaan.

3.4. Paikallisesti päätettävät asiat

Paikallisessa opetussuunnitelmassa kuvataan

- toimintakulttuurin kehittämisen paikalliset rakenteet ja vastuut
- toimintakulttuurin kehittämisen tavoitteet ja arvioinnin käytännöt
- esiopetuksessa käytettävät oppimisympäristöt sekä niiden arviointiin liittyvät käytännöt

66 Perusopetuslaki 40 § (642/2010) ja 41 §

- yhteistyön rakenteet, tavoitteet ja käytännöt esiopetuksen toteuttamisessa, huoltajien kanssa sekä siirtymävaiheissa
- yhteistyön arvioinnin käytännöt.

Opetuksen järjestäjä huolehtii, että kukin esiopetuksen yksikkö tai toimipaikka voi täsmentää toimintakulttuuriinsa ja oppimisympäristöjen kehittämiseen liittyviä tavoitteita sekä yhteistyöhön liittyviä käytäntöjä lukuvuosisuunnitelmassa.

4. Esiopetuksen toteuttamisen periaatteet

Esiopetuksen toteuttamisessa otetaan huomioon esiopetuksen yleiset tavoitteet sekä toimintakulttuurille asetetut tavoitteet.

4.1. Monipuoliset työtavat

Ohjattu ja lasten omaehtoinen leikki sekä havainnolliset, lasten aktiivisuutta ja luovuutta edistävät työtavat ovat olennainen osa esiopetuksen toimintaa. Työtapojen valintaa ja käyttöä ohjaavat esiopetukselle asetetut tehtävät ja tavoitteet sekä lasten tarpeet, edellytykset ja kiinnostuksen kohteet. Monipuolisilla työtavoilla tuetaan lasten kehitystä ja oppimista, heidän laaja-alaisen osaamisensa kehittymistä sekä vahvistetaan heidän sosiaalisia taitojaan.

Esiopetuksessa työtavat ovat sekä oppimisen väline että opettelun kohde - vähitellen kehittyvä taito, jota lapset tarvitsevat oppimisen polulla. Tämän vuoksi on tärkeää, että opettaja ohjaa lapsia kokeilemaan ja käyttämään erilaisia työtapoja ryhmissä, työpareina ja itsenäisesti. Lapset osallistuvat toiminnan suunnitteluun, työtapojen valintaan ja tekevät erilaisia työtehtäviä. Tämä on arjen osallisuutta, jonka tavoitteena on tukea lasten aloitteellisuuden kehittymistä ja omaa vastuunottoa. Oppimista edistää se, että lapset ovat mukana miettimässä työskentelyn tavoitteita ja he tietävät, mitä heiltä odotetaan. Tehtyjen valintojen ja työskentelyn onnistumista arvioidaan yhdessä.

Leikkiessään lapset oppivat ja hahmottavat maailmaa. Tämän vuoksi leikki eri muodoissaan on keskeistä esiopetuksessa. Kokemukselliset ja toiminnalliset työtavat tarjoavat elämyksiä ja vahvistavat lasten oppimismotivaatiota. Tavoitteena on, että lapset käyttävät kaikkia aistejaan, liikkuvat, kehittävät muistiaan ja mielikuvitustaan sekä nauttivat oivaltamisesta. Oppimisen ja yhteisöllisten toimintatapojen kehittymisen tukemiseksi esiopetuksessa käytetään esimerkiksi erilaisia pelejä. Yhdessä työskenneltäessä lapsia rohkaistaan kyselemään, ihmettelemään, tutkimaan, päättelämään ja ratkaisemaan ongelmia sekä toimimaan tavoitteellisesti yhteisen päämäärän suuntaisesti. Lapsille järjestetään myös mahdollisuuksia kokeilla ja toimia itsenäisesti.

Monipuolisten työtapojen käyttö edellyttää, että oppimisympäristöissä on riittävästi erilaisia leikkiin, liikkumiseen ja muiden esiopetuksen sisältöjen opettamiseen soveltuvia materiaaleja, havainto- ja työvälineitä sekä mahdollisuuksia käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa. Toimivat oppimisympäristöt tarjoavat tilaisuuksia eriyttää lasten työskentelyä. Onnistumisen kokemuksilla ja kannustavalla palautteella tuetaan lasten myönteisen itsetunnon kehittymistä. Tavoitteena on, että lasten halu kokeilla ja opetella vahvistuu ja heille syntyy luottamus siihen, että he pystyvät oppimaan uutta.

Työtapoja kehitetään yhteisesti henkilöstön itsearvioinnin sekä lapsilta ja huoltajilta saadun palautteen perusteella.

Monipuoliset työtavat Virolahdella

Toiminnallinen oppiminen

Virolahden esiopetuksessa uusia taitoja ja tietoja opitaan toiminnallisten ja monipuolisten työskentelytapojen avulla. Lapsia rohkaistaan kokeilemaan erilaisia toimintamuotoja ja menetelmiä oppimisympäristöissä, jotka tukevat heidän kokonaisvaltaista kehitystään, oppimistaan ja hyvinvointiaan. Esiopetuksessa pyritään tarjoamaan lapsille mahdollisuuksia harjaannuttaa kaikkia aistejaan toiminnallisen tekemisen kautta.

Tavoitteena on, että esiopetus ja sitä täydentävä varhaiskasvatus muodostavat eheän ja lapselle mielekkään päivän kokonaisuuden. Kokopäiväpedagogiikan mukaisesti päivää rytmittävät erilaiset pienryhmät, joiden koko voi vaihdella henkilöstöresurssien ja toiminnan tarpeiden mukaan. Jokainen arjen tilanne nähdään mahdollisuutena oppimiselle ja yhdessä kasvamiselle.

Pienryhmätoiminnan ohella lapsille tarjotaan tilaisuuksia toimia yksin, pareittain ja osana koko ryhmää.

Osallisuus ja ilmiöpohjaisuus

Lasten osallisuus on yksi Virolahden esiopetuksen keskeisistä periaatteista. Toimintaa suunniteltaessa huomioidaan lasten kiinnostuksen kohteet ja kokemusmaailmasta kumpuavat aiheet. Lapset pääsevät vaikuttamaan toimintaan ja työtapojen valintaan omien valmiuksiensa mukaisesti. Tällä pyritään vahvistamaan lasten aloitteellisuutta ja tunnetta omasta toimijuudestaan. Yhdessä lasten kanssa tutkimisen ja oivaltamisen lähtökohtana ovat ilmiöt, jotka herättävät lasten uteliaisuuden. Samalla opitaan yhteistoimintaa ja yhdessä tavoitteiden saavuttamista. Tavoitteena on tukea jokaisen lapsen yksilöllistä tapaa oppia ja toimia.

Leikki oppimisen ytimessä

Leikille halutaan antaa tilaa joka päivä. Se on paitsi oppimisen väline myös arvokasta itsessään – lapselle luontainen tapa käsitellä maailmaa ja ilmaista itseään. Leikkien kautta lapset harjoittelevat sosiaalisia taitoja, mielikuvitusta ja ongelmanratkaisua. Aikuisten läsnä oleva tuki ja yhdessä suunnitellut leikkiympäristöt mahdollistavat pitkäkestoisen ja syventyvän leikin syntymisen. Ohjattujen leikkien rinnalla korostuu lasten omaehtoinen leikki, jonka aikana aikuinen on kuitenkin lasten käytettävissä ja tilanteen tasalla.

Esiopetuksen henkilöstö tukee leikkiä olemalla läsnä, osallistumalla ja rikastamalla leikkiä pedagogisesti ja sensitiivisesti. Leikin maailmoihin voidaan tuoda mukaan esimerkiksi draamaa, liikettä, kirjallisuutta tai kirjoittamista. Näin lapsille tarjotaan monipuolisia mahdollisuuksia oppia eri tavoin ja erilaisista lähtökohdista käsin.

Mitä lapset tekisivät mieluiten päiväkodissa?

- "Leikkisin kavereiden kanssa."
- "Leikkisin toisten kanssa."
- "Haluaisin tehdä tiedejuttuja."
- "Haluaisin tehdä askarteluja."
- "Maalata."
- "Vesileikkejä sisällä"
- "Jahdata perhosta ulkona."
- "Leikkiä popkornikonetta salissa."
- "Leikkiä, leikkiä."

4.2. Arviointi opetuksen ja oppimisen tukena

Arviointi⁶⁷ on kiinteä osa esiopetusta. Arvioinnilla on esiopetuksessa kaksi tehtävää: sen avulla suunnitellaan ja kehitetään opetusta sekä tuetaan kunkin lapsen kehitystä, oppimista ja hyvinvointia. Arviointi on havainnoinnin, dokumentoinnin, arviointipäätelmien ja palautteen muodostama kokonaisuus, johon osallistuvat opettajien lisäksi muu esiopetuksen henkilöstö sekä lapset ja huoltajat.

Esiopetuksen tehtävänä⁶⁸ on edistää yhteistyössä huoltajien kanssa lasten kehitys- ja oppimisedellytyksiä. Tavoitteellisen ja lasten kehitystä tukevan opetuksen edellytyksenä on, että opettaja saa tietoa lasten aiemmista kasvu ympäristöistä, kehittymisestä ja oppimisesta sekä mielenkiinnon kohteista. Keskeisiä tiedonlähteitä ovat lapsen huoltaja, aiemman varhaiskasvatuksen henkilöstö sekä lapsi itse. Esiopetuksen opettaja hyödyntää tietoja lapsesta esiopetusryhmän toiminnan suunnittelussa. Suunnittelun apuna voidaan käyttää lapsikohtaista esiopetuksen oppimissuunnitelmaa.

⁶⁷ Perusopetuslaki 22 § ja Perusopetusasetus 14 §

⁶⁸ Valtioneuvoston asetus (422/2012) 5 §

Opettaja seuraa kunkin lapsen kehittymistä ja oppimista esiopetuksen aikana⁶⁹. Seurannan kohteena ovat lasten työskentely, käyttäytyminen ja heidän oppimisensa edistyminen eri tiedon- ja taidonaloilla. Seuranta perustuu jatkuvaan havainnointiin sekä monipuoliseen dokumentointiin. Lasten tekemät työt ja omat kokemukset ovat osa dokumentointia ja arviointia. Myös huoltajan havainnot lapsensa oppimisesta ja hyvinvoinnista ovat tärkeitä. Kootun seurantatiedon ja siitä johdettujen arviointipäätelmien pohjalta opettaja suuntaa opetusta ja oppimisympäristöjä. Mahdollinen oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuki sisällytetään osaksi arviointia.

Opettaja ja lasta ohjaava muu henkilöstö antavat lapsille päivittäin rohkaisevaa ja kannustavaa palautetta lasten vahvuuksista ja oppimisesta. Koottua dokumentaatiota käytetään niin, että kukin lapsi voi havaita edistymistään. Tämä rakentaa lasten myönteistä käsitystä itsestään oppijana. On tärkeää, että huoltajat saavat usein palautetta⁷⁰ lapsensa työskentelystä, käyttäytymisestä ja oppimisen edistymisestä, jotta he voivat osaltaan tukea lastaan.

Esiopetuksessa kehitetään lasten edellytyksiä itsearviointiin⁷¹. Lapsia rohkaistaan kuvaamaan, mistä he esiopetuksessa pitivät, missä he ovat omasta mielestään onnistuneet ja mitä he haluaisivat opetella jatkossa. Opettaja ohjaa lapsia myös pohtimaan yhteisten tehtävien onnistumista. Lasten oppimisen polun aikana vähitellen kehittyvä itsearviointitaito on osa oppimisen taitoja.

On tärkeää, että tarpeelliset tiedot kunkin lapsen esiopetuksen aikaisesta työskentelystä sekä kehityksen ja oppimisen etenemisestä ovat opettajan käytettävissä lapsen siirtyessä ensimmäiselle luokalle. Tämä varmistetaan esiopetuksen ja koulun henkilöstön sekä huoltajien ja lasten yhteistyöllä. Opetuksen järjestäjällä on oikeus saada ja luovuttaa salassapitosäännösten estämättä lapsen opetuksen kannalta välttämättömät tiedot. Tiedonsiirrosta tuen toteuttamista koskien määrätään luvussa 5. Opetuksen järjestäjä vastaa toimivien siirtymävaiheen käytäntöjen luomisesta. Tietojen siirrossa noudatetaan voimassa olevia säännöksiä⁷².

Opetushenkilöstön tavoitteellinen itsearviointi on esiopetuksen laadun ylläpitämisen ja kehittämisen ehto. Opettajat käyttävät lasten kehityksen ja oppimisen seurannasta saamaansa arviointitietoa ja dokumentaatiota pedagogisessa suunnittelussa ja opetuksen uudelleen suuntaamisessa. Lapsilta ja huoltajilta saatu palaute otetaan huomion toiminnan kehittämisessä.

Lapsille voidaan antaa lukuvuoden päätteeksi esiopetuksen osallistumistodistus⁷³. Todistus annetaan huoltajan sitä pyytäessä. Todistukseen merkitään todistuksen, opetuksen järjestäjän, koulun/päiväkodin ja lapsen nimi, lapsen henkilötunnus sekä todistuksen antamispäivä. Lisäksi todistukseen merkitään, että todistus on Opetushallituksen 22.12.2014 hyväksymien esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukainen. Todistus voi sisältää yleiskuvauksen toteutuneesta esiopetuksesta. Todistukseen ei merkitä lapsen persoonaan, oppimisen etenemiseen tai lapsen toimintaan liittyviä kuvauksia.

Arviointi opetuksen ja oppimisen tukena

Virolahden esiopetuksessa arviointi on olennainen osa jokapäiväistä pedagogista toimintaa. Sen keskeisenä tehtävänä on tukea lapsen yksilöllistä kasvua, oppimista ja hyvinvointia. Arviointi perustuu havainnointiin, dokumentointiin sekä jatkuvaan vuorovaikutukseen lapsen ja hänen huoltajiensa kanssa. Lapsia rohkaistaan oman kehitystasonsa mukaisesti itsearviointiin päivittäisissä tilanteissa, ja huoltajien osallisuus oppimisen suunnittelussa ja arvioinnissa on keskeistä.

Lapsen siirtyessä perusopetukseen tai vaihtaessa esiopetuksen toimipaikkaa arviointia koskeva tieto siirretään osana nivelvaihepalavereita, mahdollisuuksien mukaan huoltajien suostumuksella. Siirrettävä tieto keskittyy aina lapsen vahvuuksiin, oppimisen etenemiseen ja mahdollisiin tuen

69 Perusopetuslaki 22 §

70 Perusopetusasetus 10 §

71 Perusopetuslaki 22 §

72 Perusopetuslaki 40 § ja 41 §

73 Perusopetuslaki 22 §

tarpeisiin sekä lasta hyödyttäneisiin tukitoimiin, jotta siirtyä uuteen oppimisympäristöön olisi mahdollisimman sujuva ja lapsilähtöinen.

Esiopetuksen päättyessä kaikille lapsille annetaan yhtenäinen osallistumistodistus, johon kirjataan, että lapsi on osallistunut esiopetukseen Virolahden kunnan ja valtakunnallisen Opetushallituksen 22.12.2014 hyväksymien esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaisesti.

Arvioinnin rakenteet

Esiopetushenkilöstö arvioi toimintaansa säännöllisesti muun muassa tiimipalaverissa, kehittämispäivissä ja säännöllisesti järjestettävissä arviointikeskusteluissa. Arvioinnin tukena käytetään itsearviointityökaluja (Valssi), lasten ja huoltajien palautteita sekä esiopetussuunnitelman ja lukuvuosisuunnitelman toteutumisen seuranta. Palautteen avulla kehitetään esiopetuksen laatua ja varmistetaan toiminnan jatkuva kehittäminen.

Lukuvuosisuunnitelma on toiminnan pedagoginen suunnitelma, joka toimii esiopetusryhmän yhteisenä työvälineenä. Se pohjautuu lasten esiopetussuunnitelmiin ja kokoaa ryhmän yhteiset käytännöt ja tavoitteet esiopetuksen toteuttamiseen. Suunnitelmassa kuvataan muun muassa lapsen osallisuuden mahdollisuudet, tasa-arvo ja yhdenvertaisuussuunnitelma, pedagogiset työtavat ja monialainen yhteistyö. Lukuvuosisuunnitelma toimii tärkeänä perehdytyksen ja suunnittelun työkaluna, ja sen päivittämisestä vastaa varhaiskasvatuksen opettaja.

Henkilöstön itsearviointi perustuu jatkuvaan reflektointiin ja vuorovaikutukseen. Päiväkodin johtaja vastaa arviointityön mahdollistamisesta järjestämällä henkilöstölle työaikaa arviointiin ja yhteiseen keskusteluun. Lisäksi käytössä on kansallinen Valssi-laadunarviointijärjestelmä, jonka avulla kerätään ja käsitellään arviointitietoa paikallisesti ja valtakunnallisesti.

Lapsi ja huoltajat arvioijina

Arviointi esiopetuksessa perustuu yhteistyöhön huoltajien ja lasten kanssa. Jokaiselle lapselle laaditaan lukuvuoden alussa yksilöllinen lapsen esiopetussuunnitelma yhdessä lapsen ja huoltajien kanssa. Siihen kirjataan tavoitteet ja toimintatavat, joiden avulla lapsen kehitystä ja hyvinvointia tuetaan. Suunnitelman toteutumista arvioidaan yhdessä lapsen ja huoltajien kanssa säännöllisesti, vähintään kerran toimintavuoden aikana.

Lapset osallistuvat toiminnan suunnitteluun, arviointiin ja oppimisympäristön kehittämiseen. Heitä ohjataan itsearviointiin monipuolisilla ja ikätasoon sopivilla tavoilla. Myös digitaalisia työkaluja voidaan hyödyntää lasten arviointityössä. Esiopetuksessa harjoitellaan palautteen antamista ja vastaanottamista leikinomaisesti ja ohjatusti.

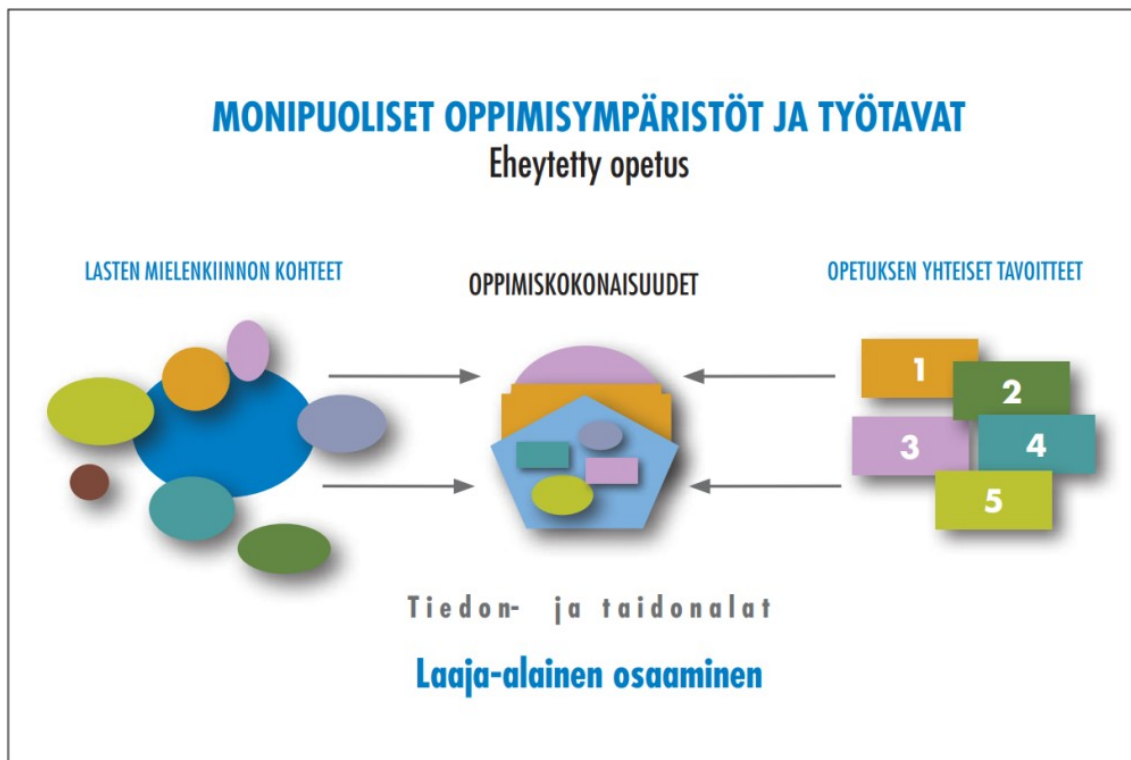
4.3. Opetuksen yhteiset tavoitteet ja oppimiskokonaisuudet

Esiopetus on luonteeltaan eheyttettyä opetusta, joka muodostuu eri laajuisista ja eri tavoin toteutetuista oppimiskokonaisuuksista. Oppimiskokonaisuuksien toteuttamisen lähtökohtina ovat lasten kiinnostuksen kohteet sekä tässä luvussa kuvatut opetukselle asetettavat yhteiset tavoitteet. Yhteiset tavoitteet perustuvat eri tiedon- ja taidonaloista nouseviin, esiopetuksen kannalta oleellisiin opetuksen tavoitteisiin sekä laaja-alaiselle osaamiselle asetettuihin tavoitteisiin. Yhteiset tavoitteet ovat opettajan työtä ohjaavia tavoitteita.

Oppimiskokonaisuuksina toteutetun opetuksen tavoitteena on tukea lasten kokonaisvaltaista kehitystä ja hyvinvointia sekä tarjota monipuolinen perusta heidän osaamisensa edistymiselle. Leikki ja muut lapsille ominaiset tavat oppia ja työskennellä ovat opetuksen ja toiminnan lähtökohtana. Oppimiskokonaisuuksien kesto ja toteutustapa vaihtelevat valitun aihepiirin, tilanteen ja lasten oppimisen etenemisen mukaan. Lapset osallistuvat oppimiskokonaisuuksien suunnitteluun ja toteutumisen arviointiin opettajan ohjauksessa. On tärkeää, että jokaisella lapsella on mahdollisuus oppia ja työskennellä omaan tahtiinsa sekä kehittää taitojaan vuorovaikutuksessa toisten lasten, opettajan ja muun henkilöstön kanssa monipuolisissa oppimisympäristöissä. Oppimiskokonaisuuksien tehtävä on tarjota lapsille uusia ja innostavia

oppimiskokemuksia sekä mahdollisuuksia työskennellä kullekin lapselle sopivia oppimisen haasteita sisältävien tehtävien parissa. Opetus ja oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt suunnitellaan ja toteutetaan ryhmän tarpeiden mukaisesti. Lapsille annetaan tukea ennakoivasti ja suunnitelmallisesti.

Tässä luvussa kuvatut opetukselle asetetut yhteiset tavoitteet on ryhmitelty viideksi kokonaisuudeksi. Kuhunkin kokonaisuuteen on koottu tavoitteita, joilla on toisiinsa liittyviä opetuksellisia ja kasvatuksellisia tehtäviä. Eri kokonaisuuksien tavoitteita ja sisältöjä yhdistellään pedagogisesti tarkoituksenmukaisella tavalla esiopetuksen oppimiskokonaisuuksia muodostettaessa.

Monipuoliset oppimisympäristöt ja työtavat esiopetuksessa

Virolahden kunnan esiopetuksen yhteiset tavoitteet ovat:

- **Lämmin ja sensitiivinen vuorovaikutus:** Henkilöstö on vastuussa turvallisen ja arvostavan ilmapiirin rakentamisesta kaikissa kohtaamisissa.
- **Yhteisöllisyyden vahvistaminen:** Esiopetuksessa tuetaan lasten kykyä auttaa, ymmärtää ja tukea toisiaan sekä toimia osana laajempaa yhteisöä.
- **Liikkuvan elämäntavan tukeminen:** Luonto ja lähiympäristö ovat osa oppimisympäristöä, ja liikkumista tuetaan päivittäin lapsilähtöisesti ja motivoivasti.

Lasten mielenkiinnon kohteet oppimiskokonaisuuksien perustana

Virolahden kunnan esiopetuksessa lasten mielenkiinnon kohteet ja kokemukset muodostavat oppimiskokonaisuuksien suunnittelun perustan. Oppiminen rakentuu lasten arjessa esiin nousevista ilmiöistä, havainnoista ja kysymyksistä, joita käsitellään vuorovaikutteisella, toiminnallisella ja kokemuksellisella tavalla.

Esiopetuksen henkilöstö havainnoi aktiivisesti lasten leikkejä, keskusteluja ja aloitteita, ja varhaiskasvatuksen opettaja hyödyntää tätä tietoa suunnitellessaan monipuolisia ja pedagogisesti merkityksellisiä oppimistilanteita. Toiminnan tavoitteena on tukea lapsen uteliaisuutta, ajattelua ja pitkäjänteisyyttä.

Henkilöstö toimii lasten oppimiskumppaneina, jotka ohjaavat ja rikastuttavat oppimisprosessia tarjoamalla välineitä ja materiaaleja, jotka syventävät lasten kiinnostusta ja tukevat heidän yksilöllisiä oppimistapojaan. Yhteiset tavoitteet toteutetaan joustavasti lapsiryhmän vahvuudet ja tarpeet huomioiden, mikä vahvistaa lasten osallisuutta ja toimijuutta.

Turvallinen arki rakennetaan yhdessä sovituilla säännöillä ja sopimuksilla, joiden hahmottamista tuetaan kuvallisilla keinoilla ja säännöllisellä, konkreettisella palautteella. Lasten kanssa keskustellaan aktiivisesti hyvinvointiin ja turvallisuuteen liittyvistä asioista, jotta jokainen lapsi kokee tulevaisuutensa kuulluksi ja uskaltaa pyytää apua, yrittää, erehtyä ja onnistua.

4.3.1. Ilmaisun monet muodot (001)

Lasten oppimisedellytykset, sosiaaliset taidot ja myönteinen minäkuva vahvistuvat, kun he saavat valmiuksia ympäröivän maailman jäsentämiseen. Nämä valmiudet kehittyvät, kun lapset tutkivat, tulkitsevat ja ilmaisevat itseään ja maailmaa erilaisia ilmaisun taitoja harjoittelemalla. Harjoittelu tukee myös lasten keskittymiskyvyn ja itsesääteilytaitojen kehittymistä. Esiopetuksen tehtävä on kehittää lasten ilmaisua **musiikillisen, kuvataiteellisen, käsitöiden sekä suullisen ja kehollisen ilmaisun** perustaitoja harjoittelemalla. Kulttuurin ja ilmaisun eri muotoihin tutustuminen vahvistaa lasten osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja sekä monilukutaidon kehittymistä. Eri ilmaisumuotojen käyttö esiopetuksen arjessa ja juhlissa tarjoaa mahdollisuuksia tuoda esille kulttuurista monimuotoisuutta ja iloita siitä.

Kokonaisuuteen liittyvät opetuksen yleiset tavoitteet

Esiopetuksessa lapsia rohkaistaan ja ohjataan käyttämään ilmaisun eri muotoja. Opetus suunnitellaan niin, että lapset saavat elämyksiä taiteesta sekä kokemuksia luovasta prosessista ja siihen kuuluvasta suunnittelun, toteutuksen ja arvioinnin kokonaisuudesta. Toiminnan lähtökohtana ovat lasten aistimukset, havainnot ja kokemukset. Lapsia kannustetaan kertomaan ideoistaan, työskentelystään ja niihin liittyvistä erilaisista kokemuksista. Toiminnan tuotoksia tarkastellaan yhdessä, ja yhteinen tekeminen näkyy oppimisympäristöissä. Lasten ilmaisussa ja työskentelyn dokumentoinnissa käytetään monipuolisesti erilaisia materiaaleja ja välineitä. Opetuksessa hyödynnetään monipuolisesti eri oppimisympäristöjä ja lähiseudun kulttuuritarjontaa.

Yksityiskohtaisemmat tavoitteet

Esiopetuksen **musiikillinen toiminta** on monipuolista ja moniaistista, ja sen tavoitteena on vahvistaa lasten kiinnostusta ja suhdetta musiikkiin. Lapsille tarjotaan kokemuksia heidän omista musiikillisista taidoistaan laulun, tanssin, liikkeen, soiton ja oman musiikin luomisen avulla. Heidän kanssaan opetellaan lauluja ja tutustutaan eri musiikkityyleihin ja soittimiin. Musiikilla leikitään, kokeillaan ja improvisoidaan. Lasten kanssa havainnoidaan äänen tasoa, kestoa, voimaa ja sointivärejä musiikillisessa toiminnassa. Opetus tarjoaa lapsille kokemuksia musiikin tekemisestä yhdessä.

Esiopetuksessa harjoitellaan **käsitöiden tekemistä** ja erilaisten työvälineiden käyttöä. Lapsia innostetaan käsitöiden tekemiseen. Lasten kanssa kokeillaan sekä kovien että pehmeiden materiaalien käyttöä ja opetellaan niiden käsittelyssä tarvittavia tekniikoita ja perustaitoja. Lapsia rohkaistaan suunnittelemaan ja toteuttamaan erilaisia käsitöitä mielikuvituksensa ja omien taitojensa puitteissa yhdessä toisten kanssa. Lapset suunnittelevat ja valmistavat opettajan ohjauksessa myös pitempikestoisen käsityön. Työskentelyssä voidaan hyödyntää paikallisia tai lapsiryhmän taustoihin liittyviä käsityöperinteitä.

Esiopetuksessa tuetaan lasten **kuvallisen ajattelun ja kuvailmaisun** kehittymistä tekemällä, tulkitsemalla ja arvioimalla erilaisia kuvia. Opeteltava asia suunnitellaan lasten kokemusmaailmasta ja kiinnostuksen kohteista lähtien. Lapsia rohkaistaan kokeilemaan erilaisia kuvan tekemisen tapoja, välineitä ja materiaaleja. Kuvan tekemisen taitoja harjoitellaan moniaistisesti esimerkiksi maalaamalla, rakentamalla ja mediaesityksiä tekemällä. Lasten kanssa havainnoidaan heidän itse tuottamiensa kuvien lisäksi taideteoksia, median kuvia, esineiden muotoilua sekä rakennetun ja luonnon ympäristön kohteita. Lapsia ohjataan tulkitsemaan ja kertomaan ajatuksiaan kuvallisista viesteistä. Kuvia tarkasteltaessa kiinnitetään huomiota

esimerkiksi väreihin, muotoihin, materiaaleihin, tekijään, esitysyhteyteen ja kuvien herättämiin tunteisiin.

Lapsia rohkaistaan **suulliseen ja keholliseen ilmaisuun** monipuolisten harjoitusten ja leikin avulla. Tavoitteena on, että lapset saavat kokemuksia siitä, miten kielellä ja keholla voidaan leikkiä ja viestiä monimuotoisesti. Lasten mielikuvituksesta nousevia tai heidän kokemiaan ja havaitsemiaan asioita työstetään yhdessä ilmaisun keinoin. Opetuksessa hyödynnetään loruja, runoja sekä lasten kirjallisuutta. Lapset saavat kokemuksia sekä spontaanista ilmaisusta että yhteisesti suunnitellusta prosessista. Ilmaisumuotoina voidaan käyttää esimerkiksi draamatoimintaa, sanataidetta ja tanssia.

4.3.2. Kielten rikas maailma (002)

Kieli on lapsille sekä oppimisen kohde että väline. Esiopetusiässä kielestä tulee yhä vahvemmin lasten ajattelun, ilmaisun ja vuorovaikutuksen väline, jonka avulla he jäsentävät arkeaan ja rakentavat maailmankuvaansa. Esiopetuksen tehtävä on tukea lasten **kielellisten taitojen** kehitystä kokonaisvaltaisesta kielen merkityksen hahmottamisesta kohti yksityiskohtaisempaa kielen rakenteiden ja muodon havaitsemista. Keskeistä on vahvistaa lasten kiinnostusta ja uteliaisuutta puhuttua kieltä sekä lukemista ja kirjoittamista kohtaan. Kielellinen mallintaminen ja runsas myönteinen palaute ovat tärkeitä oppimiselle. Erilaisten viestien tulkitseminen ja tuottaminen suullisesti ja viestinnän välineitä käyttäen ovat osa vähitellen kehittyvää monilukutaitoa sekä tieto- ja viestintäteknologista laaja-alaista osaamista. Esiopetuksessa lasten kielellisen ja kulttuurisen taustan monimuotoisuus tunnustetaan, sitä kunnioitetaan ja sen jatkuvuutta tuetaan. Eri kielten havainnointi tukee lasten kielitietoisuutta sekä kulttuuriseen osaamiseen ja vuorovaikutukseen liittyvän laaja-alaisen osaamisen kehittymistä.

Kokonaisuuteen liittyvät opetuksen yleiset tavoitteet

Esiopetuksen tavoitteena on edistää lasten kielellistä kehitystä ja vuorovaikutustaitoja sekä vahvistaa heidän kiinnostustaan kieliin ja kulttuureihin. Lasten kielellisen tietoisuuden kehittymistä edistetään kielellä leikkien, loruillen sekä tutustuen monipuolisesti puhuttuun ja kirjoitettuun kieleen. Lasten kehittyvää lukua kirjoitustaitoa tuetaan leikkien ja toiminnallisten harjoitusten avulla. Opetus ja oppimisympäristöt suunnitellaan niin, että niissä on lapsille runsaasti mahdollisuuksia havainnoida, tutkia ja kokeilla puhuttua ja kirjoitettua kieltä sekä laajentaa sanavarastoaan. Esiopetuksessa opettaja tukee jokaisen lapsen opetuskielen taitojen kehittymistä. Opetuskielen lisäksi esiopetuksessa havainnoidaan muita kieliä. On tärkeää, että lapset, joiden äidinkieli on muu kuin esiopetuksen kieli, saavat vahvan tuen opetuskielen taidon kehittymiselle ja samalla kokemuksen, että heidän kotona puhumansa kieli on tärkeä ja arvokas. Opetuksessa huomioidaan, että lapset voivat samaan aikaan omaksua useita eri kieliä.

Yksityiskohtaisemmat tavoitteet

Lasten **suomen/ ruotsin/ saamen/ viittomakielen taidon** kehittymistä tuetaan monipuolisesti esiopetuksen aikana.

Opetus tarjoaa lapsille mahdollisuuksia harjoitella kuuntelemista ja puhumista erilaisissa tilanteissa. Heitä ohjataan kertomaan ja keskustelemaan sekä eläytymään, ymmärtämään ja muistamaan kuulemaansa. Sanojen merkityksiä pohditaan yhdessä ja sanoilla leikitellään. Yhteisissä keskusteluissa lapset kehittävät taitojaan kysyä, päätellä ja arvioida kuulemaansa. Lapsia innostetaan tarinoiden tekemiseen ja taitoa harjoitellaan esimerkiksi saduttamalla tai digitarinoita tekemällä.

Lapsille luetaan erilaisia tekstejä ja niistä keskustellaan yhdessä. Tämä auttaa lapsia ymmärtämään lukemisen merkitystä. Opettajan mallintamisen ja erilaisten harjoitusten avulla lapset saavat kokemuksia siitä, miten puheen voi muuttaa kirjoitetuksi kieleksi ja kirjoitetun kielen puheeksi. Kirjoitettua ja puhuttua kieltä tutkitaan yhdessä. Lapsia ohjataan havaitsemaan, että puheen voi jakaa pienempiin osiin, kuten sanoihin, tavuihin ja äänteisiin.

Lasten lukutaidon kehittymistä tuetaan järjestämällä heille mahdollisuuksia leikilliseen kirjoittamiseen ja omien tekstien tuottamiseen tieto- ja viestintäteknologiaa käyttäen. Lapsia

innostetaan yhdessä ja omatoimisesti tunnistamaan ja tuottamaan eri tavoin kirjaimia, sanoja ja tekstejä taitojensa ja mielenkiintonsa mukaisesti heille mielekkäissä asiayhteyksissä.

Opetuksessa käytetään monipuolisesti lastenkirjallisuutta. Lapsia rohkaistaan tutkimaan ja lukemaan oman taitonsa mukaisesti erilaisia tekstejä sekä kertomaan ja ilmaisemaan eri tavoin kuulemastaan tai lukemastaan.

Erilaisten leikkien ja harjoitusten avulla tuetaan lasten hienomotoristen taitojen kehittymistä sekä heidän kykyään hahmottaa tilaa ja suuntia. Lapsia ohjataan tarkoituksenmukaiseen kynäotteeseen ja näppäimistöjen käyttöön.

Esiopetuksessa tuetaan lasten kielellisiä valmiuksia havainnoimalla **eri kieliä** yhdessä lasten kanssa. Erityisesti tarkastellaan lapsiryhmässä ja lähiympäristössä puhuttuja kieliä. Näin tuetaan lasten kielitietoisuuden ja oman kielellisen ja kulttuurisen identiteetin kehittymistä. Samalla lapsia autetaan havaitsemaan ympäröivän maailman kielellinen ja kulttuurinen rikkaus ja kiinnostavuus. Opetuksessa voidaan käyttää esimerkiksi erikielisiä lauluja, leikkejä ja viittomia.

Kielten rikas maailma

Virolahden kunnassa esiopetuksessa tuetaan kielellisesti rikasta ja vuorovaikutteista oppimisympäristöä, jossa jokaisella lapsella on mahdollisuus harjoitella kielenkäyttöä monipuolisesti ja omien taitojensa mukaan. Lapsia kannustetaan tutkimaan, kuuntelemaan, lukemaan ja tuottamaan erilaisia tekstejä – myös omaa mielikuvitustaan hyödyntäen. Tarinoiden kuunteleminen, satujen kerronta, loruttelu, kirjainleikit ja omaehtoinen kirjoittelu ovat osa arkea, jossa lapsi saa kehittää kielellistä ajatteluaan toiminnallisesti ja elämyksellisesti.

Esiopetuksessa arvostetaan ja tuetaan jokaisen lapsen omaa kielellistä taustaa. Äidinkielen merkitystä identiteetin ja oppimisen tukena pidetään tärkeänä, ja lasten kieli- ja kulttuuritaustaa kunnioitetaan arjen kaikissa tilanteissa. Erilaisia kieliä ja kielimuotoja voidaan tuoda esiin satujen, laulujen ja runojen kautta. Opetuskielen oppimista vahvistetaan johdonmukaisesti arjen tilanteissa, leikissä, ohjatussa toiminnassa ja ryhmävuorovaikutuksessa.

Kielellisen kehityksen tukemisessa tehdään tiivistä yhteistyötä huoltajien kanssa, ja tarvittaessa hyödynnetään myös moniammatillista tukea. Näin varmistetaan, että jokainen lapsi saa vahvan pohjan tulevalle koulupolulle ja kokee oman kielensä ja kulttuurinsa arvokkaaksi osaksi oppimisympäristöä.

4.3.3. Minä ja meidän yhteisömme (003)

Lasten elinpiiri laajenee heidän kasvaessaan. Kodin perinteiden, toimintamallien, arvojen ja katsomusten lisäksi lapset kohtaavat toisenlaisia tapoja ajatella ja toimia. Esiopetuksen tehtävä on vahvistaa lasten valmiuksia ymmärtää yhteiskunnan monimuotoisuutta ja toimia siinä. **Aihetta lähestytään historiallisesta ja yhteiskunnallisesta sekä etiikan ja katsomusten näkökulmista.** Lähiyhteisön menneisyyttä sekä ajankohtaisia asioita pohtimalla suunnataan lasten mielenkiintoa yhteiskunnallisiin asioihin. Arjen eettisten valintojen pohdinta sekä omien tunnetaitojen kehittäminen ja rakentavan käyttäytymisen harjoittelu vahvistavat lasten vuorovaikutustaitoja. Tutustuminen lähiyhteisön tapoihin sekä uskontoihin ja muihin katsomuksiin yhdessä kokonaisuuden muiden tavoitteiden kanssa tukee lasten kulttuurisen osaamisen ja vuorovaikutustaitojen kehittymistä sekä ajatteluun ja oppimiseen liittyvää laaja-alaista osaamista. Opetuksessa toimitaan yhteistyössä huoltajien kanssa kunkin perheen taustaa, katsomuksia ja arvoja kuullen.

Kokonaisuuteen liittyvät opetuksen yleiset tavoitteet

Tavoitteena on edistää lasten mielenkiintoa yhteiskunnan, erityisesti lähiyhteisön toimintaan ja vahvistaa heidän osallisuuttaan toimintaympäristössään. Lapsia ohjataan havainnoimaan nykyisyyttä ja heille luodaan mahdollisuuksia eläytyä menneisyyden tapahtumiin ja tilanteisiin. Opetuksessa tuetaan lasten eettisen kohtaamisen ja ajattelun taitoja sekä tunnetaitojen kehittymistä. Lapset tutustuvat opettajan johdolla niin omaan kuin muihinkin lapsiryhmässä tai lähiyhteisössä edustettuina oleviin katsomuksiin ja uskontoihin sekä niihin liittyviin tapoihin ja

perinteisiin. Lapsia rohkaistaan kysymään ja heidän pohdinnoilleen ja ihmettelyle annetaan tilaa. Kokonaisuuden työtapoina korostuvat keskustelut sekä erilaiset eläytymisen mahdollistavat menetelmät.

Yksityiskohtaisemmat tavoitteet

Lasten kanssa tutustutaan johonkin lähiympäristön henkilöön tai kohteeseen **historiallisesta** näkökulmasta. Aihetta lähestytään havainnollisesti ja moniaistisesti eri ilmaisutapoja hyödyntäen. Lisäksi opetuksessa voidaan käsitellä lapsia kiinnostavia muita historiallisia tapahtumia, henkilöitä, kulttuureja ja kulttuuriperintöä. Tiedon lähteinä voidaan käyttää lähiyhteisön jäseniä, esineistöä ja ympäristöä sekä hyödyntää lasten huoltajien asiantuntemusta omasta kulttuuriperinnöstään. Opetuksessa voidaan hyödyntää myös juhlaperinteitä, kertomuksia, perinneleikkejä ja vanhoja lauluja.

Lasten kiinnostusta **yhteiskunnallisiin** asioihin herätetään keskustelemalla heitä kiinnostavista lähiyhteisön ja yhteiskunnan ajankohtaisista asioista. Lasten kanssa tutustutaan mediaan ja kokeillaan median tuottamista leikinomaisesti. Mediatarjonnan sisältöä ja todenmukaisuutta pohditaan yhdessä lasten kanssa. Opetuksessa tutustutaan lasten oikeuksiin hyödyntäen YK:n yleissopimusta lapsen oikeuksista. Lasten kanssa laaditaan ja kehitetään esiopetusryhmän sääntöjä. Samalla autetaan lapsia ymmärtämään, että yhteisön säännöt ovat ihmisten luomia sopimuksia. Lähiympäristöä hyödynnetään niin että lapsilla on mahdollisuus aitoon osallistumiseen ja vaikuttamiskokemukseen.

Esiopetukseen sisältyy koko ryhmälle yhteistä **eettistä kasvatusta**. Kasvatus liitetään lasten arkeen ja käytännön tilanteisiin, joihin liittyy tunteita ja eettisiä valintoja. Lapsia ohjataan tunnistamaan tunteitaan, toimimaan ystävällisesti ja vastuullisesti sekä ratkaisemaan rakentavasti lasten keskinäisiä ristiriitatilanteita. Lasten kanssa pohditaan ystävyyttä ja toisten kunnioittamista, ilon ja pelon aiheita, tyttöinä ja poikana olemiseen liittyviä oletuksia sekä oikean ja väärän erottamista. Yhteisten keskustelujen lisäksi luontevia tapoja eettiseen kasvatukseen antavat esimerkiksi roolileikit sekä sadut ja median kertomukset. Opetuksessa voidaan hyödyntää sosiaalisia taitoja ja tunnetaitoja kehittäviä opetusohjelmia ja materiaaleja.

Esiopetuksen **katsomuskasvatuksessa** yhteisen tutustumisen kohteena ovat lapsiryhmässä läsnä olevat uskonnot ja katsomukset. Uskonnotuutta tarkastellaan esiopetuksessa muiden katsomusten rinnalla. Katsomuskasvatus liitetään arjen asioihin, juhliin ja ajankohtaisiin tapahtumiin, joilla on uskonnollista tai katsomuksellista merkitystä. Tavoitteena on auttaa lapsia ymmärtämään ja kunnioittamaan sekä omia että toisten lasten ja perheiden erilaisia katsomuksellisia perinteitä sekä niihin liittyviä tapoja ja käsityksiä. Lapsia rohkaistaan erilaisten elämänskysymysten pohdintaan yhdessä toisten kanssa toimien. Samalla heidän valmiutensa ymmärtää uskontoihin ja katsomuksiin liittyviä sanoja ja käsitteitä vahvistuvat. Opetuksessa hyödynnetään esimerkiksi vierailuja ja lähiympäristön tapahtumia.

Minä ja meidän yhteisömme

Virolahden esiopetuksessa lapsi nähdään aktiivisena yhteisön jäsenenä, joka kasvaa vähitellen vastuulliseksi toimijaksi omassa ryhmässään ja lähiyhteisössään. Tavoitteena on vahvistaa lapsen kokemusta osallisuudesta ja yhteisöllisyydestä, jotka rakentavat turvallista ilmapiiriä ja edistävät sosiaalista kehitystä. Lapsia ohjataan ymmärtämään omaa rooliaan ryhmässä, toimimaan yhteistyössä toisten kanssa ja harjoittelemaan toisen huomioon ottamista, sopimista ja ristiriitojen ratkaisua.

Keskeisenä arvona Virolahden esiopetuksessa on kestävä kehitys. Lasten kanssa pohditaan arjen valintoja ja niiden vaikutuksia ympäristöön. Lapsia ohjataan miettimään esimerkiksi, miksi on hyvä kulkea päiväkotiin kävellen, miten ruokahävikkiä voi ehkäistä ottamalla vain sen verran ruokaa kuin jaksaa syödä, tai kuinka vesi ja sähkö ovat rajallisia luonnonvaroja, joita tulee käyttää harkiten. Näitä asioita käsitellään lasten tasolle soveltuvalla tavalla, keskustellen ja konkreettisten toimintojen kautta.

Arjen toiminta ja oppimisympäristöt tukevat lapsen kasvua aktiiviseksi, vastuulliseksi ja myötätuntoiseksi yhteisön jäseneksi. Lajittelu, kierrätys, luonnon havainnointi ja

ympäristön kunnioittaminen tulevat tutuiksi käytännön tekemisen kautta, esimerkiksi yhteisissä siivoustalkoissa, metsäretkillä tai ryhmäprojekteissa. Näin rakennetaan pohjaa lapsen ekologiselle lukutaidolle ja kestäväälle elämäntavalle, joka kantaa tulevaisuuteen.

4.3.4. Tutkin ja toimin ympäristössäni (004)

*Lasten toimintaympäristö - lähiluonto ja rakennettu ympäristö sekä muut esiopetuksen oppimisympäristöt - tarjoavat runsaasti aineksia lasten oppimiselle. Erityisen tärkeää opetuksen liittäminen lasten kokemusmaailmaan ja heidän toimintaympäristöönsä on **matemaattisten taitojen** opettelussa sekä **teknologia- ja ympäristökasvatusten** toteuttamisessa. Toimintaympäristöön liittyvät havainnot, kokemukset ja tiedot, niiden jäsentäminen ja kuvaaminen auttavat lapsia kehittymään ajattelijoina ja oppijoina. Kehittyvä taito nimetä asioita sekä ymmärtää ja käyttää erilaisia käsitteitä edistää lasten monilukutaitoa. Esiopetuksen tehtävänä on tukea lasten matemaattisen ajattelun kehittymistä ja kiinnostusta matematiikkaan. Tehtävänä on myös vahvistaa lasten luonnontuntemusta ja luontosuhdetta sekä tutustua arjen teknologiaan. Esiopetuksessa tutustutaan tutkivaan oppimiseen havainnoimalla ja tutkimalla ympäristöä sekä kokeilemalla ja pääättelemällä.*

Kokonaisuuteen liittyvät opetuksen yleiset tavoitteet

Esiopetuksessa vahvistetaan pohjaa lasten matemaattisen ajattelun kehittymiselle ja matematiikan oppimiselle. Lapsia ohjataan kiinnittämään huomiota arjessa ja ympäristössä ilmenevään matematiikkaan. Opetus luo mahdollisuuksia luvun, muutoksen ja ajan käsitteiden sekä tason ja avaruuden hahmottamisen ja mittaamistaitojen kehittymiselle. Opetuksen tavoitteena on tarjota oivaltamisen ja oppimisen iloa matemaattisen ajattelun eri vaiheissa oleville lapsille.

Opetuksessa havainnoidaan luontoa. Lasten ympäristöherkkyyden ja luontosuhteen kehittymistä tuetaan tarjoamalla lapsille kokemuksia luonnossa liikkumisesta sekä sen tutkimisesta. Lapsia ohjataan myös havainnoimaan ympäristön teknologiaa sekä kokeilemaan ja keksimään omia ratkaisuja.

Opetuksessa tutustutaan tutkivaan työtapaan. Lapsia rohkaistaan tekemään kysymyksiä ja etsimään niihin yhdessä selityksiä. Lapset opettelevat vertailemaan, luokittelemaan sekä järjestämään havaintojen tai mittausten pohjalta saatuja tietoja. Heitä rohkaistaan tekemään päätelmiä ja keksimään ratkaisuja arjen ongelmiin sekä kokeilemaan ratkaisuja. Opetuksessa harjoitellaan dokumentointia eri välinein sekä esittämään tuloksia eri tavoin.

Yksityiskohtaisemmat tavoitteet

*Lapsia kannustetaan kehittämään **matemaattisia taitojaan** toiminnallisesti, leikkien ja eri aisteja käyttäen erilaisissa oppimisympäristöissä. Opetuksessa tutustutaan matematiikkaan ja sen osaluaisiin havainnollisesti ja yhdessä toimien.*

Lapsia innostetaan pohtimaan ja kuvailemaan matemaattisia havaintojaan erilaisissa arjen tilanteissa opettajan mallintamisen ja kielellistämisen avulla. Havaintoja harjoitellaan esittämään itse ja kuvien sekä erilaisten välineiden avulla. Toiminta suunnitellaan niin että siinä on paljon mahdollisuuksia luokitella, vertailla, asettaa järjestykseen asioita ja esineitä sekä löytää ja tuottaa säännönmukaisuuksia. Opetukseen kuuluu muistia kehittäviä leikkejä ja tehtäviä. Lapsia kannustetaan myös toimintaympäristöön liittyvien ongelmanratkaisutehtävien päättelyyn ja ratkaisujen etsimiseen.

Lukukäsitteen kehittymistä tuetaan monipuolisesti leikkien ja työskennellen. Lapsia innostetaan havainnoimaan lukumääriä ympäristöstä sekä liittämään ne lukusanaan ja numeromerkkeihin taitojensa mukaan. Lukumääriä vertaillaan ja tutkitaan lukumäärän muutosta käytännön esimerkkejä keksien. Erityisesti opetuksessa kiinnitetään huomiota lasten lukujonotaitojen ja nimeämisen kehittämiseen.

Erilaisilla harjoituksilla tuetaan lasten tason ja tilan hahmottamista. Lapsia kannustetaan tutkimaan ja kokeilemaan 2- ja 3-ulotteisuutta sekä opettelemaan sijainti- ja suhdekäsitteitä, kuten edessä, ylhäällä ja joka toinen, esimerkiksi liikuntaleikkien avulla. Lasten geometrisen ajattelun

vahvistamiseksi heille järjestetään mahdollisuuksia rakenteluun, askarteluun ja muovailuun. Opettajan ohjauksessa lapset tutustuvat ympäristössä oleviin muotoihin ja harjoittelevat nimeämään niitä.

Esiopetuksessa kokeillaan mittaamista keholla ja eri välineillä. Opetuksessa harjoitellaan ajankäsitteitä, kuten joskus, eilen ja aamulla. Aikajärjestystä pohditaan yhdessä esimerkiksi vuorokaudenaikoja havainnoimalla.

Opetuksessa hyödynnetään muun muassa leikkejä, pelejä ja tarinoita sekä tieto- ja viestintäteknologiaa.

Esiopetuksen **ympäristökasvatus** tarjoaa lapsille luontokokemuksia sekä mahdollisuuden tutkia ja tutustua kasveihin, eläimiin ja luonnon ilmiöihin. Ympäristöä havainnoidaan eri aistein sekä havaintovälineiden avulla. Opetukseen voi kuulua myös pieniä kokeita. Havainnoista keskustellaan ja havaintotietoa harjoitellaan luokittelemaan. Samalla opetellaan luontoon liittyvien käsitteiden käyttöä ja päätelmien tekemistä sekä pohditaan syy-seuraus suhteita. Lasten luonnontuntemusta hyödynnetään opetuksessa. Lasten kanssa harjoitellaan tiedon hankintaa hakemalla yhdessä tietoa joistakin lapsia kiinnostavista asioista. Opetuksessa luodaan pohjaa kestäväälle elämäntavalle tutustumalla luonnonsuojeluun. Lapsia ohjataan huolehtimaan ympäristöstään ja sen viihtyisyydestä.

Lasten kanssa havainnoidaan ja pohditaan arjessa esiintyviä **teknologisia ratkaisuja** ja niiden ominaisuuksia ja toimivuutta. Opetuksessa tuodaan esille, että teknologia on ihmisen luovan toiminnan aikaansaamaa. Lapset tutustuvat teknologiaan keksimällä, askartelemalla ja rakentamalla itse erilaisia rakenteita ja ratkaisuja eri materiaaleja hyödyntäen. Lapsia kannustetaan kuvailemaan tekemiään ratkaisuja. Opetuksessa voidaan hyödyntää oppimisympäristöjen välineiden lisäksi esimerkiksi lasten omia leikkikaluja ja miettiä niiden toimintaperiaatteita.

4.3.5. Kasvan, liikun ja kehityn (005)

Itsestä huolehtiminen ja siihen liittyvät arjen taidot ovat osa esiopetuksen tavoitteena olevaa laaja-alaista osaamista. Kehittyäkseen tällä osaamisen alueella lapset tarvitsevat kokemuksia, tietoja ja pohdintaa, joiden pohjalta heidän arvostuksensa ja taitonsa voivat vähitellen kehittyä. Esiopetuksessa tehtävää lähestytään **liikkumisen, ruuan, kuluttajuuden, terveyden sekä turvallisuuden** näkökulmista. Esiopetuksen tehtävänä on luoda pohjaa terveyttä ja hyvinvointia arvostavalle ja liikunnalliselle elämäntavalle sekä kehittää lasten terveysosaamista ja turvataitoja. Lisäksi tehtävänä on edistää kestävään elämäntapaan kuuluvia ruoka-, kulutus- ja puhtaustottumuksia.

Kokonaisuuteen liittyvät opetuksen yleiset tavoitteet

Lapset saavat monipuolisia kokemuksia liikunnasta ja alkavat ymmärtää liikkumisen yhteyttä hyvinvointiin ja terveyteen. Opetus tarjoaa mahdollisuuksia lasten motoristen ja sosiaalisten taitojen kehittymiselle. Erityisesti kiinnitetään huomiota lasten yleisten oppimisedellytysten kannalta tärkeiden havaintomotoristen taitojen kehittymiseen. Lasten kanssa tutustutaan terveelliseen ruokaan ja pohditaan sen merkitystä. Lapsia ohjataan kohtuulliseen kulutukseen. Opetuksessa pohditaan terveyteen liittyviä tekijöitä sekä tuetaan lasten valmiuksia pitää huolta terveydestään. Lapset saavat tietoja turvallisesta liikkumisesta lähiympäristössä sekä esiopetuksen oppimisympäristöissä.

Yksityiskohtaisemmat tavoitteet

Esiopetuksen tavoitteena on innostaa lapsia **liikkumaan** monipuolisesti ja kokemaan liikkumisen iloa. Liikkumisen ja leikkien avulla lasten yhdessä toimimisen taidot kehittyvät. Samalla heidän kehohallintansa vahvistuu sekä heidän taitonsa hahmottaa omaan kehoaan ja sen eri osia suhteessa ympäröivään tilaan, käytettävään aikaan ja voimaan kehittyä. Ohjatun liikkumisen lisäksi huolehditaan siitä, että lapsilla on mahdollisuuksia päivittäiseen omaehtoiseen liikkumiseen sekä sisällä että ulkona. Yhteistyössä huoltajien kanssa lapsia rohkaistaan liikkumaan myös vapaa-ajalla erilaisissa tiloissa ja ulkona erilaisissa olosuhteissa.

Esiopetuksessa harjoitellaan monipuolisesti ja säännöllisesti arkeen liittyviä motorisia perustaitoja eri ympäristöissä. Näitä ovat tasapaino-, liikkumis- ja välineenkäsittelytaidot. Tasapainoa harjoitellaan pysähtymisiä ja harhauttamisia sisältävien leikkien avulla tai taitoradalla leikitellen. Liikkumistaitoja edistetään kierimistä, kiipeämistä, juoksua ja hyppelyä sisältävillä harjoituksilla. Välineenkäsittelytaitoja harjoitellaan työntämällä ja vetämällä sekä käyttämällä monipuolisesti eri välineitä ja palloja. Lisäksi lapsia innostetaan harjaannuttamaan hienomotorisia taitojaan sorminäppäryyttä ja tarkkuutta kehittävien pelien ja leikkien avulla. Tavoitteena on, että toiminta antaa kaikille lapsille mahdollisuuksia osallistumiseen ja onnistumiseen sekä tukee lasten hyvinvointia ja toimintakykyä.

Esiopetuksessa ruokailutilanteita käytetään päivittäisen terveyttä edistävän syömisen ja **ruokaan liittyvän osaamisen** oppimisympäristönä. Ruokailutilanteista luodaan lasten kanssa mahdollisimman viihtyisiä ja lapsia ohjataan hyviin tapoihin. Suomalaisen ruoka- ja tapakulttuurin lisäksi opetuksessa tutustutaan johonkin muuhun ruoka- ja tapakulttuuriin kotien asiantuntemusta hyödyntäen.

Lasten kanssa tarkastellaan lapsiin kohdistuvaa mainontaa sekä pohditaan **kohtuullisen kuluttamisen** merkityksestä. Esimerkiksi lasten leikeissä ja piirroksissa ilmenevät tulkinnat kulutuksesta ja mainonnasta voivat toimia esiopetuksen kuluttajakasvatuksen pohjana.

Lapsia ohjataan ymmärtämään liikunnan, levon ja hyvien ihmissuhteiden merkitystä **hyvinvoinnille ja terveydelle**. Lasten kanssa pohditaan terveyttä ja sairauksia ja niiden syitä sekä ihmisen mahdollisuuksia vaikuttaa omaan fyysiseen terveyteensä ja mielen hyvinvointiin. Hyvistä ihmissuhteista ja niiden merkityksestä mielen hyvinvoinnille keskustellaan. Kaveruutta ja toisten huomioon ottamista sekä tunteiden tunnistamista ja hallintaa harjoitellaan arjen tilanteissa. Lasten kanssa havainnoidaan nukkumisen ja liikkumisen määrää sekä mietitään niiden yhteyttä päivittäiseen virkeyteen ja hyvään oloon. Opetuksessa haetaan tietoa hygieniasta ja harjoitellaan siihen liittyviä perustaitoja osana esiopetuksen arkea.

Lapset saavat esiopetuksessa tietoa oikeudesta **turvalliseen** elämään, arvostavaan kohteluun ja koskemattomuuteen. Lasten kanssa havainnoidaan ja pohditaan arjen toimintaympäristöihin ja esiopetuksen oppimisympäristöihin liittyviä yleisimpiä fyysisiä ja psyykkisiä vaaratilanteita. Tavoitteena on tukea lasten turvallisuuden tunnetta, antaa heille valmiuksia pyytää ja hankkia apua sekä toimia turvallisesti tavallisimmissa arjen tilanteissa. Lapsia rohkaistaan hakemaan aikuisen apua esiopetuksen ongelmatilanteissa ja kiusaamista kohdatessaan sekä kertomaan huolistaan. Opetuksessa harjoitellaan lähiliikenteessä liikkumisen sääntöjä sekä turvallista toimintaa tieto- ja viestintätekniikoissa ympäristöissä ikäkaudelle sopivalla tavalla.

4.4. Kieleen ja kulttuuriin liittyviä tarkentavia kysymyksiä

Kaikkien lasten esiopetuksessa noudatetaan samoja esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaisia esiopetuksen yleisiä kasvatus- ja oppimistavoitteita. Lasten vaihtelevat kielelliset ja kulttuuriset taustat ja valmiudet otetaan esiopetuksessa huomioon. Esiopetuksen tavoitteena on tukea jokaisen lapsen kieli- ja kulttuuri-identiteettien kasvua sekä opettaa lapsia kunnioittamaan eri kieliä ja kulttuureja. Erityisenä tavoitteena on tukea kaksi- ja monikielisten lasten eri kielten taitoa.

Perusopetuslain mukaan esiopetuksessa käytettävä kieli on suomi tai ruotsi. Opetuskielenä voi olla myös saame, romani tai viittomakieli. Opetuskielenä voidaan käyttää myös muita kieliä, kun se ei vaaranna opetussuunnitelman perusteissa asetettujen tavoitteiden saavuttamista. Erillisessä ryhmässä esiopetus voidaan antaa pääosin tai kokonaan muulla kielellä⁷⁴. Huoltajille tarkoitettu tiedotus ja keskeiset asiakirjat tulee olla saatavana perusopetuslain mukaisella esiopetuksen opetuskielellä.

Erilaiset kieli- ja kulttuuritaustat esiopetuksessa

⁷⁴ Perusopetuslaki 10 §

Saamelaislasten esiopetuksen erityisenä tavoitteena on vahvistaa lasten saamelaista identiteettiä ja tietoisuutta omasta kulttuuristaan sekä antaa lapsille mahdollisuus opetella saamelaisia perinnetietoja ja -taitoja. Opetuksessa voidaan hyödyntää lähiympäristöä sekä yhteistyötä huoltajien ja saamelaisyhteisön kanssa. Esiopetusta voidaan järjestää saamenkielisenä tai kaksikielisenä kielikylpyopetuksena.

Silloin kun esiopetus järjestetään jollakin kolmesta saamen kielestä, sen erityisenä tavoitteena on vahvistaa kielen ymmärtämistä ja kielen käyttötaitoja. Tavoitteena on lisätä lasten valmiuksia toimia saamenkielisessä ympäristössä, oppia saamen kieltä ja saamen kielellä.

Romanilasten esiopetuksen erityisenä tavoitteena on vahvistaa lasten identiteettikehitystä ja tietoisuutta omasta historiastaan ja kulttuuristaan. Lisäksi tuetaan kaksikielisyyttä yhteistyössä lasten perheiden kanssa. Lapsille annetaan romanikielen opetusta mahdollisuuksien mukaan. Romanikielen opetuksessa tutustutetaan lapsia romanikieleen ja -kulttuuriin, laajennetaan sana- ja ilmaisuvarantoa sekä rohkaistaan käyttämään kieltä erilaisissa kielenkäyttötilanteissa.

Viittomakieltä käyttävien lasten esiopetus toteutetaan ensisijaisesti viittomakielisessä ryhmässä tai sekaryhmässä, joka koostuu viittomakielisistä ja puhuttua kieltä käyttävistä lapsista. Viittomakielisen esiopetuksen tavoitteena on tukea ja vahvistaa lasten kieli- ja kulttuuri-identiteettiä antamalla heille mahdollisuus omaksua viittomakieltä. Tavoitteena on myös vahvistaa lasten suomalaista tai suomenruotsalaista viittomakielistä ilmaisua ja viittomavarantoa sekä rohkaista käyttämään viittomakieltä ja lisätä lasten valmiuksia toimia erilaisissa kieliympäristöissä.

Esiopetuksessa tuetaan monipuolisesti vieraskielisten ja monikielisten lasten kielitaidon sekä identiteetin ja itsetunnon kehittymistä. Suomen/ruotsin kielen taidon kehittymistä edistetään tavoitteellisenä ja kielitietoisena opetuksena kielellisten taitojen ja valmiuksien osa-alueilla lasten tarpeista ja edellytyksistä lähtien. Oma äidinkieli sekä suomen/ruotsin oppiminen toisena kielenä rakentavat pohjaa lasten toiminnalliselle kaksi- ja monikielisyydelle. Lasten oman äidinkielen/äidinkielten opetusta tarjotaan mahdollisuuksien mukaan. Mikäli kunta järjestää valmistavaa⁷⁵ opetusta, voivat maahanmuuttajataustaiset lapset osallistua siihen. Jos lapsi pystyy seuraamaan esiopetusta, voi hän siirtyä esiopetukseen jo ennen valmistavan opetuksen päättymistä.

Kaksikielinen esiopetus

Kaksikielisen esiopetuksen tavoitteena on hyödyntää lasten varhaisen kielenoppimisen herkkyyuskautta tarjoamalla tavanomaista esiopetusta monipuolisempaa kielikasvatusta. Opetuksessa luodaan motivoivia kielenoppimistilanteita, joilla rakennetaan pohjaa elinikäiselle kielten opiskelulle. Tavoitteena on, että toiminta monikielisessä ympäristössä kehittää lasten kielitietoisuutta. Lasten kaksi- tai monikielistä kieli-identiteettiä tuetaan ja heille tarjotaan tilaisuuksia käyttää ja omaksua kieliä toiminnallisesti ja leikinomaisesti. Myös monenlaiset kulttuurit, joita tuodaan tietoisesti esiin ja keskusteltavaksi, kohtaavat luontevasti tällä tavoin järjestetyssä opetuksessa.

Suppeamman kaksikielisen esiopetuksen tavoitteena on herättää lasten mielenkiinto ja myönteinen asenne kieltä kohtaan. Laajamittaisessa kaksikielisessä esiopetuksessa pyritään luomaan lapsille valmiuksia toimia kaksikielisessä ympäristössä ja oppia opetuskielen lisäksi myös muulla kielellä.

Kaksikielistä opetusta voidaan toteuttaa usealla tavalla. Yhteistä toteutustavoille on se, että kielet eivät ole pelkästään opetuksen ja oppimisen kohteena, vaan niitä käytetään oppimiskokonaisuuksien opetuksessa ja esiopetuksen arjen toiminnassa.

Laajamittainen kaksikielinen esiopetus

Kotimaisten kielten varhainen täydellinen kielikylpy esiopetuksessa

Ruotsinkielistä kielikylpyä voidaan järjestää suomenkielisessä esiopetuksessa ja suomenkielistä kielikylpyä ruotsinkielisessä esiopetuksessa. Lisäksi sekä suomen- että ruotsinkielisessä esiopetuksessa voidaan järjestää saamenkielistä kielikylpyä. Kotimaisten kielten varhainen

⁷⁵ Perusopetuslaki 5 § (1707/2009) ja Perusopetusasetus 3 § (309/2021)

täydellinen kielikylpy on ohjelma, joka alkaa esiopetuksesta ja kestää perusopetuksen loppuun. Esiopetuksen ja koulun opetuskieli sekä toinen kotimainen kieli tai saamen kieli muodostavat kokonaisuuden. Esiopetus toteutetaan pääosin kielikylpykielellä. Lasten äidinkielen tai äidinkielten taitojen kehittymistä tuetaan yhteistyössä kotien ja huoltajien kanssa. Kielikylpyopettaja käyttää johdonmukaisesti ainoastaan kielikylpykieltä. Lapsia kannustetaan kielikylpykielen monipuoliseen käyttöön, mutta heillä tulee olla mahdollisuus tulla ymmärretyksi myös äidinkielellään. Lapsia kannustetaan opetuskielisen kulttuurin lisäksi myös toisen kotimaisen kielen mukaiseen tai saamelaiseen kulttuuriin tutustumiseen. Kotimaisten kielten kielikylvyn tavoitteena on antaa lapsille valmiudet jatkaa opiskelua sekä opetuskielellä että toisella kotimaisella kielellä tai saamen kielellä. Esiopetuksen ja tulevan kielikylpykoulun välisessä yhteistyössä varmistetaan, että koulussa on käytettävissä riittävästi tietoa kouluun siirtyvien lasten kielenkehityksen vaiheesta.

Muu laajamittainen kaksikielinen esiopetus

Muussa laajamittaisessa kaksikielisessä esiopetuksessa osa toiminnasta (vähintään 25 %) toteutetaan jollakin muulla kielellä kuin perusopetuslaissa säädetyllä opetuskielellä. Jotkut lapsista voivat puhua kyseistä kieltä äidinkielenään. Toiminta suunnitellaan siten, että eri kieliryhmät saavat oppimiselleen tarvittavaa tukea. Ryhmissä voi olla myös lapsia, joille kumpikaan opetuksessa käytettävä kieli ei ole äidinkieli. Pääsääntöisesti nämä lapset ohjataan valmistavaan opetukseen, jos sellaista on saatavilla.

Kaksikielisessä esiopetuksessa toiminta suunnitellaan niin, että kahdella kielellä toteutetusta esiopetuksesta muodostuu kokonaisuus, jossa molemmat kielet ovat läsnä ja kehittyvät vähitellen opettajan mallintamisen ja lasten aktiivisen toiminnan kautta. Mikäli mahdollista, kukin opettaja käyttää vain jompaakumpaa kieltä aktiivisesti. Lapsia kannustetaan monipuoliseen kielenkäyttöön. Myös opetuskieliin liittyviä kulttuureita tuodaan lasten ulottuville. Tavoitteena on valmius jatkaa opiskelua molemmilla kielillä. Tavoite asettaa vaatimuksia oppimisympäristöille ja edellyttää yhteistyötä esiopetuksen ja perusopetuksen järjestäjän välillä lasten siirtyessä perusopetukseen.

Suppeampi kaksikielinen esiopetus

Kielirikasteinen esiopetus

Kielirikasteisella esiopetuksella tarkoitetaan esiopetusta, jossa alle 25 % toiminnasta järjestetään säännöllisesti ja suunnitellusti jollakin muulla kuin perusopetuslaissa säädetyllä opetuskielellä. Kielirikasteinen esiopetus antaa luontevia mahdollisuuksia tuoda monikielisyttä ja kulttuurien kohtaamisia esiin esiopetuksen arjessa ja toimintakulttuurissa. Tavoitteena on, että lapset olisivat sekä kielen oppijoita että käyttäjiä. Tavoitteena voi olla siirtyminen kielirikasteiseen tai muuhun kaksikieliseen perusopetukseen.

Kieleen ja kulttuuriin liittyviä tarkentavia kysymyksiä Virolahden esiopetuksessa

Virolahdessa esiopetus järjestetään suomen kielellä, mutta jokaisen lapsen oma kieli- ja kulttuuritausta huomioidaan arvokkaana voimavarana. Lapsia ja perheitä tuetaan kieli-, kulttuuri- ja katsomustietoisuudessa tiiviissä yhteistyössä huoltajien kanssa, tarvittaessa asiantuntijoita konsultoiden. Lapsen yksilöllinen esiopetussuunnitelma toimii myös monikielisen lapsen kotoutumista tukevana työkaluna, jossa huomioidaan lapsen kieliympäristö ja kielellinen kehitys kokonaisvaltaisesti.

Esiopetuksen arjessa tutustutaan lasten mukana tuomiin kieliin, kulttuureihin ja katsomuksiin luontevalla ja hyväksyvällä tavalla. Yhdessä pohditaan niin omia juuria kuin yhteisiä piirteitä ja eroja – myös lasten ihmettelylle ja kysymyksille annetaan aikaa ja tilaa. Näin lapset oppivat arvostamaan moninaisuutta ja ymmärtämään, että jokaisen tarina on tärkeä.

Kielitietoinen pedagogiikka

Virolahden esiopetuksessa jokainen arjen vuorovaikutustilanne on mahdollisuus kielen oppimiseen. Kielitietoisessa pedagogiikassa jokainen henkilöstön jäsen tunnistaa oman roolinsa kielen kehityksen tukijana ja toimii lapselle mallina, joka sanoittaa, selittää ja kannustaa.

Kielellisesti rikas ja lämmin ilmapiiri näkyy paitsi arjen kohtaamisissa, myös oppimisympäristöjen suunnittelussa ja pedagogisissa ratkaisuissa.

Eri kielet, kulttuurit ja katsomukset huomioidaan yhdenvertaisesti – ne näkyvät esimerkiksi kirjojen valinnassa, juhlapäivien huomioimisessa ja arjen keskusteluissa. Fyysiset oppimisympäristöt suunnitellaan niin, että ne ovat kielellisesti virikkeellisiä ja helposti lähestyttäviä (kuvatuki ja muut kielen ymmärtämistä ja puhetta tukevat keinot käytössä) myös niille lapsille, joiden suomen kielen taito on vasta kehittymässä.

Suomen kielen oppimisen tukeminen

Suomen kielen oppimista tuetaan sekä osana jokapäiväistä esiopetustoimintaa että erillisissä, suunnitelmallisissa opettajan toteuttamissa pienryhmissä. Suomi toisena kielenä (S2) -opetus nivoutuu luontevasti osaksi leikkiä, tutkimista ja vuorovaikutusta, jolloin kielen oppiminen tapahtuu lapselle merkityksellisissä tilanteissa. Esiopetuspäivän monipuoliset toiminnot tarjoavat runsaasti tilaisuuksia kielen harjoitteluun yhdessä kielitietoisien ja sensitiivisen henkilöstön kanssa.

Henkilöstö tuntee hyvin jokaisen lapsen yksilöllisen kehityksen ja kielen osaamisen tason, ja ohjaa lasta eteenpäin hänen omista lähtökohdistaan – tarvittaessa kuvien, eleiden ja muiden tukikeinojen avulla. Hyvä vuorovaikutus, toistot, ajan antaminen ja selkeä puhe ovat keskeisiä keinoja kielen omaksumisen tukemisessa.

Arviointi ja tukivälineet

Virolahdessa hyödynnetään kielitietoisien pedagogiikan kehittämisessä muun muassa **KieliPeda-työvälinettä**, joka tukee oppimisympäristön kielitietoista suunnittelua ja tarjoaa välineitä monikielisen lapsen suomen kielen kehityksen seuraamiseen yhdessä huoltajien kanssa. Lapsen kielellistä kehitystä arvioidaan monipuolisesti, esimerkiksi **Kettu-testin**, **LUKIVA-testin**, **5-vuotiaiden Kehu-testin** ja **Roihusten eväsretken** kaltaisten menetelmien avulla. Arviointi toteutetaan myönteisesti ja lasta kunnioittaen, tukien samalla hänen kielellistä itsetuntoaan ja oppimisen iloa.

4.5. Paikallisesti päätettävät asiat

Monipuoliset työtavat

Paikallisessa opetussuunnitelmassa kuvataan,

- millaisia työtapojen valintaa ja käyttöä ohjaavia periaatteita paikallisesti käytetään
- miten henkilöstön itsearviointia sekä huoltajilta ja lapsilta saatua palautetta käytetään työtapojen kehittämisessä.

Arviointi opetuksen ja oppimisen tukena

Paikallisessa opetussuunnitelmassa tarkennetaan perusteissa kuvattuja esiopetuksen arvioinnin periaatteita ja käytäntöjä. Lisäksi paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetään ja kuvataan,

- miten arviointia koskevan tiedon siirron käytännöt toteutetaan lapsen siirtyessä perusopetukseen tai lapsen vaihtaessa esiopetuspaikkaa
- miten henkilöstön itsearvointiin perustuvia tietoja sekä lapsilta ja huoltajilta saatua palautetta käytetään esiopetuksen laadun ylläpitämisessä ja kehittämisessä
- millaista osallistumistodistusta käytetään.

Opetuksen yhteiset tavoitteet ja oppimiskokonaisuudet

Paikalliseen opetussuunnitelmaan liitetään esiopetuksen yhteiset tavoitteet, jotta esiopetuksen yhtenäisyys voi toteutua. Lisäksi opetussuunnitelmassa kuvataan, miten lasten mielenkiinnon kohteet otetaan huomioon oppimiskokonaisuuksien toteuttamisessa. Paikallisessa opetussuunnitelmassa voidaan tarkentaa yhteisten tavoitteiden kuvauksia.

Kieleen ja kulttuuriin liittyviä tarkentavia kysymyksiä

Paikallisessa opetussuunnitelmassa otetaan huomioon, että lasten kieli- ja kulttuuritaustat vaihtelevat. Opetussuunnitelmassa kuvataan eri kieli- ja kulttuuriryhmien opetusta sekä kaksikielistä opetusta niiltä osin kuin paikallinen esiopetuksen järjestäminen edellyttää.

Opetuksen järjestäjä antaa ohjeet, miten mahdollisiin yksikkö- tai toimipaikkakohtaisiin esiopetuksen opetussuunnitelmiin kirjataan tarvittavat täsmennykset, jotta kansallisesti ja paikallisesti asetetut tavoitteet voivat toteutua.

5. Oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuki

Laadukas esiopetus on perusta lapsen kehitykselle, oppimiselle ja hyvinvoinnille. Oppimisen tai esiopetukseen osallistumisen vaikeuksia ehkäistään ennakolta esimerkiksi monipuolisilla työtapoilla ja pedagogisilla menetelmillä, ryhmiä joustavasti muuntelemalla sekä opettajien keskinäisellä ja muun henkilöstön yhteistyöllä. Opetuksessa otetaan huomioon sekä ryhmän että yksittäisen lapsen tarpeet.

Opetuksen järjestäjän tulee varmistaa oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt⁷⁶ osana kaikkea esiopetuksen toimintaa. Oppimisympäristöt tulee rakentaa sekä esiopetuksen ryhmässä että esiopetuksen toimipaikassa kaikille lapsille sopiviksi. Opetuksen käytännön toteutuksessa huomioidaan lasten erilaiset edellytykset oppia. Opetusjärjestelyillä, kuten eriyttämisellä, ryhmien muodostamisella sekä samanaikais- tai yhteisopetuksella voidaan tukea kaikkien lasten oppimista.

Tässä luvussa määrätään perusopetuslain⁷⁷ mukaisesti oppimisen ja koulunkäynnin tuesta. Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa käytetään oppimisen ja koulunkäynnin tuesta nimitystä oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuki. Esiopetuksen järjestämispaikkaan viitataan pääsääntöisesti käsitteellä esiopetuksen toimipaikka, ja oppilaskohtaisista tukitoimista käytetään nimitystä lapsikohtaiset tukitoimet.

Oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuki Virolahden kunnassa

Virolahdella esiopetus toteutuu inklusiivisten periaatteiden mukaisesti, jolloin saavutettavuus sekä esteettömyys ulottuvat niin fyysisiin oppimisympäristöihin kuin oppimisen edellytyksiin. Lapsen tarvitsema tuki järjestetään ja toteutetaan ensisijaisesti lapsen omassa esiopetusryhmässä. Oppimisen edellytyksiä tukevia toimintatapoja ja -ympäristöjä muokataan, sekä arvioidaan säännöllisesti lasten tarpeiden mukaisesti. Esiopetuksessa toteutetaan joustavaa ryhmittelyä huomioiden sekä ryhmäkohtaiset tukimuodot että lapsikohtaiset tukitoimet.

5.1. Lapsen oikeus oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tukeen

Lapsella, jolla on vaikeuksia osallistua esiopetuksessa annettavaan opetukseen, on oikeus saada ryhmäkohtaisia tukimuotoja ja lapsikohtaisia tukitoimia oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tueksi⁷⁸. Ryhmäkohtaiset tukimuodot ja lapsikohtaiset tukitoimet järjestetään inklusiivisten periaatteiden mukaisesti. Riittävän varhain aloitetut ryhmäkohtaiset tukimuodot tukevat lapsia oppimisessa ja esiopetukseen osallistumisessa. Lapsikohtaiset tukitoimet suunnitellaan, järjestetään ja päätetään lapsen edun mukaisesti viipymättä, jos ryhmäkohtaiset tukimuodot ovat riittämättömiä. Lapsen edun selvittäminen edellyttää lapsen näkemyksen huomioon ottamista kaikissa häntä koskevissa asioissa. Lapsen näkemys otetaan huomioon lapsen iän ja kehityksen mukaisesti. Ryhmäkohtaisista tukimuodoista määrätään luvussa 5.2 ja lapsikohtaisista tukitoimista määrätään luvussa 5.3.

Lukuvuosisuunnitelmassa kuvataan, miten ryhmäkohtaiset tukimuodot suunnitellaan, toteutetaan ja arvioidaan. Lisäksi kuvataan oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuen järjestämisen rakenteet, toimintatavat, työn- ja vastuunjako, moniammatillinen ja monialainen yhteistyö sekä huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö.

⁷⁶ Perusopetuslaki 20 b § (1090/2024)

⁷⁷ Perusopetuslaki 4 a luku

⁷⁸ Perusopetuslaki 20 a §

Lapsen oikeus oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tukeen Virolahden kunnassa

Virolahden kunnan esiopetuksessa toimitaan inklusiivisten periaatteiden mukaisesti, jolloin lapsen tarvitsema tuki järjestetään lapsen omassa esiopetusryhmässä. Tuen järjestämisen lähtökohtina ovat lapsen vahvuudet sekä lapsen kehitykseen, oppimiseen ja hyvinvointiin liittyvät tarpeet. Oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt ovat pohja oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuen antamiselle ja lähtökohta esiopetuksen toiminnalle. Ryhmäkohtaisten tukimuotojen suunnittelussa tulee näkyä monipuoliset työskentelytavat ja tuen rakenteiden suunnittelu ryhmän tarpeiden mukaisesti. Oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt ja ryhmäkohtaiset tukimuodot suunnitellaan ja kirjataan esiopetusryhmän lukuvuosisuunnitelmaan. Suunnitelmaan ei kirjata yksittäisten lasten nimiä. Ryhmäkohtaisten tukimuotojen yhtenä tavoitteena on vahvistaa jokaisen lapsen osallisuutta omassa esiopetusryhmässään. Lapsen tuen tarvetta sekä tukimuotoa arvioidaan suunnitellusti ja säännöllisesti. Ryhmäkohtaisista tukimuodoista siirrytään tarvittaessa lapsikohtaisiin tukitoimiin.

Virolahden kunnassa työskentelee yksi varhaiskasvatuksen erityisopettaja. Esiopetusryhmissä varhaiskasvatuksen erityisopettajan työ kohdentuu vuosittain arvioiden lasten tarpeiden mukaisesti. Varhaiskasvatuksen erityisopettaja voi antaa opetusta koko ryhmälle tai pienryhmälle muun opetuksen yhteydessä, antaa konsultaatiota henkilöstölle ja/tai antaa erityisopetusta lasten tarpeiden mukaisesti.

Päiväkodin johtaja vastaa lukuvuosisuunnitelman päivittämisestä yhdessä esiopetuksen henkilöstön kanssa. Esiopetuksen henkilöstö vastaa lukuvuosisuunnitelman mukaisesta toiminnan suunnittelusta, toteutuksesta ja arvioinnista lapsiryhmissä.

5.1.1. Tuen järjestämistä ohjaavat periaatteet

Oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyjen, ryhmäkohtaisten tukimuotojen ja lapsikohtaisten tukitoimien tavoitteena on turvata se, että kaikki lapset voivat oppia ja toimia ryhmässä esiopetukselle asetettujen tavoitteiden mukaisesti. Lapselle annettavan oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuen⁷⁹ tarkoituksena on mahdollistaa lapsen oikeus saada lapsen tarpeet huomioivaa opetusta ja osallistua esiopetukseen.

Oppimisen ja esiopetuksen osallistumisen tuen järjestämisen lähtökohtana ovat kunkin lapsen ja lapsiryhmän vahvuudet sekä oppimis- ja kehitystarpeet. Esiopetuksessa huolehditaan siitä, että kaikki lapset saavat onnistumisen kokemuksia oppimisessa ja ryhmän jäsenenä toimimisessa. Näin tuetaan lasten myönteistä käsitystä itsestään. Monipuolista palautetta ja oppimisesta koottua tietoa käytetään suunnitelmallisesti lasten kannustamiseen ja ohjaamiseen. Tällä tehdään oppimisen edistymisen lapsille näkyväksi. Oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuki merkitsee yhteisöllisiä ja oppimisympäristöihin liittyviä ratkaisuja sekä lasten yksilöllisiin tarpeisiin vastaamista. Huomiota kiinnitetään erityisesti esteettömyyteen, saavutettavuuteen sekä oppimisen vaikeuksien ennaltaehkäisyyn ja varhaiseen tunnistamiseen.

Oppimisen vaikeuksilla tarkoitetaan esimerkiksi kielellisiin, lukemisen ja kirjoittamisen valmiuksiin sekä matemaattisten taitojen kehitykseen liittyviä vaikeuksia. Oppimisen vaikeudet voivat myös liittyä motorisiin sekä hahmottamisen haasteisiin. Oppimiseen liittyvien vaikeuksien lisäksi lapsella voi olla vaikeuksia sosiaalisten suhteiden, tunteiden säätelyn, tarkkaavaisuuden tai käyttäytymisen haasteiden vuoksi.

Oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyjen avulla lapsiryhmän tarpeet huomioidaan siten, että esiopetukselle asetetut tavoitteet voidaan saavuttaa⁸⁰. Ryhmäkohtaisia tukimuotoja annetaan oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyiden lisänä⁸¹ ennakoivasti ja suunnitelmallisesti. Ryhmän tarpeisiin perustuvilla opetusjärjestelyillä ja ryhmäkohtaisilla tukimuodoilla edistetään kaikkien lasten oppimista, osallisuutta ja esiopetusyhteisöön

⁷⁹ Perusopetuslaki 20 a §

⁸⁰ HE 114/2024 vp: Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi perusopetuslain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi, s. 77–78

⁸¹ Perusopetuslaki 20 b §

kiinnittymistä. Oikea-aikaisten opetusjärjestelyjen ja ryhmäkohtaisten tukimuotojen tavoitteena on mahdollistaa jokaisen lapsen osallistuminen ryhmän yhteiseen toimintaan.

Lapsella on oikeus lapsikohtaisiin tukitoimiin⁸², jos hänellä on oppimisen edellytyksiä tukevista opetusjärjestelyistä ja ryhmäkohtaisista tukimuodoista huolimatta vaikeuksia oppimisessa ja esiopetukseen osallistumisessa. Kun esiopetuksen opettaja tai erityisopettaja havaitsevat, että oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt ja ryhmäkohtaiset tukimuodot ovat riittämättömiä tukemaan lapsen oppimista ja esiopetukseen osallistumista, aloitetaan lapsikohtaisten tukitoimien tarpeen arviointi. Myös muu henkilöstö, opiskeluhoitopalvelujen ammattilaiset tai huoltaja voi tehdä aloitteen tukitoimien tarpeen arvioimiseksi. Lapsikohtaisten tukitoimien tarpeen arvioinnista määrätään tarkemmin luvussa 5.3.1.

Oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuki, jota annetaan esiopetusryhmässä, muodostaa kokonaisuuden opiskeluhoollon kanssa. Yhdessä ne edistävät oppimisen ja osallistumisen lisäksi lasten osallisuutta ja yhteisöön kiinnittymistä. Opiskeluhoollon avulla edistetään ja ylläpidetään lasten oppimista, psyykkistä ja fyysistä terveyttä sekä sosiaalista hyvinvointia. Opiskeluhoollon toteutetaan ensisijaisesti yhteisöllisenä opiskeluhoollona, ja se on keskeinen esiopetukseen osallistumisen tukemisen muoto. Yhteisöllisellä opiskeluhoollolla vaikutetaan ensisijaisesti koko yhteisön toimintakulttuuriin. Yhteisöllisen toimintakulttuurin rakentaminen on keskeistä, jotta lasten erilaisiin tarpeisiin voidaan vastata vaikuttavalla tavalla. Oikeudesta saada yksilökohtaisena opiskeluhoollona opiskeluhoitopalveluja sekä työntekijöiden velvollisuudesta niihin ohjaamiseen säädetään oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa⁸³. Opiskeluhoollosta määrätään tarkemmin luvussa 6.

Tuen järjestämistä ohjaavat periaatteet Virolahden kunnassa

Virolahdella tuen järjestämisen pohjana käytetään esiopetuksen toimipaikkakohtaista lukuvuosisuunnitelmaa, joka sisältää pedagogisen toiminnan suunnitelman ja yksilöllisistä lapsen esiopetussuunnitelmista nousseet tavoitteet ja tarpeet. Näiden suunnitelmien pohjalta ryhmän henkilöstö suunnittelee esiopetusryhmässä käytettävät ryhmäkohtaiset tukimuodot. Lukuvuosisuunnitelma toimii kasvatuksen ja opetuksen perustana. Suunnitelmaa arvioidaan ja päivitetään säännöllisesti.

Jokaiselle lapselle laaditaan esiopetusvuoden alussa yksilöllinen lapsen esiopetussuunnitelma yhdessä lapsen ja lapsen huoltajien kanssa. Näitä yhdessä kirjattuja suunnitelmia arvioidaan huoltajien kanssa säännöllisesti lukuvuoden edetessä. Lapsen esiopetussuunnitelmaan tehdään kirjauksia käytyjen keskustelujen pohjalta. Lapsen esiopetussuunnitelmaan asetetaan tavoitteet esiopetuksen pedagogiselle toiminnalle. Mikäli lapsen arvioidaan tarvitsevan lapsikohtaisia tukitoimia, lapsen esiopetussuunnitelman lisäksi kirjataan *Lapsikohtainen tuen toteuttamista koskeva suunnitelma esiopetuksessa*. Virolahden esiopetuksessa käytetään OPH laatimaa mallilomaketta (Lapsikohtaisen tuen toteuttamista koskeva suunnitelma esiopetuksessa) tarvittavin osin.

Kaiken lapsen saaman tuen perustana on lapsen ja henkilöstön välinen lämmin ja sensitiivinen vuorovaikutus. Virolahden kunnassa toimii varhaiskasvatuksen erityisopettaja, joka tukee henkilöstöä oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyjen sekä ryhmäkohtaisten tukimuotojen ja lapsikohtaisten tukitoimien suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa. Esiopetusryhmässä voi työskennellä ryhmäavustajia ja/tai varhaiserityiskasvatuksen lastenhoitajia tukemassa lapsen osallistumista ryhmän toimintaan yhdessä muun henkilöstön kanssa. Lisähenkilöstön sijoittumista esiopetusryhmiin suunnitellaan lasten tuen tarpeiden pohjalta vuosittain ja tarpeen mukaan.

Esiopetuksessa oleva lapsi kuuluu opiskeluhoollon piiriin ja on oikeutettu tarvittaessa yksilökohtaisen opiskeluhoollon palveluihin. Opiskeluhoollon kuntakohtainen suunnitelma ohjaa opiskeluhoollon toimintaa. Yhteisöllisestä opiskeluhoollosta esiopetuksessa vastaa päiväkodin johtaja.

⁸² Perusopetuslaki 20 a §

⁸³ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013)

5.1.2. Tuen jatkumo varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja esiopetuksesta perusopetukseen

Lapsen kannalta on tärkeää, että tuki muodostaa johdonmukaisen jatkumon varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen aikana sekä lapsen siirtyessä perusopetukseen. Usein lapsen tuen tarve on havaittu jo ennen esiopetuksen alkamista. Lapsen siirtyessä varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja esiopetuksesta perusopetukseen opetuksen järjestämisen kannalta välttämätön tieto tulee siirtää salassapitovelvoitteiden estämättä⁸⁴. Tiedonsiirto on tärkeää myös lapsen siirtyessä ryhmästä toiseen, toimipaikasta toiseen tai toisen opetuksen järjestäjän esiopetukseen. Opetuksen järjestäjät vastaavat sujuvien tiedonsiirron käytäntöjen luomisesta ja kehittämisestä.

Esiopetuksen, varhaiskasvatuksen ja huoltajan kanssa tehtävällä yhteistyöllä turvataan lapsen kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin jatkumoa. Tietoa lapsen mahdollisesti ennen esiopetusta saamista tukitoimista ja niiden vaikuttavuudesta hyödynnetään esiopetuksessa. Mikäli lapsella on ollut varhaiskasvatuksessa apuvälineitä, hän on saanut tulkitsemispalveluita, lapsikohtaista avustamispalvelua tai erityisopettajan opetusta säännöllisesti tai kokoaikaisesti ryhmäkooltaan pienemmässä ryhmässä, lapsen esiopetuksessa järjestettävien lapsikohtaisten tukitoimien tarve voidaan arvioida ja tuen toteuttaminen suunnitella lapsen siirtyessä esiopetukseen ilman ryhmäkohtaisten tukimuotojen antamista.

Esiopetusta täydentävän varhaiskasvatuksen osalta mahdollinen tuki tulee yhteensovittaa esiopetuksessa annettavan tuen kanssa ja kirjata lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan. Mikäli lapsi käyttää esiopetuksen lisäksi muita varhaiskasvatuspalveluja, esiopetuksen ja varhaiskasvatuksen henkilöstö tekee yhteistyötä lapsen oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tukeen liittyvissä asioissa.

Tuen jatkumo varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja esiopetuksesta perusopetukseen Virolahden kunnassa

Virolahdella tavoitteena on luoda lapsille sujuva ja yhtenäinen opinpolku, joka etenee varhaiskasvatuksesta esiopetukseen, esiopetuksesta perusopetukseen ja edelleen perusopetuksen jälkeiseen koulutukseen. Kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin tuen joustavat käytänteet ja monialainen yhteistyö ovat perusta yhtenäiselle opinpolulle. Eri toimijoiden välisen yhteistyön tavoitteena on esi- ja perusopetuksen laadun kehittäminen, sekä yhdenmukaisten käytänteiden vahvistaminen lasten kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin tueksi.

Tuen jatkumoa ohjaa yhdessä esi- ja perusopetuksen toimijoiden kesken sovitut nivelvaiheikätyönnöt. Niihin kuuluvat lukuvuoden aikana toteutettava yhteistyö ja sen tavoitteet. Tavoitteena on eri toimijoiden välisen yhteistyön vahvistaminen, sekä yksilöllisen ja oppimista tukevan opinpolun rakentaminen jokaiselle lapselle.

Esiopetusta täydentävän varhaiskasvatuksen osalta lapsen saama tuki yhteensovitetaan esiopetuksessa annettavan tuen kanssa. Tuki kirjataan lapsen esiopetussuunnitelmaan. Tämä edellyttää yhteistyötä esiopetus- ja varhaiskasvatushenkilöstön kesken. Tavoitteena on luoda lapselle eheä päivä kokopäiväpedagogiikan mukaisesti.

5.2. Oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt ja ryhmäkohtaiset tukimuodot

Oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt ovat osa esiopetuksen kaikkea toimintaa⁸⁵. Ryhmäkohtaisia tukimuotoja annetaan oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyiden lisänä⁸⁶. Oppimisen edellytyksiä tukevilla opetusjärjestelyillä ja ryhmäkohtaisilla tukimuodoilla pyritään ennaltaehkäisemään vahvempien tuen tarpeiden muodostumista toteuttamalla ryhmässä

⁸⁴ Varhaiskasvatuslaki 41 § ja Perusopetuslaki 41 §

⁸⁵ Perusopetuslaki 20 b §

⁸⁶ Perusopetuslaki 20 b §

sellaisia opetusjärjestelyjä ja tukimuotoja, joista hyötyvät useat lapset. Näin tuetaan kaikkien lasten yhdenvertaista oikeutta oppimiseen ja turvataan lapsille sopivat opetuksen järjestämiseen ja oppimisen tuen tarpeisiin perustuvat järjestelyt.

Oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt

Oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt ovat keskeinen osa esiopetuksen toimintakulttuuria, ja antavat edellytykset kaikkien lasten osallisuuteen, oppimiseen ja esiopetukseen osallistumiseen. Opettajien ja muun henkilöstön osaaminen, moniammatillinen yhteistyö sekä näiden kehittäminen ja johtaminen ovat oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyjen perusta.

Oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt suunnitellaan ja toteutetaan paikallisesti, ja ne kytkeytyvät suoraan sekä esiopetusryhmän että koko yhteisön tarpeisiin. Opettajien oman pedagogisen työn arvioinnista ja kehittämisestä määrätään tarkemmin luvussa 4.2. Oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyjen suunnittelua ja arviointia tulee johtaa toimipaikka- ja ryhmäkohtaisesti.

Oppimisen edellytyksiä tukevilla opetusjärjestelyillä tarkoitetaan esimerkiksi opetusryhmien muodostamista siten, että opettajan on mahdollista ottaa huomioon lapsiryhmän tarpeet ja vahvuudet. Opetusjärjestelyillä tarkoitetaan myös lasten moninaiset tarpeet ja edellytykset huomioon ottavaa opetusta, kuten eriyttämistä. Opetuksen eriyttämisen avulla otetaan huomioon paitsi tuen tarpeet, myös oppimisessaan pidemmällä olevat lapset, ja heille lisähaasteiden tarjoaminen. Kielitietoinen opetus on osa oppimisen edellytyksiä tukevia opetusjärjestelyjä, ja sillä tuetaan lasten kielellistä kehitystä ja eri tiedon- ja taidonalojen käsitteiden ymmärtämistä ja oppimista. (kts. luku 4.3)

Esiopetuksen työtapoja ja oppimisympäristöjä muunnellaan niin, että lasten oikeus oppia ja toimia osana vertaisryhmää toteutuvat lapsen edun mukaisesti. Esiopetuksen inklusiivisen arvoperustan mukaisesti pedagogisten järjestelyjen suunnittelussa ja toteutuksessa tulee ensisijaisesti käyttää toimintatapoja, joissa lapsen tarvitsema tuki toteutuu osana vertaisryhmää.

Pedagogisiin järjestelyihin lukeutuvat päivittäisten ja muiden säännöllisesti toistuvien toimintojen sekä lapselle selkeän ja ennakoitavan päivärytmin luominen. Sensitiiviset ja saavutettavat vuorovaikutus- ja kommunikointitavat ovat osa oppimisen edellytyksiä tukevia pedagogisia ratkaisuja. Niitä voivat olla puhetta tukevat ja korvaavat kommunikointimenetelmät, kuten viittomat, kuvat tai erilaiset teknologiset ratkaisut. Lapsen tarpeisiin vastaaminen edellyttää esiopetuksen henkilöstöltä yhteisiä ja johdonmukaisia pedagogisten työtapojen sekä menetelmien käyttöä sekä erilaisia eriyttämisen muotoja. Pedagogisilla järjestelyillä ja tarvittavien ryhmäkohtaisten apuvälineiden käytöllä pyritään siihen, että kaikki lapset pääsevät osaksi vertaisryhmän toimintaa.

Rakenteellisilla järjestelyillä mahdollistetaan tarvittaessa pedagogisten järjestelyiden toteuttaminen ryhmässä. Rakenteellisiin järjestelyihin kuuluu tilojen esteettömyyttä edistävien järjestelyjen toteuttaminen lapsiryhmän tarpeiden mukaisesti. Rakenteellisia järjestelyjä ovat myös ryhmän lapsimäärän pienentäminen sekä henkilöstön mitoittamiseen ja/tai rakenteeseen liittyvät ratkaisut, jotta esiopetukselle asetetut tavoitteet voidaan ryhmässä saavuttaa. Ryhmässä voi työskennellä esimerkiksi avustavaa, ryhmäkohtaista henkilöstöä. Opetuksen järjestäjä vastaa siitä, että henkilöstöllä on riittävä osaaminen lapsen tuen tarpeen havaitsemiseen ja sen toteuttamiseen liittyen. Henkilöstön osaamista voidaan vahvistaa muun muassa täydennyskoulutuksen ja erityisopettajan antaman konsultaation avulla.

Ryhmäkohtaiset tukimuodot

Perusopetuslaissa määritellään kolme ryhmäkohtaista tukimuotoa⁸⁷. Ne ovat yleinen tukiopeus, opetuskielen tukiopeus ja erityisopettajan antama opetus muun opetuksen yhteydessä. Ryhmäkohtaisia tukimuotoja on resursoitava ja annettava suunnitelmallisesti oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyiden lisänä. Ryhmäkohtaisten tukimuotojen järjestämisen tarkoituksena on varhaisessa vaiheessa ja ennaltaehkäisevästi vastata lasten

moninaisesti tuen tarpeisiin ryhmässä. Ryhmässä toteutettavat tukimuodot mahdollistavat myös vertaisoppimisen, osallisuuden ja osallistumisen esiopetuksen toimintaan. Tukimuotojen toteuttamisen edellytyksenä on opettajan, erityisopettajan ja muun henkilöstön yhteistyö ja yhteisesti rakentuva näkemys esiopetusryhmän ja ryhmään kuuluvien lasten tuen tarpeista.

Ryhmäkohtaisten tukimuotojen järjestäminen ei edellytä lapsikohtaista arviota, suunnitelmaa tai hallintopäätöstä, vaan niiden toteuttaminen on suunniteltava osana esiopetuksen toimintaa⁸⁸. Opetuksen järjestäjän tulee huolehtia riittävästä resursoinnista siten, että ryhmäkohtaisia tukimuotoja voidaan järjestää lasten tarpeiden mukaisesti. Ryhmäkohtaisia tukimuotoja suunnitellaan tiedossa olevan tarpeen mukaisesti esiopetuksen lukuvuosisuunnitelmassa. Ryhmäkohtaisten tukimuotojen toteuttamista tarkennetaan esiopetuksessa ilmenevien tarpeiden mukaisesti esiopetusvuoden aikana.

Opettajan antaman yleisen tukiopetuksen⁸⁹ tavoitteena on tukea lasten oppimista ja esiopetukseen osallistumista. Esiopetuksessa yleinen tukiopetus tarkoittaa esiopetusryhmän toiminnan eriyttämistä, ja sitä annetaan pääsääntöisesti joustavissa pienemmissä ryhmässä esiopetusryhmän lasten tuen tarpeiden mukaisesti. Yleinen tukiopetus kohdentuu ensisijaisesti oppimiskokonaisuuksiin. Yleistä tukiopetusta järjestetään pedagogisesti tarkoituksenmukaisesti ja suunnitelmallisesti ja sitä annetaan niin usein, kuin on tarpeen. Sitä voidaan antaa myös ennakoivasti ja sillä voidaan vastata lasten sairaspotilaista johtuviin lyhytaikaisiin tuen tarpeisiin. Yleistä tukiopetusta antaa ensisijaisesti esiopetusryhmästä vastuussa oleva opettaja. Yleistä tukiopetusta voi antaa myös muu opettaja samanaikais- tai yhteisopetuksena. Opettajien yhteistyö yleisen tukiopetuksen suunnittelussa, toteutuksessa ja sen vaikuttavuuden arvioinnissa on tärkeää.

Opettajan antaman opetuskielen tukiopetuksen⁹⁰ tavoitteena on lasten opetuskielen taidon vahvistaminen, mikä tukee lasten oppimista ja esiopetukseen osallistumista. Opetuskielen tukiopetus on kielitietoista opetusta. Opetuskielen tukiopetusta järjestetään pedagogisesti tarkoituksenmukaisesti ja suunnitelmallisesti lasten tarpeiden pohjalta siten, että mahdollisimman moni lapsi voi hyötyä siitä. Opetuskielen tukiopetusta voidaan antaa samanaikais- tai yhteisopetuksena. Sitä annetaan osana esiopetuksen opetusta niin usein, kuin on tarpeen. Opetuskielen tukiopetusta antaa ensisijaisesti esiopetusryhmästä vastuussa oleva opettaja. Opetuskielen tukiopetusta voi antaa myös muu opettaja. Opettajien yhteistyö opetuskielen tukiopetuksen suunnittelussa, toteutuksessa ja sen vaikuttavuuden arvioinnissa on tärkeää. Opetuskielen tukiopetuksen suunnittelussa ja toteutuksessa huomioidaan kielitietoisien sekä suomi/ruotsi toisena kielenä -opetuksen näkökulmat.

Erityisopettajan antamalla opetuksella muun opetuksen yhteydessä⁹¹ tarkoitetaan erityisopettajan antamaa ja erityispedagogiseen osaamiseen perustuvaa opetusta, joka tukee oppimista ja esiopetukseen osallistumista. Erityisopettajan antamalla opetuksella tarkoitetaan sellaisen opettajan antamaa opetusta, jolla on erityisopettajan kelpoisuus. Erityisopettajan antama opetus muun opetuksen yhteydessä kohdennetaan sellaisiin koko ryhmän tasolla havaittuihin tuen tarpeisiin ja vaikeuksiin, joihin voidaan vaikuttaa erityisopettajan samanaikais- tai yhteisopetuksena tarjotulla tuella ja opetuksella. Erityisopettajan antamaa opetusta muun opetuksen yhteydessä toteutetaan koko esiopetusryhmän kanssa, mutta se mahdollistaa opetuksen myös pienemmille lapsiryhmille. Ryhmien koko perustuu havaittuun tarpeeseen ja ryhmiä muodostetaan joustavasti.

Erityisopettaja voi antaa myös konsultaatiota, joka kohdentuu ryhmässä toimivalle opettajalle ja muulle henkilöstölle. Konsultaatio on neuvon kysymistä, opetushenkilöstön keskinäistä neuvottelemista ratkaisun löytämiseksi sekä erityisopettajan antamaa neuvontaa opettajalle tai henkilöstöön kuuluvalla henkilöllä lapsia tai opetusta koskeissa asioissa. Erityisopettajan konsultaatio voi liittyä myös esiopetusryhmässä toteutettavaan erityisopettajan antamaan opetukseen, ja konsultaatiolla vahvistetaan tällöin esimerkiksi opettajan ja henkilöstön osaamista tai sovitaan yhteisistä periaatteista samanaikais- ja yhteisopetusta koskien.

88 HE 114/2024 vp, s. 57–58

89 Perusopetuslaki 20 b §

90 Perusopetuslaki 20 b §

91 Perusopetuslaki 20 b §

Oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt ja ryhmäkohtaiset tukimuodot Virolahden kunnassa

Oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt

Oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt edistävät lapsen kehitystä, oppimista ja hyvinvointia. Esiopetuksen toimintakulttuuri perustuu sensitiiviseen, jokaista kunnioittavaan vuorovaikutukseen – kohtaaminen on tukitoimi. Esiopetusryhmiin luodaan myönteinen ilmapiiri, joka turvaa jokaisen lapsen osallistumisen kaikkeen esiopetuksen toimintaan. Myös oppimisympäristön muokkaaminen mahdollistaa kaikkien lasten osallistumisen toimintaan.

Esiopetusryhmän toiminnan lähtökohtana ovat lasten yksilölliset esiopetussuunnitelmat, jotka on laadittu yhdessä lasten ja heidän huoltajiensa kanssa. Esiopetusryhmän pedagogiset tavoitteet määritellään lasten yksilöllisten suunnitelmien pohjalta ja kirjataan ryhmän lukuvuosisuunnitelmaan. Ryhmäkohtaiset tukimuodot sisällytetään myös tähän suunnitelmaan, mutta siihen ei merkitä lasten nimiä tai muita yksilöiviä tietoja.

Esiopetusryhmän toiminnan säännöllisyys ja ennakoitavuus tuovat turvaa lapsille. Kuvin tuettu päiväjärjestys on kaikkien nähtävillä. Fyysinen oppimisympäristö järjestetään esteettömäksi, jolloin erilaiset toiminnat ovat jokaisen lapsen saavutettavissa. Pienissä ryhmissä toimiminen mahdollistaa vuorovaikutuksen, jossa jokainen tulee kuulluksi. Joustavat ryhmittelyt mahdollistavat opetuksen eriyttämisen lasten yksilöllisten tarpeiden mukaan. Eriyttämisen avulla voidaan huomioida lasten tuen tarpeet sekä tarjota lisähaasteita niille lapsille, jotka ovat oppimisessaan pidemmällä. Erilaiset toiminnalliset ja joustavat ryhmittelyt (esimerkiksi kehittyvän kielitaidon tuki, vuorovaikutusleikki) vahvistavat kohdennetummin lasten oppimista. Joustava ryhmittely, selkeä päivä rakenne, opetusmenetelmien monipuolisuus ja monikanavaisuus (esim. kuvatuki, laululeikit, toiminnallisuus), tilojen jakaminen pienempiin toiminta-alueisiin

Oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyjen suunnittelusta ja toteuttamisesta vastaa esiopetusryhmässä työskentelevä varhaiskasvatuksen opettaja. Myös muu esiopetusryhmän henkilöstö osallistuu toiminnan suunnitteluun ja toteuttamiseen. Viime kädessä toiminnan suunnittelua ja arviointia johtaa päiväkodin johtaja yhdessä varhaiskasvatuksen erityisopettaja/kehittämissuunnittelijan kanssa.

Ryhmäkohtaiset tukimuodot

Ryhmäkohtaiset tukimuodot järjestetään esiopetushenkilöstön yhteistyönä. Ryhmäkohtaisten tukimuotojen toteutus pohjautuu varhaiskasvatuksen opettajan, erityisopettajan ja muun tiimin yhteiseen näkemykseen ja havaintoihin lapsiryhmän tuen tarpeista. Varhaiskasvatuksen opettaja antaa tarvittaessa *yleistä tukiopetusta*, jolla tuetaan lasten oppimista ja esiopetukseen osallistumista. Yleinen tukiopetus liittyy oppimiskokonaisuuksiin. Varhaiskasvatuksen erityisopettaja voi olla mukana antamassa tukiopetusta samanaikaisesti tai yhdessä varhaiskasvatuksen opettajan kanssa. Oleellista on opettajien välinen yhteistyö yleisen tukiopetuksen suunnittelussa, toteutuksessa, sekä sen vaikuttavuuden arvioinnissa. Virolahden kunnan esiopetuksessa toimitaan pääasiassa pienryhmissä, joissa voidaan joustavasti vastata lasten tarpeisiin.

Varhaiskasvatuksen opettaja antaa lapsille *opetuskielen tukiopetusta*. Sen tavoitteena on vahvistaa lasten opetuskielen hallintaa. Opetuskielen tukiopetus on kielitietoista opetusta, jota tarjotaan ryhmässä suunnitellusti ja niin usein kuin on tarpeen. Opetuskielen tukiopetus voi sisältää myös suomi tai ruotsi toisena kielenä -opetusta. Lapsi voi saada molempia tukimuotoja rinnakkain, mikäli se on hänen oppimisensa kannalta tarpeellista. Samoin kuin yleisessä tukiopetuksessa, myös opetuskielen tukiopetuksessa varhaiskasvatuksen erityisopettaja voi olla mukana. Opetus voidaan toteuttaa samanaikais- tai yhteisopetuksena, jolloin opettajien välinen yhteistyö on erityisen tärkeää.

Varhaiskasvatuksen erityisopettajan antama opetus muun opetuksen yhteydessä

Varhaiskasvatuksen erityisopettaja osallistuu lapsiryhmän opetukseen muun opetuksen yhteydessä, vastaten näin koko ryhmän tarpeisiin. Kunnassamme käytössä oleva pienryhmätoiminta mahdollistaa opetuksen antamisen myös pienelle lapsiryhmälle, jolloin

pystytään tukemaan yksilöllisesti lasten oppimista ja osallistumista esiopetukseen. Pienryhmiä muodostetaan joustavasti lasten tarpeiden mukaan.

5.3. Lapsikohtaiset tukitoimet ja niiden järjestäminen

Lapsella on oikeus saada lapsikohtaisia tukitoimia⁹² viipymättä, jos ryhmäkohtaiset tukimuodot ovat riittämättömiä. Lapsikohtaisia tukitoimia annetaan yksilölliseen tarpeeseen perustuen ja säännöllisesti. Lapsi voi saada useampia lapsikohtaisia tukitoimia tuen tarpeidensa mukaisesti. Lapsikohtaisten tukitoimien yhteydessä lapsella on myös oikeus saada ryhmäkohtaisia tukimuotoja.

Lapsikohtaiset tukitoimet järjestetään tuen tarpeen arvioinnin ja tukea koskevan päätöksen perusteella lapsen etu huomioon ottaen ensisijaisesti lapsen omassa esiopetuksen toimipaikassa⁹³. Tukitoimien toteuttaminen kuvataan lapsikohtaisen tuen toteuttamista koskevassa suunnitelmassa⁹⁴.

Säännöllinen erityisopettajan antama opetus osittain pienryhmässä ja muun opetuksen yhteydessä toteutetaan lapsen esiopetusryhmässä muun opetuksen yhteydessä tai pienryhmässä. Säännöllinen erityisopettajan antama opetus on pitkäkestoista, esimerkiksi lukukauden tai -vuoden pituinen jakso.

Esiopetusryhmässä muun opetuksen yhteydessä toteutettaessa lähtökohtana erityisopettajan antaman opetuksen suunnittelemiselle ovat lapsen yksilölliset tarpeet. Kun erityisopettajan opetus annetaan pienryhmässä, tarkoitetaan pienryhmällä sellaista esiopetusryhmää, joka on muodostettu lapsikohtaisen tuen toteuttamiseksi ja erityisopettajan antaman opetuksen mahdollistamiseksi. Pienryhmän koko on paikallisesti määriteltävissä. Erityisopettajan antama opetus lapsikohtaisena tukitoimena voidaan toteuttaa myös yksilöopetuksena, jos se on lapsen tuen tarpeiden kannalta tarkoituksenmukaista.

Erityisopettajan opetus pienryhmässä toteutetaan kokoaikaisesti. Pienryhmä voi olla erityisryhmä tai pienennetty esiopetusryhmä, johon lapsi osallistuu esiopetuksen ajan.

Erityisopettajan antamalla opetuksella tarkoitetaan sellaisen opettajan antamaa opetusta, jolla on erityisopettajan kelpoisuus.

Lapsikohtaiset tulkittamis- ja avustajapalvelut ja apuvälineet mahdollistavat lapsen osallistumisen esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaiseen opetukseen.

Tulkittamispalveluilla tarkoitetaan viittomakielellä tai muilla kommunikaatiomenetelmillä annettavia tulkittamispalveluita. Oikeus tulkittamispalveluun on lapsilla, joilla on kuulovamma, kuulonäkövamma tai puhevamma, ja jotka tarvitsevat palvelua esiopetukseen osallistumiseksi. Tulkittamispalvelut järjestetään lapsen tarpeiden mukaan.

Lapsikohtaiset avustajapalvelut tulevat kyseeseen tilanteessa, jossa muut oppimista ja osallistumista tukevat järjestelyt ja ryhmäkohtainen avustava henkilöstöresurssi eivät tue lapsen yhdenvertaista osallistumista esiopetukseen. Lapsikohtainen avustaja tukee lapsen osallistumista ryhmän toimintaan yhdessä ryhmän muun henkilöstön kanssa. Avustaja voi esiopetustoiminnan aikana auttaa myös muita lapsia, jotta esiopetuksen opettaja voi opettaa lasta hänen yksilölliset tarpeensa huomioiden.

Apuvälineillä tarkoitetaan esiopetukseen osallistumisen edellyttämiä tarpeellisia apuvälineitä, joiden avulla tuetaan lapsen mahdollisuuksia oppia ja toimia esiopetusryhmässä opetukselle asetettujen tavoitteiden mukaisesti. Opetukseen osallistumisen edellyttämät apuvälineet järjestetään lapsen tarpeiden mukaan hänen käyttöönsä ryhmä- ja henkilökohtaisesti. Apuvälineet ovat osa opetusvälineitä. On tärkeää, että lapsen kanssa työskentelevät voivat perehtyä

⁹² Perusopetuslaki 20 c § (1090/2024)

⁹³ Perusopetuslaki 20 c §

⁹⁴ Perusopetuslaki 20 e § (1090/2024)

opetukseen osallistumisen edellyttämien apuvälineiden käyttöön sekä ohjaavat tarvittaessa lasta ja huoltajaa näiden käytössä. Lääkinnälliseen kuntoutukseen⁹⁵ tarvittavia apuvälineitä ei järjestetä lapsikohtaisena tukitoimena.

Lapsikohtaisten tukitoimien toteuttamisessa tulee tehdä opettajien ja esiopetusryhmän muun henkilöstön välistä yhteistyötä⁹⁶, ja se voi edellyttää erityisopettajan konsultaatiota. Tukitoimien suunnittelussa voidaan hyödyntää myös muiden asiantuntijoiden kuin esiopetuksen toimipaikan erityisopettajan konsultaatiota. Tästä päätetään opetuksen järjestäjän ohjeiden mukaisesti.

Monialaista yhteistyötä tehdään tarvittaessa lapsikohtaisten tukitoimien suunnittelussa ja toteuttamisessa. Tämä ei kuitenkaan ole edellytys tukitoimien toteuttamiselle.

Esiopetuksen henkilöstön on tehtävä monialaista yhteistyötä erityisesti silloin, kun lapsikohtaiset tukitoimet eivät tue lasta ja hänen kokonaistilannettaan riittävästi tai haastava tilanne olisi riski lapsen fyysiselle tai psyykkiselle terveydelle tai sosiaaliselle hyvinvoinnille. Lapsikohtaiset tukitoimet esiopetuksen henkilöstön toteuttamina kohdentuvat aina oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tukemiseen eivätkä korvaa sosiaali- ja terveystalvveluja.

Lapsikohtaiset tukitoimet ja niiden järjestäminen Virolahden kunnassa

Ryhmämuotoisten tukitoimien ollessa riittämättömiä lapsen yksilöllistä tuen tarvetta arvioidaan ja lapselle suunnitellaan lapsikohtaisia tukitoimia, lapsikohtaisen tuen toteuttamista koskevaan suunnitelmaan esiopetuksessa. Tämä suunnitelma on lapsen esiopetuksen suunnitelman liite. Lapsikohtaisia tukitoimia arvioi, suunnittelee ja toteuttaa varhaiskasvatuksen opettaja yhteistyössä varhaiskasvatuksen erityisopettajan kanssa. Lapsikohtaiset tukitoimet rakentuvat lapsen yksilöllisten tarpeiden mukaisesti ja tuki järjestetään lapsen omassa esiopetusryhmässä. Inklusiivisten periaatteiden mukaisesti jokaisella lapsella on oikeus olla ja saada opetusta omassa vertaisryhmässään. Lapsen yksilölliseen suunnitelmaan kirjataan lapsikohtaiset tukitoimet.

Varhaiskasvatuksen erityisopettaja antaa lapselle lapsikohtaisen tuen toteuttamista koskevan suunnitelman mukaisesti erityisopetusta muun opetuksen yhteydessä tai pienryhmässä. Virolahden kunnan esiopetuksessa toimitaan vakiintuneen käytännön mukaan joustavasti ja lasten tarpeiden mukaisesti muodostetuissa joustavissa ryhmissä, joihin varhaiskasvatuksen erityisopettajan antama erityisopetus on luonteva suunnitella.

5.3.1. Lapsikohtaisen tuen tarpeen arviointi

Tuen antamisen kokonaisuutta tarkasteltaessa arvioidaan aina kunkin lapsen kohdalla, mitkä ratkaisut parhaiten toteuttavat lapsen etua. Lapsen omat mielipiteet on selvitettävä⁹⁷ ja otettava huomioon hänen ikänsä ja kehityksensä edellyttämällä tavalla. Lapsen huoltajille tai muulle lailliselle edustajalle on annettava mahdollisuus osallistua⁹⁸ lapsen tukitoimien tarpeen arviointiin.

Lapsikohtaisen tuen tarpeen arvioinnissa⁹⁹ on selvitettävä oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuen tarve, toteutetut opetusjärjestelyt ja ryhmäkohtaiset tukimuodot sekä mahdollisesti toteutetut lapsikohtaiset tukitoimet. Näiden perusteella arvioidaan, mitkä ovat lasta parhaiten tukevat tukitoimet. Arvioinnissa saa käsitellä ainoastaan tukitoimien suunnittelun ja toteuttamisen kannalta tarpeellista tietoa.

Poissaolot tai opetuskielen oppimisen varhainen vaihe eivät voi lähtökohtaisesti olla peruste lapsikohtaiselle tuen tarpeelle. Käyttäytymisellä reagoivien lasten tukemiseksi käytetään ensisijaisesti ryhmäkohtaisia tukimuotoja. Lasta voidaan tukea myös lapsikohtaisilla tukitoimilla, jos se on lapsen edun mukaista.

95 Terveystenhuoltolaki 29 § (1326/2010)

96 Perusopetuslaki 20 c §

97 Perusopetuslaki 20 d § (1090/2024)

98 Perusopetuslaki 20 d §

99 Perusopetuslaki 20 d §

Tuen tarpeen arvioinnista vastaa esiopetuksen opettaja¹⁰⁰. Jos esiopetusryhmässä työskentelee kaksi opettajaa, opettajat tekevät arviointia yhdessä. Erityisopettaja osallistuu tarvittaessa tuen tarpeen arviointiin.

Jos lapsen tuen tarpeen arviointi edellyttää monialaista osaamista, osallistuvat tukitoimien tarpeen arviointiin tarvittaessa lisäksi opiskeluhoitopalvelujen ammattilaiset tai muut asiantuntijat¹⁰¹. Lapsen asioissa moniammatillista ja monialaista yhteistyötä tehdään aina ensisijaisesti perheen sekä oppilas- ja opiskelijahuoltolain¹⁰² mukaisten opiskeluhoitopalveluiden ammattilaisten kanssa. Huoltajan suostumuksella lapsen tuen tarpeen arviointiin voidaan pyytää muita asiantuntijoita sosiaali- ja terveystieteistä¹⁰³. Monialainen yhteistyö tukee lapsikohtaisten tukitoimien tarpeen arvioimista. Monialainen yhteistyö tai lääketieteellisen lausunnon tai tarkan diagnoosin saaminen päätöksen liitteeksi ei ole edellytys tuen suunnittelulle, toteuttamiselle tai tukea koskevan päätöksen tekemiselle.

Jos lapsi on varhaiskasvatuksessa saanut pedagogisia, rakenteellisia tai hoidollisia tuen muotoja¹⁰⁴ tai tukipalveluita¹⁰⁵, näiden toteutumista ja vaikuttavuutta koskeva tieto huomioidaan arvioitaessa lapsikohtaisten tukitoimien tarvetta esiopetuksessa. Mikäli lapsi on saanut tulkintapalveluita tai apuvälineitä varhaiskasvatuksessa, ja tarve jatkuu lapsen siirtyessä esiopetukseen, nämä lapsikohtaiset tukitoimet voidaan aloittaa ilman ryhmäkohtaisten tukimuotojen antamista. Mikäli lapsi on saanut säännöllistä tai kokoaikaista erityisopettajan antamaa opetusta tai lapsikohtaista avustamispalvelua varhaiskasvatuksessa, ja tukipalvelu on vastannut lapsen tarpeita ja on lapsen edun mukainen, voidaan lapsikohtaisten tukitoimien tarpeen arviointi aloittaa jo ennen esiopetuksen alkamista.

Lapsikohtaisen tuen tarpeen arviointi Virolahden kunnassa

Virolahdella esiopetuksen henkilöstö suunnittelee toimintaansa ryhmätasolla. Ennen lapsikohtaisia tukitoimia tulee tarkasti ja huolellisesti pohtia, miten oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt ja ryhmäkohtaiset tukimuodot on toteutettu, ja miten ne ovat tukeneet lasten oppimista. Lapsikohtaisen tuen tarpeen arvioinnin toteuttavat varhaiskasvatuksen opettaja yhdessä varhaiskasvatuksen erityisopettajan kanssa. Lapsen huoltaja osallistuu keskusteluun, jossa hänen lapsensa tuen tarvetta ja tukitoimia suunnitellaan. Myös lasta tulee kuulla. Yhteisissä keskusteluissa sovitut tukitoimet kirjataan lapsen esiopetussuunnitelmaan liitettävään tuen toteuttamista koskevaan suunnitelmaan. Lapsikohtaisten tukitoimien toteutumista ja vaikuttavuutta arvioidaan jatkuvasti. Huoltajat ovat mukana arvioinnissa. Lapsi osallistuu oman suunnitelmansa arviointiin omien edellytystensä mukaisesti.

Opiskeluhoitopalveluiden ammattilaiset tai muut asiantuntijat, esimerkiksi hyvinvointialueelta voivat osallistua tarvittaessa lapsen tuen tarpeen arviointiin ja tukitoimien suunnitteluun. Lapsen tarvitsemat lapsikohtaiset tukitoimet sekä tukea koskeva päätös voidaan suunnitella ja toteuttaa myös ilman tätä monialaista yhteistyötä.

Esiopetuksen henkilöstö seuraa lapsen poissaoloja esiopetuksesta. Jo pienen huolen ilmaantuessa ollaan yhteydessä lapsen huoltajiin poissaolojen syiden selvittämiseksi. Lähtökohtaisesti poissaolot eivät ole peruste lapsikohtaisille tukitoimille.

¹⁰⁰ Perusopetuslaki 20 d §

¹⁰¹ Perusopetuslaki 20 d §

¹⁰² Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 3 §

¹⁰³ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki

¹⁰⁴ Varhaiskasvatuslaki 15 b § (1183/2021)

¹⁰⁵ Varhaiskasvatuslaki 15 c § (1183/2021)

5.3.2. Lapsikohtaisen tuen toteuttamista koskeva suunnitelma

Lapsikohtaisen tuen tarpeen arviointiin perustuen on laadittava tuen toteuttamista koskeva suunnitelma¹⁰⁶. Suunnitelman laatii esiopetuksen opettaja¹⁰⁷. Jos esiopetusryhmässä työskentelee kaksi opettajaa, opettajat valmistelevat suunnitelman yhdessä. Erityisopettaja osallistuu tarvittaessa tuen toteuttamista koskevan suunnitelman laatimiseen. Suunnitelma on laadittava yhteistyössä lapsen ja huoltajan tai lapsen muun laillisen edustajan kanssa¹⁰⁸. Suunnitelma voidaan kuitenkin laatia ilman huoltajan myötävaikutusta, mikäli huoltaja näin valitsee.

Suunnitelmasta on käytävä ilmi

- lapsikohtaisen tuen tarpeen arviointiin perustuvat tarvittavat lapsikohtaiset tukitoimet
- perustelut siitä, miksi lapsikohtaisia tukitoimia tarvitaan tai ei tarvita
- mahdolliset muut tiedot ja selvitykset, joita tuen tarpeen arvioinnissa on hyödynnetty
- miten lapsikohtaisia tukitoimia toteutetaan
- miten lapsikohtaisten tukitoimien toteutumista ja vaikuttavuutta seurataan¹⁰⁹.

Lapsikohtaisten tukitoimien suunnittelussa ja toteuttamisessa huomioidaan oppimista ja esiopetukseen osallistumista tukevat pedagogiset ja rakenteelliset järjestelyt ryhmässä. Tukitoimien toteuttamista suunniteltaessa ja toteutumista arvioitaessa otetaan huomioon lapsen ajatukset ja näkemykset.

Lapsikohtaisen tuen toteuttamista koskevaa suunnitelmaa hyödynnetään tehtäessä tukea koskevaa päätöstä. Tukea koskeva päätös tehdään suunnitelluista tukitoimista.

Suunnitelman toteutumista ja tukitoimien riittävyyttä on arvioitava¹¹⁰ tarvittaessa, kuitenkin vähintään kerran lukuvuoden aikana, lapsen tuen tarpeiden mukaiseksi. Tätä useammin se on tarkistettava, jos lapsen tarpeet sitä edellyttävät.

Mikäli lapsi on saanut lapsikohtaisia tukitoimia esiopetuksessa, tuen toteutumista ja vaikuttavuutta koskeva tieto otetaan huomioon lapsen siirtyessä perusopetukseen. Mikäli lapsella on esiopetuksessa ollut käytössä henkilökohtaisia apuvälineitä, hän on saanut lapsikohtaisia tulkittamis- tai avustajapalveluita tai erityisopettajan opetusta säännöllisesti tai kokoaikaisesti pienryhmässä, tämä tulee huomioida lapsen siirtyessä perusopetukseen. Oppilaskohtaisten tukitoimien tarve arvioidaan siirtymävaiheessa ja tuen toteuttaminen suunnitellaan yhteistyössä perusopetuksen kanssa. Perusopetuksessa oppilaalle laaditaan tuen toteuttamista koskeva suunnitelma ja tehdään tukea koskeva päätös perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaisesti¹¹¹.

Monialainen yhteistyö ensisijaisesti opiskeluhoitopalvelujen ammattilaisten kanssa lapsikohtaisten tukitoimien tarpeen arvioinnissa voi tukea lapsikohtaisten tukitoimien suunnittelemista. Yhteistyö ei ole kuitenkaan edellytys tukitoimista tehtävän päätöksen tekemiselle. Lausunnosta voi olla apua opetuksen järjestäjälle päätöksen tekemisessä. Esiopetuksen henkilöstön antama tuki kohdentuu aina oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tukemiseen, eikä päätös voi perustua ainoastaan psykologiseen tai lääketieteelliseen arvioon. Opetuksen järjestäminen ja lapsikohtaiset tukitoimet eivät korvaa sellaisia palveluja, joista järjestämisvastuussa on opetuksen järjestäjän sijasta jokin muu taho, kuten hyvinvointialue.

Lapsikohtaisen tuen toteuttamista koskeva suunnitelma Virolahden kunnassa

¹⁰⁶ Perusopetuslaki 20 e §

¹⁰⁷ Perusopetuslaki 20 e §

¹⁰⁸ Perusopetuslaki 20 e §

¹⁰⁹ Perusopetuslaki 20 e §

¹¹⁰ Perusopetuslaki 20 e §

¹¹¹ Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014

Tuen tarpeen arviointiin perustuvista lapsikohtaisista tukitoimista laaditaan tuen toteuttamista koskeva suunnitelma. Suunnitelman laadinnasta vastaa varhaiskasvatuksen opettaja yhdessä varhaiskasvatuksen erityisopettajan kanssa. Muu esiopetuksen henkilöstö ja lapsen huoltajat osallistuvat suunnitelman laadintaan. Tukitoimien suunnittelussa tehdään tarvittaessa monialaista yhteistyötä opiskeluhoitolpalveluiden, sekä huoltajien luvalla lapsen mahdollisesti saamien terapiapalveluiden kanssa. Lapsikohtaisen tuen toteuttamista koskeva suunnitelma laaditaan lapsen esiopetussuunnitelmaan liitettävään tuen toteuttamista koskevaan suunnitelmaan.

Lapsen osallistuessa esiopetusta täydentävään varhaiskasvatukseen, tulee lapsen tukitoimet kirjata yhdenmukaisesti sekä esiopetuksen, että esiopetusta täydentävän varhaiskasvatuksen osalta, lapsen esiopetussuunnitelmaan. Jos lapsi kulkee lukuvuoden aikana esiopetuksen toimipaikasta toiseen, vastaa lapsen päätoimisen esiopetuksen toimipaikan varhaiskasvatuksen opettaja siitä, että tieto lapsen lapsikohtaisista tukitoimista siirtyy tähän rinnakkaiseen toimipaikkaan. Tämä on tärkeää, jotta lapsi saa esimerkiksi päivystysaikoina tarvitsemansa tuen niin kuin se on suunniteltu.

Lapsikohtaisen tuen toteuttamista koskevaa suunnitelmaa ja tukitoimien riittävyyttä arvioidaan yhdessä huoltajien kanssa vähintään kerran esiopetusvuoden aikana, tarvittaessa useammin. Lapsikohtaisista tukitoimista siirretään tietoa perusopetukseen yhteisten nivelvaiheperiaatteiden mukaisesti.

Mitkä asiat auttavat sinua oppimaan päiväkodissa?

- "Ottaa aikuisilta mallia"
- "Harjoittelemalla oppii"
- "Se, kun aikuiset auttaa minua ja kertoo mitä pitää tehdä"
- "Kun toinen kaveri auttaa minua"
- "Harjoittelu tekee mestarin"
- "Jos mä vaan yritän, niin se vaan toimii"

5.3.3. Tukea koskeva päätös

Opetuksen järjestäjän on tehtävä kirjallinen hallintopäätös¹¹² lapselle annettavista lapsikohtaisista tukitoimista. Päätös tulee tehdä ilman viivytystä, kun tarve lapsikohtaisille tukitoimille on arvioitu ja suunnitelma tukitoimien toteuttamisesta tehty. Hallintopäätösmenettelyssä noudatetaan hallintolakia¹¹³.

Opetuksen järjestäjän tulee kuulla lasta ja tämän huoltajaa tai laillista edustajaa ennen hallintopäätöksen tekemistä hallintolain mukaisesti¹¹⁴. Kuuleminen voidaan toteuttaa joko kirjallisesti tai suullisesti. Opetuksen järjestäjä voi tehdä myönteisen tai kielteisen päätöksen. Päätös on perusteltava hallintolain mukaisesti¹¹⁵. Perusteluissa on ilmoitettava, mitkä tuen tarpeen arviointiin ja suunnitelmaan liittyvät seikat ja mahdolliset muut selvitykset ovat vaikuttaneet ratkaisuun sekä mainittava sovelletut säännökset.

Hallintopäätöstä ei ole tarpeen tehdä, jos huoltajan tai muiden luvussa 5.1 mainittujen henkilöiden aloitteesta huolimatta lapsi ei tuen tarpeen arvioinnin perusteella¹¹⁶ tarvitse lapsikohtaisia tukitoimia, ja tuen tarpeen arviointiin osallistuneet ovat asiasta yksimielisiä. Kielteinen tukea koskeva hallintopäätös tehdään, jos huoltaja sitä vaatii lapsikohtaisen tuen tarpeen arvioinnista huolimatta. Jos lapsikohtaisille tukitoimille ei ole tuen tarpeen arvioinnin perusteella lainkaan tarvetta, yksityiskohtaista suunnitelmaa lapsikohtaisen tuen toteuttamisesta ei tarvitse tehdä.

¹¹² Perusopetuslaki 20 f § (1090/2024)

¹¹³ Hallintolaki

¹¹⁴ Hallintolaki 34 §

¹¹⁵ Hallintolaki 45 §

¹¹⁶ Perusopetuslaki 20 d §

Lapsella ja huoltajalla on oikeus saada asiasta hallintolaissa hallintopäätökselle asetetut vaatimukset täyttävä päätös, johon he voivat hakea oikaisua¹¹⁷. Hallintopäätös lapsikohtaisista tukitoimista voidaan panna täytäntöön lainvoimaa vailla olevana¹¹⁸. Täytäntöönpanolla ennen päätöksen lainvoimaa on keskeinen merkitys oikeusturvan kannalta. Hallintopäätös muutetaan tai kumotaan, mikäli tuen tarve muuttuu.

Hallintopäätöksessä on määrättävä lapsikohtaisista tukitoimista lapsen tuen tarpeen arvioinnin ja sen perusteella laaditun tuen toteuttamista koskevan suunnitelman mukaisesti¹¹⁹. Päätöksessä päätetään lapsen tuen tarpeen mukaisesti seuraavista asioista:

- säännöllinen erityisopettajan antama opetus osittain pienryhmässä ja muun opetuksen yhteydessä
- kokoaikainen erityisopettajan antama opetus pienryhmässä
- tulkitsemispalvelut
- avustajapalvelut
- apuvälineet

Päätös sisältää vain ne perusopetuslain¹²⁰ mukaiset lapsikohtaiset tukitoimet, joita lapsikohtaisen tuen toteuttaminen edellyttää. Päätöksessä ei kuvata suunnitelmaa lapsikohtaisten tukitoimien toteuttamisesta.

Jos muu opetuksen järjestäjä kuin kunta ei järjestä lapsikohtaisia tukitoimia, päätöksen silloin tekee opetuksen järjestäjän esityksestä lapsen asuinkunta¹²¹.

Tukea koskeva päätös Virolahden kunnassa

Virolahden esiopetuksessa lapsikohtaisiin tukitoimiin liittyvästä hallintopäätösvalmistelusta vastaavat yhteistyössä esiopetusryhmän varhaiskasvatuksen opettaja ja varhaiskasvatuksen erityisopettaja. Tätä edeltää varhaiskasvatuksen opettajan ja varhaiskasvatuksen erityisopettajan yhteinen arviointi lapsikohtaisten tukitoimien tarpeesta. Hallintopäätöksen tekee hyvinvointijohtaja.

Ennen hallintopäätöksen tekemistä kuullaan lapsen huoltajaa. Kuulemisesta vastaa varhaiskasvatuksen opettaja ja varhaiskasvatuksen erityisopettaja. Hallintopäätöskuulemisesta laaditaan Virolahdessa kirjallinen lomake. Hallintopäätöksessä määrätään tuen tarpeen arvioinnin mukaisista lapsikohtaisista tukitoimista, jotka kuvataan tarkemmin lapsen tuen toteuttamista koskevassa suunnitelmassa. Tuen tarpeen muuttuessa hallintopäätöstä muutetaan tai se kumotaan.

5.4. Oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tukeen liittyvä yhteistyö

Esiopetus järjestetään yhteistyössä siten, että jokainen lapsi saa oman kehityksensä ja tarpeidensa mukaista opetusta, kasvatusta sekä tarvitsemaansa tukea. Oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuki edellyttää toimivia paikallisia yhteistyörakenteita ja yhteisöllisten toimintatapojen kehittämistä.

5.4.1. Huoltajan ja lapsen kanssa tehtävä yhteistyö

Huoltajan kanssa tehtävän yhteistyön merkitys korostuu, kun lapsi tarvitsee tukea oppimiseensa tai esiopetukseen osallistumiseen. Esiopetuksen henkilöstön tulee tuntea säädökset ja

117 Perusopetuslaki 42 § (959/2015) ja Hallintolaki 46 § (581/2010)

118 Perusopetuslaki 20 f §

119 Perusopetuslaki 20 e §

120 Perusopetuslaki 20 c §

121 Perusopetuslaki 20 f §

määräykset, jotka liittyvät huoltajan kanssa tehtävään yhteistyöhön lapsen tukeen liittyvissä asioissa. Kaikille huoltajille kerrotaan oppimisen edellytyksiä tukevista opetusjärjestelyistä, sekä lapsen oikeudesta ryhmäkohtaisiin tukimuotoihin ja tarvittaessa lapsikohtaisiin tukitoimiin.

Lapsi osallistuu yhteistyöhön tarkoituksenmukaisella, ikäänsä ja kehitykseensä sopivalla tavalla. Lasta kuullaan ja hänen mielipiteensä otetaan huomioon.

Esiopetuksen henkilöstön on tärkeää olla yhteydessä huoltajaan, kun lapsella ilmenee oppimiseen ja esiopetukseen osallistumiseen liittyviä tuen tarpeita tai hänen hyvinvointinsa on vaarantumassa. Huoltajalle annetaan riittävästi tietoa esimerkiksi lasta koskevien asioiden käsittelystä, tietojen saannista ja niiden luovuttamisesta sekä salassapidosta. Tavoitteena on toimia yhteisymmärryksessä lapsen ja huoltajan kanssa. Huoltajille kerrotaan, että he tai lapsi eivät voi kieltäytyä oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuesta, eikä heidän suostumustaan tarvita tuen tarpeen arviointiin ja tuen suunnitteluun¹²². Lapsi voi tarvita myös yksilökohtaisen opiskeluhuollon tukea. Tämä perustuu vapaaehtoisuuteen ja edellyttää huoltajan suostumusta (katso Opiskeluhoito luku 6).

Huoltajien ja lapsen kanssa tehtävä yhteistyö Virolahden kunnassa

Virolahden kunnan esiopetuksessa tehdään päivittäin työtä avoimen ja hyvin toimivan huoltajayhteistyön eteen. Päivittäiset kohdatuksi tulemisen hetket sekä arjen yhteinen jakaminen luovat pohjaa luottamukselle, jonka varaan toimiva yhteistyö rakentuu.

Esiopetuksen henkilöstö seuraa ja arvioi esiopetusvuoden aikana lapsen kehitystä, oppimista ja hyvinvointia. Esiopetuksen henkilöstön tulee tiedottaa viipymättä huoltajille lapsen hyvinvointiin liittyvästä huolesta tai lapsella ilmenevistä oppimiseen ja esiopetukseen osallistumiseen liittyvistä tuen tarpeista. Tuen tarpeen ilmettyä huoltajan kanssa tehtävä yhteistyö tiivistyy.

Tarvetta lapsikohtaisille tukitoimille arvioidaan yhteisesti esiopetuksen henkilöstön, varhaiskasvatuksen erityisopettajan ja huoltajien kesken. Tarvittaessa pyydetään opiskeluhoollon ammattilaisia tai muita asiantuntijoita mukaan monialaiseen yhteistyöhön lapsen asioissa. Tukitoimia suunnitellaan huoltajien kanssa yhteisissä keskusteluissa ottaen huomioon huoltajien sekä esiopetuksen henkilöstön ajatukset ja havainnot lapsen oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tukeen liittyen. Lapsen mielipidettä tukeen liittyen kuullaan ikään ja kehitykseen sopivalla tavalla, esimerkiksi haastattelemalla lasta tai tekemällä havaintoja lapsen tavasta toimia. Lapsen vahvuudet, hänen oppimiseensa ja kehitykseensä liittyvät haasteet, sekä yhdessä sovitut tukitoimet kirjataan Lapsen esiopetussuunnitelmaan.

Huoltajalla on oikeus saada riittävästi tietoa lastaan koskevien asioiden ja tiedon käsittelystä ja salassapidosta. Tietojen luovuttamisesta yhteistyötahoille sovitaan yhdessä huoltajan kanssa.

5.4.2. Moniammatillinen ja monialainen yhteistyö

Esiopetuksessa tehdään sekä moniammatillista että monialaista yhteistyötä. Moniammatillista yhteistyötä on esiopetuksen eri ammattiryhmien yhteistyö, joka yhdistää eri ammattiryhmien tiedot ja taidot. Moniammatillinen yhteistyö on keskeistä lapselle sopivien oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyjen sekä ryhmäkohtaisten tukimuotojen ja lapsikohtaisten tukitoimien suunnittelemiseksi ja toteuttamiseksi.

Monialaisella yhteistyöllä tarkoitetaan eri hallinnonalojen ammattilaisten yhteen kokoavaa ja niiden rajat ylittävää toimintaa ja yhteistyötä. Yhteistyötä tehdään ensisijaisesti opiskeluhoollon ammattilaisten (ml. lastenneuvola) kanssa. Muita keskeisiä yhteistyötahoja ovat muut sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut, kuten terapiapalvelut, kasvatus- ja perheneuvonta sekä lastensuojelu. Mikäli lapsella on esimerkiksi terveydentilasta, sosiaalisista olosuhteista tai muusta syystä johtuen elämässä tilanne, joka vaikuttaa hänen oppimiseensa tai esiopetukseen osallistumiseen, esiopetuksen henkilöstö tekee suunnitelmallista monialaista yhteistyötä. Monialaista yhteistyötä ohjaa lapsen edun ensisijaisuus. Monialainen yhteistyö

¹²² HE 114/2024 vp, s. 12

toteutetaan ensisijaisesti huoltajan suostumuksella. Yhteistyötä tehtäessä tulee noudattaa salassapitoa ja tiedonsiirtoa koskevia säännöksiä¹²³.

Lapsi saattaa tarvita esiopetuksen aikana pitkäaikaissairauden hoitoon, lääkitykseen ja/tai ruokavalioon liittyviä järjestelyjä. Terveystenhuollon asiantuntijoiden kanssa tehdään yhteistyötä esimerkiksi esiopetuksen henkilöstön ohjauksen ja konsultaation osalta.

Esiopetuksen toimipaikassa tehdään tarvittaessa monialaista yhteistyötä liittyen terveydenhuollon järjestämiseen ja toteuttamaan lääkinnälliseen kuntoutukseen ja apuvälineiden käyttöön. Esiopetuksen henkilöstö ei vastaa lapsen kuntoutuksen toteuttamisesta, mutta tekee tarpeen mukaista yhteistyötä lasta kuntouttavien ammattilaisten kanssa. Yhteistyössä tulee sopia selkeästi vastuut ja periaatteet, miten lapsen kuntoutuksen toteutus yhteensovitetään esiopetuksen järjestämisen kanssa. Kuntoutuksen järjestelyissä tulee huomioida aina lapsen etu.

Moniammatillinen ja monialainen yhteistyö Virolahden kunnassa

Esiopetuksessa tehdään tiivistä monialaista yhteistyötä eri toimialojen kanssa, jotta lapsikohtaiset tukitoimet voidaan suunnitella ja toteuttaa tarkoituksenmukaisesti. Yhteistyö on erityisen tärkeää lasten siirtyessä esiopetuksesta perusopetukseen. Esiopetuksen henkilöstö tekee tarpeen mukaan yhteistyötä Kymenlaakson hyvinvointialueen kanssa lapsen tuen toteuttamiseksi ja perheiden tukemiseksi. Yhteistyö pitää sisällään muun muassa lapsikohtaisissa tukitoimissa konsultointia, sekä yhteistyötapaamisia lapsen esiopetusta ja kuntoutuksen järjestämistä koskien huoltajan, henkilöstön ja lasta kuntouttavien ammattilaisten kesken. Lapsiperheiden hyvinvoinnin tukemiseksi esiopetus tekee tarvittaessa yhteistyötä hyvinvointialueen lapsiperheiden sosiaalityön ja sosiaaliohjauksen kanssa.

Esiopetuksessa oleva lapsi kuuluu opiskeluhuollon piiriin. Opiskeluhuollon lähtökohtana on yhteisöllinen opiskeluhoito, jonka mukaan kaikille turvataan turvallinen esiopetusympäristö ja oikeus olla yhteisön jäsen. Tarvittaessa lapsi ohjataan yksilökohtaisen opiskeluhuollon palveluihin. Yksilökohtainen opiskeluhoito järjestetään monialaisessa yhteistyössä lapsen, hänen huoltajiensa, esiopetuksen toimipaikan, sekä Kymenlaakson hyvinvointialueen kanssa. Opiskeluhuollon ammattilaisten kanssa toteutettava yhteistyö on osa esi- ja alkuopetuksen välistä jatkumoa. Opiskeluhoitoa ohjaa monialaisessa yhteistyössä laadittu esi- ja perusopetuksen yhteinen opiskeluhoitosuunnitelma.

5.5. Esiopetuksen poikkeava järjestäminen lapsen tuen tarpeesta tai terveydentilasta johtuvasta syystä

5.5.1. Varhennettu oppivelvollisuus

Varhennetun oppivelvollisuuden tavoitteena on vahvistaa lapsen oppimisvalmiuksia niin, että hänellä on mahdollisuus oppia ja kehittyä täyteen potentiaaliinsa. Esiopetuksen alkamista varhennetaan ja oppivelvollisuus alkaa vuotta säädettyä aikaisemmin¹²⁴, jos lapsen arvioidaan tarvitsevan enemmän aikaa esi- ja perusopetukselle asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi oppimiskykyyn ja kokonaiskehitykseen vaikuttavan vamman, sairauden tai toimintakyvyn rajoitteen vuoksi. Tällöin lapselle tehdään päätös varhennetusta oppivelvollisuudesta¹²⁵.

Vamma voi tarkoittaa esimerkiksi näkö- tai kuulovammaisuutta, kehitysvammaisuutta, vaikeita kehityshäiriöitä tai laaja-alaisia oppimisen vaikeuksia. Mikäli lapsella on pitkäaikaissairaus, joka vaikuttaa lapsen kognitiivisiin taitoihin ja toimintakykyyn, voi se olla syy varhennettuun oppivelvollisuuteen. Sellainen pitkäaikaissairaus, joka ei vaikuta lapsen oppimiskykyyn, voidaan

¹²³ Perusopetuslaki 40 § ja 41 §

¹²⁴ Oppivelvollisuuslaki 2 §

¹²⁵ Oppivelvollisuuslaki 2 §, varhennetun oppivelvollisuuden mukaisia päätöksiä voi valmistella 1.10.2025 alkaen ja päätökset voi ratkaista 1.8.2026-31.8.2026 välillä

huomioida oppimisen edellytyksiä tukevilla opetusjärjestelyillä, kuten avustajan työskentelyllä ryhmässä. Tällöin varhennetun oppivelvollisuuden hallintopäätökselle ei ole perusteita. Toimintakyvyn rajoite tarkoittaa päivittäiseen selviytymiseen, osallisuuteen ja hyvinvointiin vaikuttavia tekijöitä, jotka aiheuttavat lapselle osallisuuden esteitä tai laajoja avun ja tuen tarpeita.

Varhennetun oppivelvollisuuden päätöksen saaneen lapsen oppivelvollisuus alkaa sinä vuonna kuin lapsi täyttää 6 vuotta, ja hänellä on oikeus saada esiopetusta sinä vuonna, jona lapsi täyttää viisi vuotta¹²⁶. Tällöin esiopetus voi kestää kaksi vuotta lapsen ollessa 5- ja 6-vuotias. Lapsen tulee osallistua esiopetukseen, joka kuuluu oppivelvollisuuteen¹²⁷. Huoltaja päättää, osallistuuko lapsi esiopetukseen 5-vuotiaana. Lapsen huoltajalle tulee antaa ajoissa tietoa varhennetusta oppivelvollisuudesta.

Varhaiskasvatuksen tai opetuksen järjestäjä päättää varhennetusta oppivelvollisuudesta hallintolain mukaisesti ennen perusopetuksen alkamista. Jos lapsi ei ole varhaiskasvatuksessa tai esiopetuksessa, varhennetusta oppivelvollisuudesta päättää lapsen asuinkunta. Päätös varhennetusta oppivelvollisuudesta voidaan tehdä myös huoltajan aloitteesta. Päätös tehdään lapsen ollessa varhaiskasvatus- tai esiopetusikäinen. Päätöstä ei voi tehdä perusopetuksen alkamisen jälkeen.

Hallintopäätöksen valmistelussa tehdään yhteistyötä varhaiskasvatuksen sekä esi- ja perusopetuksen asiantuntijoiden kesken. Arvioitaessa varhennetun oppivelvollisuuden tarvetta lapselle, tulisi vammaa, sairautta tai toimintakyvyn rajoitetta tarkastella eri näkökulmista, jotta saadaan kokonaiskuva lapsen tuen tarpeista ja oppimisen edellytyksistä. Yhteistyö on tärkeää, jotta lapsen oppimisen polku varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja esiopetuksesta perusopetukseen muodostaa lapsen edun mukaisen jatkumon.

Varhennettua oppivelvollisuutta koskevaa hallintopäätöstä tehtäessä hyödynnetään lapsesta mahdollisesti annettuja psykologisia tai lääketieteellisiä lausuntoja tai muuta vastaavaa selvitystä. Päätöksenteon kannalta olennaista on, että lausunnosta tai selvityksestä käy ilmi, miksi lapsi hyötyisi varhennetusta oppivelvollisuudesta. Päätöstä tehtäessä voidaan myös hyödyntää terveydenhuollon kanssa yhteisesti aiemmin tai arvioinnin aikana muodostettua näkemystä lapsen tilanteesta. Päätös tehdään aina perustuen lapsen tilanteen kokonaisarviointiin, hänen vahvuuksiinsa ja yksilöllisen tuen tarpeisiinsa. Varhennettua oppivelvollisuutta koskeva hallintopäätös tulee perustella ja mahdollinen lausunto tai muu vastaava selvitys liitetään päätökseen.

Varhennetun oppivelvollisuuden päätöksen saaneelle lapselle tulee tehdä tukea koskeva päätös¹²⁸, joka tehdään lapsikohtaisen tuen tarpeen arvioinnin¹²⁹ ja lapsikohtaisen tuen toteuttamista koskevan suunnitelman¹³⁰ mukaisesti. Tukea koskevassa päätöksessä päätetään tarvittavista lapsikohtaisista tukitoimista, ja tukitoimiin tulee sisältyä joko säännöllinen erityisopettajan opetus osittain pienryhmässä ja muun opetuksen yhteydessä tai kokoaikainen erityisopettajan opetus pienryhmässä.

Varhennetun oppivelvollisuuden päätöksen saaneen lapsen siirtyminen esiopetuksesta perusopetukseen

Kun lapsella on varhennetun oppivelvollisuuden hallintopäätös ja tuen tarve jatkuu perusopetuksessa, lapsen opetus järjestetään siten, että oppilaalla on oikeus perusopetuksessa aloittaessaan oppilaskohtaisiin tukitoimiin ja tarvittaessa perusopetuksen oppimäärästä tai opetussuunnitelman tavoitteista poikkeamiseen. Jos oppilaskohtaisten tukitoimien ja perusopetuksen oppimäärästä tai opetussuunnitelman tavoitteista poikkeaminen ovat riittämättömiä ja lapsi ei oppimiskykyyn vaikuttavan vamman, sairauden tai toimintakyvyn rajoitteen vuoksi kykene perusopetuksessa opiskelemaan oppiaineita, opetus voidaan järjestää toiminta-alueittain.

¹²⁶ Perusopetuslaki 26 a §

¹²⁷ Oppivelvollisuuslaki 3 §

¹²⁸ Perusopetuslaki 20 f §

¹²⁹ Perusopetuslaki 20 d §

¹³⁰ Perusopetuslaki 20 e §

Esi- ja perusopetuksen henkilöstö tekee moniammatillista ja monialaista yhteistyötä, kun arvioidaan perusopetukseen siirtyvän varhennetun oppivelvollisuuden päätöksen lapsen opetuksen järjestämistä ja tukitoimia perusopetuksessa. Tällöin hyödynnetään mahdollisia varhennettua oppivelvollisuutta varten annettuja lausuntoja tai muuta lapsen tilanteen arvioimisen tueksi jo aiemmin tehtyä tai arvioinnin yhteydessä tehtävää yhteistyötä terveydenhuollon ammattihenkilöiden kanssa. Arvioitaessa opetuksen järjestämistä perusopetuksessa tulee lapsen vammaa, sairautta tai toimintakyvyn rajoitetta tarkastella eri näkökulmista lapsen kokonaistilanteen ymmärtämiseksi. Perusopetuksen järjestämistä ja oppilaskohtaisia tukitoimia koskeva arviointi perustuu arvioon oppimäärän tavoitteista suoriutumisen ja opetukseen osallistumisen edellyttämien tukitoimien tarpeesta ja opetuksen järjestämisen tarkoituksenmukaisuudesta. Tietty lääketieteellinen diagnoosi ei automaattisesti tarkoita tiettyjen tukitoimien toteuttamista tai päätöstä perusopetuksen järjestämisestä oppilaalle oppimiskykyyn vaikuttavan vamman, sairauden tai toimintakyvyn rajoitteen perusteella¹³¹. Arviointiin perustuvaa tukea koskevaa päätöstä ei tehdä ainoastaan lääketieteelliseen arvioon pohjautuen, koska perusopetuksessa opetushenkilöstön tuki kohdentuu aina oppimisen ja koulunkäynnin tukemiseen ja tavoitteena on mahdollistaa jokaiselle oppilaalle opetussuunnitelman tavoitteiden ja perusopetuksen oppimäärän saavuttaminen sekä opetukseen osallistuminen.

Varhennetun oppivelvollisuuden hallintopäätöksen saaneen lapsen perusopetuksen aloitusta myöhennetään vain perustellusta syystä ja tarkoin harkiten (kts. luku 5.5.5). Tällainen syy voi olla esimerkiksi se, että lapsi ei ole sairaudesta johtuen osallistunut lainkaan tai juuri lainkaan esiopetukseen, ja esiopetukseen osallistumisen katsotaan olevan lapsen edun mukaista.

Varhennettu oppivelvollisuus Virolahden kunnassa 1.8.2026 alkaen

Varhennetun oppivelvollisuuden piirissä olevien lasten esiopetus voidaan järjestää vaihtoehtoisesti kolmella eri tavalla:

- Lapsi aloittaa oppivelvollisuutta edeltävässä esiopetuksessa sinä vuonna, kun hän täyttää viisi vuotta, jatkaa toisen vuoden oppivelvollisuuden suorittamiseen kuuluvassa esiopetuksessa ja aloittaa tämän jälkeen perusopetuksen.
- Lapsi aloittaa pidennettyyn oppivelvollisuuteen kuuluvan esiopetuksen sinä vuonna, kun hän täyttää kuusi vuotta ja opiskelee esiopetuksessa yhden vuoden, minkä jälkeen hän aloittaa perusopetuksen.
- Lapsi aloittaa pidennettyyn oppivelvollisuuteen kuuluvan esiopetuksen sinä vuonna, kun hän täyttää kuusi vuotta ja opiskelee esiopetuksessa kaksi vuotta. Tällöin lapsi aloittaa perusopetuksen vuotta säädettyä myöhemmin eli sinä vuonna, kun hän täyttää 8 vuotta. Perusopetuksen myöhemmästä aloittamisesta on tehtävä erillinen hallintopäätös.

Lapsen huoltajat hakevat varhennettua oppivelvollisuutta lasta tutkineen tahon suosituksesta. Huoltajat toimittavat hakemuksen lapsen varhennetusta oppivelvollisuudesta liitteineen rehtorille, joka tekee lopullisen päätöksen varhennetusta oppivelvollisuudesta. Huoltajat voivat tämän jälkeen päättää, osallistuuko lapsi viisivuotiaana oppivelvollisuutta edeltävään esiopetukseen. Esiopetus voi kestää yhden tai kaksi lukuvuotta, riippuen huoltajien päätöksestä.

Kun lapsi on saanut päätöksen varhennetusta oppivelvollisuudesta, lapsen tarvitsema lapsikohtaisen tuen toteuttamista koskeva suunnitelma esiopetuksessa laaditaan lapsen esiopetussuunnitelman liitteeksi. Lapsikohtainen tuen päätös esiopetuksessa on erillinen hallintopäätös, jonka tekee hyvinvointijohtaja.

5.5.2. Sairaalaopetus ja konsultatiivinen sairaalaopetuspalvelu

Erikoissairaanhoidossa potilaana olevan lapsen sairaalaopetus

Lapsen vakava sairaus tai vaikea elämäntilanne edellyttää erityistä pohdintaa esiopetuksen järjestämisessä ja tarvittavan tuen suunnittelussa. Erikoissairaanhoidossa potilaana olevan lapsen esiopetus järjestetään ensisijaisesti lapsen omassa esiopetuksen järjestämispaikassa¹³². Sairaalan toimintayksikön sijaintikunta on kuitenkin velvollinen järjestämään sairaalassa potilaana olevalle lapselle opetusta siinä määrin kuin se hänen terveytensä huomioon ottaen on mahdollista.

Hoidosta vastaavan sairaalan toimintayksikön sijaintikunta on velvollinen järjestämään myös muulle kuin sairaalassa erikoissairaanhoidossa potilaana olevalle lapselle esiopetusta ja tukea siinä määrin kuin se hänen terveytensä, pedagogiset erityistarpeensa ja erikoissairaanhoidon hoidolliset ja kuntoutukselliset toimenpiteet huomioon ottaen on perusteltua. Sairaalaopetusta tulee järjestää, jos esiopetusta ei muutoin pystytä järjestämään lapsen edun mukaisesti. Myös kunnat, joissa sijaitsee erikoissairaanhoidon muu toimintayksikkö, voivat järjestää sairaalaopetusta erikoissairaanhoidossa olevalle lapselle.

Hoidosta vastaavan sairaalan tai muun erikoissairaanhoidon toimintayksikön sijaintikunta ja lapsen opetuksen järjestäjä sekä lapsen kotikuntalain mukainen kotikunta taikka kotikunnattoman lapsen asuinkunta sopivat yhdessä lapsen esiopetuksen järjestämisestä¹³³. Esiopetuksen järjestämisestä on kuultava lasta, hänen huoltajaansa tai muuta laillista edustajaa sekä lapsen opetuksen järjestäjää ja opiskeluhuoltopalvelujen ammattilaisia. Jos lapsen opetuksen järjestäjä on eri kunta kuin lapsen hoidon aikainen kotikunta, myös lapsen kotikuntaa tai asuinkuntaa on kuultava¹³⁴. Jos yhteisymmärrykseen ei päästä, hallintopäätöksen tekee sairaalan sijaintikunta¹³⁵.

Konsultatiivinen sairaalaopetuspalvelu

Sairaalan tai muun erikoissairaanhoidon toimintayksikön sijaintikunnan on varsinaisen sairaalaopetuksen lisäksi järjestettävä konsultatiivista sairaalaopetuspalvelua lapsen omassa esiopetuksen järjestämispaikassa¹³⁶. Konsultatiivinen sairaalaopetuspalvelu kohdennetaan ensisijaisesti opettajille, sillä konsultaatiolla tarkoitetaan ammattilaisten ja asiantuntijoiden välistä neuvottelua ratkaisun löytämiseksi tai neuvon saamiseksi.

Konsultatiivisen sairaalaopetuspalvelun tehtävänä on tarjota henkilöstölle konsultatiivista tukea lapsen oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen suunnittelemiseksi ja toteuttamiseksi. Palvelua järjestetään sellaisissa tilanteissa, joissa tarvitaan vaativaa monialaista osaamista ennaltaehkäisevien tai korjaavien toimenpiteiden suunnittelemiseksi tai tekemiseksi muiden kuin sairaalassa erikoissairaanhoidossa potilaana olevien lasten esiopetukseen¹³⁷. Konsultatiivista sairaalaopetuspalvelua on järjestettävä myös muiden kuin sairaalassa erikoissairaanhoidon potilaana jo olevien lasten opetuksen järjestämiseen.

Konsultatiivisen sairaalaopetuspalvelun tarkoituksena on vahvistaa opettajien ja muun henkilöstön osaamista ja vahvistaa varhaista tukea osana esiopetuksen toimintakulttuuria. Lisäksi konsultatiivinen sairaalaopetuspalvelu vahvistaa sairaalaopetuksen ja esiopetuksen henkilöstön moniammatillisen ja monialaisen yhteistyön rakenteita. Oikea-aikaisella palveluiden antamisella lapsen omassa esiopetusryhmässä voidaan ehkäistä ongelmien kasautumista ja tukea esiopetukseen osallistumista.

Opetuksen järjestäjän tulee hoidosta vastaavan sairaalan tai muun erikoissairaanhoidon toimintayksikön sijaintikunnan kanssa moniammatillisessa yhteistyössä sopia konsultatiivisesta sairaalaopetuspalvelusta ja järjestää siirtymisen kannalta välttämätön tuki esiopetuksen järjestämiseksi¹³⁸. Mikäli opetuksen järjestäjä on muu kuin lapsen hoidon aikainen kotikunta tai ilman kotikuntaa olevan lapsen asuinkunta, myös lapsen kotikuntaa tai asuinkuntaa tulee kuulla.

¹³² Perusopetuslaki 4 a § (1090/2024)

¹³³ Perusopetuslaki 4 a §

¹³⁴ Perusopetuslaki 4 a §

¹³⁵ Perusopetuslaki 4 a §

¹³⁶ Perusopetuslaki 4 a §

¹³⁷ Perusopetuslaki 4 a §

¹³⁸ Perusopetuslaki 4 a §

Sairaalaopetuksen päättyessä lapsi jatkaa siinä esiopetuksen toimipaikassa, johon hän kuului ennen sairaalaopetuksen järjestämistä.

Sairaalaopetuksen järjestäminen Virolahden kunnassa

Konsultatiivinen sairaalaopetuspalvelu Virolahden kunnassa

Virolahden kunnalla on sopimus sairaalaopetuksen konsultoinnin järjestämisestä Kouvolan kaupungin kanssa perusopetuslain 4 a § mukaisesti.

Ennen konsultaatiopyyntöä huolenaihe on otettu puheeksi huoltajan kanssa ja yhteistyötä on tiivistetty. Yksilökohtaisessa opiskeluhooltotapaamisessa sovitaan yhteisesti konsultaation hakemisesta. Konsultaatiopyynnön voi tehdä myös hoitava taho, sosiaalitoimi tai muu viranomainen.

Konsultatiivisen sairaalaopetuspalveluiden työmuodot ovat moninaiset ja ne räätälöidään yksilöllisesti lapsen tarpeiden mukaan.

5.5.3. Muut opetuspalvelut

Lapsi voi saada esiopetuksen aikana myös muita opetuspalveluita, mikäli lapsi tarvitsee niitä esiopetukseen osallistumisen tueksi. Muut opetuspalvelut ovat lapselle maksuttomia palveluja¹³⁹ vastaavalla tavalla kuin tulkitsemis- ja avustajapalvelut sekä apuvälineet. Muiden opetuspalveluiden järjestämistavasta päättää opetuksen järjestäjä, ja palvelun järjestämisestä tehdään hallintolain mukainen päätös.

5.5.4. Lapsen esiopetuksen järjestäminen poikkeavasti terveydentilasta johtuvasta syystä

Lapsen esiopetus voidaan järjestää osittain toisin kuin perusopetuslaissa ja -asetuksessa¹⁴⁰ säädetään ja määrätään, jos se on perusteltua lapsen terveydentilaan liittyvästä syystä. Esimerkiksi lapsen pitkäaikaissairaus voi estää tai vaikeuttaa lapsen osallistumista esiopetuksessa järjestettävään opetukseen. Esiopetukseen osallistumisajan lyhentäminen tai esiopetuksen poikkeava järjestäminen ei ole mahdollista ilman päätöstä esiopetuksen poikkeavasta järjestämisestä. Hallintopäätös tulee tehdä aina, jos poikkeaminen ei ole tilapäinen tai vähäinen.

Huoltaja tekee opetuksen järjestäjälle hakemuksen esiopetuksen järjestämisestä poikkeavasti. Päätös voidaan tehdä vain lapsen tilanteesta johtuvilla, terveydentilaan liittyvillä syillä. Terveydentilan arvioivat terveydenhuollon ammattilaiset. Hallintopäätöstä varten tarvitaan asiantuntijalausunto esiopetukseen osallistumiseen vaikuttavasta tilanteesta, joka liitetään huoltajan hakemukseen. Koska kysymyksessä on opetuksen järjestäjän päätös, tulee päätöksen tekijän aina arvioida lapsen kokonaistilanne myös pedagogisesti eli miten lapsen oikeus esiopetukseen mahdollistuu. Päätös esiopetuksen poikkeavasta järjestämisestä tehdään aina tapauskohtaisesti yksittäisen lapsen tilanteen perusteella. Päätöksen on oltava lapsen edun mukainen.

Esiopetuksen poikkeavaa järjestämistä koskevassa päätöksessä on yksilöitävä, miten lapsen esiopetus poikkeaa perusopetuslaissa, -asetuksessa ja esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa säädetystä ja/tai määrätystä. Päätöksessä tulee käydä ilmi päätöksen voimassaoloaika. Päätös esiopetuksen poikkeavasta järjestämisestä on voimassa määräajan, enintään lukuvuoden. Jos lapsen saama esiopetuksen määrä alittaa esiopetuksen vähimmäistuntimäärän 700 tuntia tai jos päätös koskee esiopetuksen järjestämispaikkaa,

¹³⁹ Perusopetuslaki 31 §

¹⁴⁰ Perusopetuslaki 18 § (1090/2024)

ratkaisun toimivuutta tulee säännöllisesti arvioida. Kaikki päätöksessä päätetyt asiat tulee perustella.

5.5.5. Perusopetuksen aloituksen myöhentäminen

Lapsen perusopetuksen aloittamista voidaan myöhentää vuodella¹⁴¹, jos se on lapsen edun mukaista. Huoltaja tekee opetuksen järjestäjälle hakemuksen perusopetuksen aloittamisesta vuotta säädettyä myöhemmin. Hakemukseen tulee liittää psykologinen ja tarvittaessa lääketieteellinen selvitys. Opetuksen järjestäjä tekee myönteisen tai kielteisen hallintopäätöksen. Päätös tulee perustella, ja psykologiset ja mahdolliset lääketieteelliset selvitykset liitetään päätökseen.

Hallintopäätös perusopetuksen aloituksen myöhentämisestä tulee tehdä vain perustellusta syystä ja tarkoin harkiten. Päätöstä ei voi tehdä esimerkiksi siitä syystä, että perusopetuksessa ei olisi mahdollisuutta vastata lapsen oppimisen ja koulunkäynnin tuen tarpeeseen. Päätös perusopetuksen aloituksen myöhentämisestä tehdään ennen kuin lapsi aloittaa perusopetuksessa.

Kun lapsen perusopetuksen aloitusta on myöhennetty vuodella, lapsella on oikeus osallistua esiopetukseen vielä yhden esiopetusvuoden ajan.

Perusopetuksen aloituksen myöhentäminen Virolahden kunnassa

Lapsi voi aloittaa perusopetuksen vuotta säädettyä myöhemmin, kun on arvioitu, että lisävuosi esiopetuksessa vähentää selvästi koulussa tarvittavaa tukea. Perusopetuksen aloituksen myöhentäminen on harvinaista, ja se perustuu monialaiseen ja moniammatilliseen yhteistyöhön ja psykologiseen ja/tai lääketieteelliseen selvitykseen.

Huoltajan on mahdollista hakea esiopetusvuoden keväällä lapselleen lupaa aloittaa perusopetus vuotta säädettyä myöhemmin. Päätös tehdään esiopetusvuoden keväällä, jos se on lapsen edun mukaista. Päätöksen tekee rehtori.

5.6. Paikallisesti päätettävät asiat

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden luku 5 lisätään paikalliseen opetussuunnitelmaan sellaisenaan, ja siihen lisätään paikallisesti päätettävät asiat alla olevan mukaisesti.

Paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetään ja kuvataan:

- Luvun 5.1 osalta
 - Oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuen järjestämistä ohjaavat paikalliset käytännöt ja vastuut
 - Päiväkodin johtajan tai rehtorin vastuut tuen toteuttamisessa
 - Lukuvuosisuunnitelman rakenne tuen järjestämisen osalta sekä laatimisen ja tarkentamisen periaatteet ja vastuut
 - Toiminta siirtymävaiheissa ja tiedonsiirtoon liittyvät käytännöt ja vastuut
 - Esiopetuksen ja esiopetusta täydentävän varhaiskasvatuksen tuen yhteensovittamisen paikalliset käytännöt
- Luvun 5.2 osalta
 - Oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyiden toteuttaminen, yhteistyörakenteet ja vastuut järjestäjä-, toimipaikka- ja ryhmätasolla
 - Ryhmäkohtaisten tukimuotojen toteuttamisen käytännöt ja vastuut
- Luvun 5.3 osalta

¹⁴¹ Perusopetuslaki 27 §

- Ryhmäkohtaisten tukimuotojen riittävyyden ja lapsikohtaisten tukitoimien tarpeen arviointiin ja tukitoimien toteuttamista koskevan suunnitelman laatimiseen liittyvät käytännöt ja vastuut
- Tukea koskevan päätöksen valmistelun käytännöt ja vastuut sekä päätöksestä päättämisen vastuu
- Luvun 5.4 osalta
 - Yhteistyökäytännöt huoltajan ja lapsen kanssa lapsikohtaisten tukitoimien arvioinnissa, suunnittelussa ja päätöksenteossa
 - Opiskeluhoitopalvelujen ammattilaisten sekä muiden monialaisen yhteistyön tahojen kanssa tehtävän yhteistyön ja kehittämisen periaatteet
- Luvun 5.5 osalta
 - Varhennetun oppivelvollisuuden päätöksentekoon ja toteuttamiseen liittyvät yhteistyökäytännöt ja vastuut
 - Sairaalaopetuksen järjestämiseen liittyvät yhteistyökäytännöt ja vastuut
 - Sairaalaopetuksen konsultaatiopalvelun toteuttamisen yhteistyökäytännöt ja vastuut
 - Lapsen esiopetuksen poikkeavaan järjestämiseen ja päätöksentekoon liittyvät käytännöt ja vastuut
 - Perusopetukseen aloittamiseen vuotta säädettyä myöhemmin kuuluva yhteistyö, käytännöt ja vastuut

6. Opiskeluhoolto

Tässä luvussa määrätään perusopetuslain mukaisesti opiskeluhoollon keskeisistä periaatteista ja opetustoimeen kuuluvan opiskeluhoollon tavoitteista sekä oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa¹⁴² määrätyn opetuksen järjestäjän opiskeluhooltosuunnitelman laatimisesta.

Tässä luvussa käytetään oppilas- ja opiskelijahuoltolain käsitteistön sijasta opiskelijasta käsitettä lapsi ja oppilaitoksesta nimitystä esiopetus tai esiopetusyksikkö. Koulutuksen järjestäjään viitataan käsitteellä opetuksen järjestäjä. Perusopetuslain mukaisesta käsitteestä oppilashuolto käytetään ilmaisua opiskeluhoolto. Mitä jäljempänä todetaan hyvinvointialueesta, koskee myös Helsingin kaupunkia¹⁴³.

Opiskeluhoollolla¹⁴⁴ tarkoitetaan lapsen hyvän oppimisen, hyvän psyykkisen ja fyysisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä sekä niiden edellytyksiä lisäävää toimintaa esiopetuksessa. Lapsella on oikeus saada maksutta opiskeluhoolto¹⁴⁵, jota opetukseen osallistuminen edellyttää. Opiskeluhooltotyössä otetaan huomioon lapsen edun ensisijaisuus¹⁴⁶.

Opiskeluhoolto toteutetaan opetustoimen ja hyvinvointialueen suunnitelmallisena yhteistyönä¹⁴⁷ lasten ja heidän huoltajiensa sekä tarvittaessa muiden yhteistyötahojen kanssa. Opiskeluhoolto on sekä yhteisöllistä että yksilökohtaista työtä. Yhteisöllinen opiskeluhoolto on ennalta ehkäisevää ja ensisijainen tapa toteuttaa opiskeluhoolto esiopetuksessa. Se on kaikkien esiopetuksessa työskentelevien ammattilaisten yhteinen tehtävä. Lisäksi lapsilla on oikeus opiskeluhooltopalveluihin, joita ovat ikäryhmälle tarkoitetut neuvolapalvelut sekä kuraattori- ja psykologipalvelut¹⁴⁸. Opiskeluhooltopalvelut järjestetään lähipalveluna, jolle opetuksen järjestäjän tulee tarjota asianmukaiset tilat¹⁴⁹.

Virolahden esi- ja perusopetuksen opiskeluhooltosuunnitelma kattaa sekä esiopetuksen että perusopetuksen palvelut. Suunnitelman laadintaan on osallistunut asiantuntijoita Virolahden sivistys- ja hyvinvointipalveluista sekä Kymenlaakson hyvinvointialueelta. Suunnitelmassa kuvataan toimintaympäristöjen terveellisyyden, turvallisuuden ja hyvinvoinnin vuosittaiset tarkastukset, toiminta tapaturmien ehkäisemiseksi, sekä menettelyt lapsen sairastuessa tai tapaturman sattuessa.

Opiskeluhooltosuunnitelman laatiminen perustuu oppilas- ja opiskelijahuoltolakiin (1287/2013) sekä esi- ja perusopetuksen opetussuunnitelmien perusteisiin. Suunnitelman laadinnassa on huomioitu Virolahden kunnan hyvinvointikertomus ja -suunnitelma. Opiskeluhooltosuunnitelma tukee ja täydentää esiopetus- ja koulukohtaisia lukuvuosisuunnitelmia sekä lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaa.

Opiskeluhoolto nähdään ensisijaisesti ennaltaehkäisevänä, koko oppilaitosyhteisöä tukevana yhteisöllisenä opiskeluhoollona. Opiskeluhoolto on kaikkien esi- ja perusopetuksen toimipaikoissa työskentelevien työntekijöiden yhteinen tehtävä.

Opiskeluhoollon yleiset tavoitteet ja toimintatavat Virolahdella

Opiskeluhoolto muodostaa yhtenäisen jatkumon esiopetuksesta toiselle asteelle. Tavoitteena on turvata opiskeluhooltopalveluiden saatavuus ja yhdenvertainen laatu. Virolahden opiskeluhooltopalvelut ja muut lasten ja nuorten hyvinvointia tukevat palvelut muodostavat yhdessä toimivan kokonaisuuden.

¹⁴² Perusopetuslaki 14 § ja Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 13 § (377/2022)

¹⁴³ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1 § (1225/2020)

¹⁴⁴ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 3 §

¹⁴⁵ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 9 § (1225/2020)

¹⁴⁶ YK:n Yleissopimus lapsen oikeuksista 1989

¹⁴⁷ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 3 §

¹⁴⁸ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 3 § ja 4 §

¹⁴⁹ Terveystieteidenhuoltolaki (1326/2010) 15 a § (378/2022) ja Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 9 §

Esi- ja perusopetuksen opiskeluhuollon yleisestä suunnittelusta, kehittämisestä, ohjauksesta ja arvioinnista vastaa Virolahden kunnan opiskeluhuollon ohjausryhmä rehtorin johdolla. Painopiste on ennaltaehkäisevässä työssä ja hyvinvoinnin edistämisessä. Opiskeluhuollon toteutumista arvioidaan vuosittain opiskeluhuoltoryhmissä sekä ohjausryhmässä.

Huoltajia tiedotetaan opiskeluhuollon toimintatavoista esiopetukseen tutustumisen yhteydessä, lukuvuoden alussa vanhempainilloissa ja esiopetuksen aikana.

Yhteisöllinen opiskeluhuolto

Yhteisöllisen opiskeluhuollon tavoitteena on ennaltaehkäisevä toiminta ja hyvinvointia tukeva toimintakulttuuri. Virolahden esi- ja perusopetuksessa opiskeluhuolto on osa arjen suunnitelmallista toimintaa.

Keskeisiä tavoitteita ovat:

- Turvallisen, terveellisen ja esteettömän toimintaympäristön varmistaminen
- Vuorovaikutus- ja tunnetaitojen edistäminen
- Oppilaiden ja huoltajien osallisuuden vahvistaminen
- Kiusaamisen, väkivallan, syrjinnän ja häirinnän ehkäiseminen
- Riskien ennakointi ja varautuminen vaaratilanteisiin

Esiopetuksen yksiköissä opiskeluhuollon koordinoinnista vastaa päiväkodin johtaja. Varhaiskasvatuksen opettaja ja varhaiskasvatuksen erityisopettaja vastaavat opiskeluhuollon suunnittelusta, havainnoinnista, poissaolojen seurannasta, dokumentoinnista ja yhteistyöstä huoltajien sekä tarvittaessa muiden asiantuntijoiden kanssa.

Esiopetuksen opiskeluhuoltoon sisältyvät myös neuvolapalvelut, joiden tavoitteena on lapsen kasvun, kehityksen ja hyvinvoinnin sekä koko perheen hyvinvoinnin tukeminen. Neuvola-, psykologi- ja kuraattoripalveluista vastaa Kymenlaakson hyvinvointialue.

Toimipaikkakohtaisessa opiskeluhuoltoryhmässä ovat mukana päiväkodin johtaja ja koulunjohtaja, varhaiskasvatuksen ja koulun erityisopettaja, varhaiskasvatuksen tai luokanopettajat, opiskeluhuollon työntekijät sekä tarvittaessa huoltajien edustajat ja muita asiantuntijoita. Ryhmä kokoontuu säännöllisesti ja laatii vuosittain toimipaikkakohtaisen opiskeluhuoltosuunnitelman.

Yksilökohtainen opiskeluhuolto

Yksilökohtainen opiskeluhuolto sisältää lapselle tarjottavat neuvola-, psykologi- ja kuraattoripalvelut sekä yksittäisen lapsen tueksi koottavan monialaisen asiantuntijaryhmän. Tavoitteena on tukea lapsen kokonaisvaltaista kehitystä, oppimista ja hyvinvointia.

Yksilökohtainen tuki käynnistyy, kun huoltaja, opettaja tai muu lapsen kanssa työskentelevä ammattilainen on yhteydessä opiskeluhuollon asiantuntijoihin. Huoltajalta pyydetään aina suostumus asian käsittelyyn. Monialainen ryhmä koostuu huoltajan lisäksi niistä ammattilaisista, joiden tehtäviin kuuluu lapsen opetuksen, tuen tai hoidon järjestäminen. Ryhmän työskentelystä laaditaan opiskeluhuoltokertomus.

Opetuksen järjestämisen kannalta tarpeellinen tieto siirretään seuraavalle opetuksen järjestäjälle huoltajan suostumuksella. Siirto toteutetaan tiedonsiirron käytäntöjen mukaisesti yhteistyössä esi- ja alkuopetuksen toimijoiden välillä.

Suunnitelman seuranta ja arviointi

Opiskeluhuoltosuunnitelman toteutumista seuraa ja arvioi vuosittain Virolahden opiskeluhuollon ohjausryhmä. Esiopetuksen yksiköissä opiskeluhuoltoryhmät arvioivat lukuvuosittain suunnitelman toteutumista ja määrittelevät tulevan vuoden kehittämiskohteet. Suunnitelmaa tarkistetaan ja täsmennetään tarvittaessa.

Opiskeluhuoltosuunnitelma päivitetään vähintään kerran valtuustokaudessa ja aina tarpeen mukaan, esimerkiksi lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman päivittämisen yhteydessä. Päivitystyö tehdään yhteistyössä Kymenlaakson hyvinvointialueen kanssa.

6.1. Paikallisesti päätettävät asiat ja opetuksen järjestäjän opiskeluhooltosuunnitelma

Opetuksen järjestäjän on laadittava opiskeluhoollon kokonaisuuden toteuttamiseksi opetuksen järjestäjän opiskeluhooltosuunnitelma¹⁵⁰. Järjestäjäkohtaisen opiskeluhoollon yleisestä suunnittelusta, kehittämisestä, ohjauksesta ja arvioinnista vastaa monialainen opiskeluhoollon ohjausryhmä¹⁵¹. Opiskeluhooltosuunnitelma laaditaan yhteistyössä¹⁵² esiopetuksen ja opiskeluhooltopalvelujen henkilöstön, lasten ja heidän huoltajiensa kanssa. Hyvinvointialueella on terveydenhuoltolain mukainen yhteistyövelvoite¹⁵³ opetuksen järjestäjän opiskeluhooltosuunnitelman valmistelussa.

Opetuksen järjestäjän opiskeluhooltosuunnitelma korvaa opiskeluhoollon osalta paikallisen opetussuunnitelman. Se sisältää¹⁵⁴ opetuksen järjestäjäkohtaisesti määritellyt opiskeluhoollotyön tavoitteet ja keskeiset periaatteet sekä toimenpiteet opiskeluhoollon toteuttamiseksi ja seuraamiseksi (omavalvonta) sekä esiopetusyksikkökohtaisesti tarkennetut tiedot asiakokonaisuuksista 1-5. Opetuksen järjestäjän tulee kuvata opiskeluhooltosuunnitelmassa, miten suunnitelman toteutumista esiopetusyksiköissä seurataan ja tarkistetaan¹⁵⁵ tarvittaessa.

Opetuksen järjestäjän tulee valmistella kutakin koulutusmuotoa koskevan määräyksen mukainen opiskeluhooltosuunnitelma. Opetuksen järjestäjä päättää paikallisesti, miten tarvittavat tiedot asiakokonaisuuksista kootaan ja miten esiopetusyksiköiden toimintaa niiden avulla ohjataan. Opiskeluhooltopalvelujen osalta tämä tehdään yhteistyössä hyvinvointialueen kanssa. Suunnitelma liitetään kunnan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan¹⁵⁶.

Opetuksen järjestäjä vastaa¹⁵⁷ siitä, että opiskeluhoollon toteuttamista, arviointia ja kehittämistä varten suunnitelmassa on esiopetusyksikkökohtaisesti seuraavat tiedot (asiakokonaisuudet 1-5):

1) Arvio opiskeluhoollon kokonaistarpeesta ja käytettävissä olevista opiskeluhooltopalveluista

Arvioon opiskeluhoollon kokonaistarpeesta ja käytettävissä olevista opiskeluhooltopalveluista (ikäryhmälle tarkoitetut neuvolapalvelut sekä kuraattori- ja psykologipalvelut) kootaan tiedot kultakin esiopetusyksiköltä. Tiedot ilmoitetaan opetuksen järjestäjän opiskeluhooltosuunnitelmassa opiskeluhooltopalvelujen ammattilaisten henkilötyövuosina. Arvioilla varmistetaan opiskeluhooltopalvelujen riittävyys¹⁵⁸ huomioiden lasten ja esiopetusyksiköiden tarpeet, terveystarkastusten ja henkilöstömitoitusten toteutuminen sekä palvelujen järjestäminen määräajassa.

Arvio opiskeluhoollon kokonaistarpeesta

Arvioon kokonaistarpeesta sisältyvät yksilökohtaisessa ja yhteisöllisessä opiskeluhoollotyössä sekä opiskeluhoollon yhteistyössä tarvittavat resurssit. Kokonaistarpeen arviossa huomioidaan esimerkiksi esiopetusyksiköiden määrä ja esiopetuksen lapsimäärä sekä toimintaympäristön erityispiirteet. Arviossa huomioidaan lisäksi esimerkiksi oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tukea tarvitsevien sekä maahanmuuttotästäisten lasten lukumäärät ja osuudet.

Arvio käytettävissä olevista opiskeluhooltopalveluista

¹⁵⁰ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 13 §

¹⁵¹ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 14 §

¹⁵² Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 13 §

¹⁵³ Terveystarkastuslaki 15 a §

¹⁵⁴ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 13 §

¹⁵⁵ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 13 §

¹⁵⁶ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 13 §

¹⁵⁷ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 13 §

¹⁵⁸ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 15 § ja 17 § ja Terveystarkastuslaki 15 §

Opetuksen järjestäjän arvioissa käytettävissä olevista opiskeluhoitopalveluista ilmoitetaan kaikkien opiskeluhoitopalvelujen ammattilaisten (ikäryhmälle tarkoitetut neuvolapalvelut sekä kuraattori- ja psykologipalvelut) henkilötyövuodet.

2) Esiopetuksen toimenpiteet yhteisöllisen opiskeluhoiton edistämiseksi

Yhteisöllinen opiskeluhoito on tärkeä osa esiopetuksen toimintakulttuuria ja sen kehittäminen edellyttää johtamista. Lasten terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen kuuluu oppilas- ja opiskelijahuoltolain 6 §:n (opetussuunnitelman mukainen ja opetuksen järjestäjän opiskeluhoito) mukaisesti yhteisöllisen työn kokonaisuuteen. Tällä tarkoitetaan toimintaa¹⁵⁹, jonka avulla seurataan ja kehitetään yhteisöllistä ja yksilöllistä hyvinvointia sekä terveellisen, turvallisen ja esteettömän oppimisympäristön syntymistä, edistetään mielenterveyttä ja oppimista sekä ehkäistään syrjäytymistä. Esiopetuksen henkilökunnalla on ensisijainen vastuu esiopetusyhteisön hyvinvoinnista¹⁶⁰.

Opetuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelmassa kuvataan

- yhteisöllisen opiskeluhoiton toimintatavat esiopetuksessa
- esiopetusyksikkökohtaisten opiskeluhoitoryhmien¹⁶¹ johtaminen, kokoonpano ja toimintatavat

3) Toimenpiteet tarvittavien tukitoimien järjestämiseksi (yksilökohtainen opiskeluhoito)

Yksilökohtaisella opiskeluhoitolla¹⁶² tarkoitetaan ikäryhmälle tarkoitettuja neuvolapalveluja, opiskeluhoiton kuraattori- ja psykologipalveluja sekä yksittäistä lasta koskevaa monialaista yksilökohtaista opiskeluhoitoa, jota toteutetaan monialaisessa asiantuntijaryhmässä. Yksilökohtaisessa opiskeluhoitossa seurataan ja edistetään lapsen kokonaisvaltaista terveyttä, hyvinvointia, osallisuutta ja oppimista, ehkäistään ongelmia ja tarjotaan varhaista tukea.

Yksilökohtainen opiskeluhoito perustuu esiopetuksessa huoltajan suostumukseen¹⁶³. Lapsen osallisuus ja toivomukset¹⁶⁴ otetaan huomioon toimenpiteissä ja ratkaisuissa hänen ikänsä ja kehitystasonsa mukaisesti. Yksilökohtaisessa työssä noudatetaan tietojen luovuttamista, saamista ja salassapitoa koskevia säännöksiä¹⁶⁵.

Opetuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelmassa kuvataan

- lapsen ohjaaminen opiskeluhoitopalveluihin¹⁶⁶ (ikäryhmälle tarkoitetut neuvolapalvelut, kuraattori- ja psykologipalvelut)
- yksittäisen lapsen tueksi¹⁶⁷ koottavan monialaisen asiantuntijaryhmän kokoaminen, huoltajan suostumuksen hankkiminen ja työskentelyyn osallistuminen
- opiskeluhoitokertomusten¹⁶⁸ laatiminen, säilytys ja vastuuhenkilön nimeäminen opetuksen järjestäjän opiskeluhoitorekisterille
- lapsen erityisruokavalion tai lääkityksen ilmoittamisen käytänteet esiopetuksessa

4) Yhteistyön järjestäminen lasten ja heidän perheidensä sekä esiopetuksessa työskentelevien ja muiden lasten hyvinvointia tukevien tahojen kanssa

159 Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 6 § (886/2017)

160 Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 4 §

161 Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 14 §

162 Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 5 §

163 Eduskunnan sivistysvaliokunnan mietintö 14/2013 vp.

164 Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 18 §

165 EU:n tietosuoja-asetus (679/2016), tietosuoja-asetus (1050/2018), laki viranomaisen toiminnan julkisuudesta (621/1999), oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 22 § (377/2022) ja 23 §, perusopetuslaki 40 §, laki potilaan asemasta ja oikeuksista (1992/785) ja laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (2000/812)

166 Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 16 § (377/2022)

167 Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 19 §

168 Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 20 § (377/2022) ja 21 § (377/2022)

Opiskeluhoolto on kaikkien esiopetuksessa työskentelevien ja opiskeluhoitopalvelujen ammattilaisten yhteinen tehtävä¹⁶⁹. Lasten, huoltajien, esiopetuksen henkilöstön ja opiskeluhoitopalvelujen ammattilaisten sekä yhteistyötahojen osallisuus opiskeluhoollon toimintatapojen suunnittelussa, toteuttamisessa ja arvioinnissa on opiskeluhoollon keskeistä. Tämä edellyttää yhteisiä toimintatapoja ja erityisesti opetuksen järjestäjän ja hyvinvointialueen yhteistyötä.

Opetuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelmassa kuvataan

- lasten, huoltajien, esiopetuksen henkilöstön ja opiskeluhoitopalvelujen osallisuus¹⁷⁰ opetuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelman laatimisessa ja yhteisöllisen opiskeluhoollon toteuttamisessa
- esiopetuksen ja muun henkilöstön perehdytys ja osaamisen varmistaminen yhteisöllisessä työssä
- opiskeluhoollon monialainen yhteistyö¹⁷¹ oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuen sekä sairaalaopetuksen yhteydessä
- yhteistyö esiopetuksen ja muiden lasten hyvinvointia tukevien tahojen kanssa kuten perheneuvola, lastensuojelu ja erikoissairaanhoido
- yhteisöllisen ja yksilökohtaisen opiskeluhoollon periaatteista ja toiminnasta tiedottaminen¹⁷² lapsille, huoltajille, henkilöstölle ja yhteistyötahoille

5) Suunnitelmat lasten suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä sekä kriisisuunnitelma

Lapsella on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön¹⁷³, johon kuuluu fyysinen, psyykinen, sosiaalinen ja pedagoginen turvallisuus. Turvallisuuden varmistaminen edellyttää opetuksen järjestäjältä suunnitelmallista toimintakulttuurin kehittämistä, yhteistä valmistelua ja yhteisten toimintatapojen luomista esiopetusyksiköiden kanssa. Opetuksen järjestäjä perehdyttää henkilöstönsä ja opiskeluhoitopalvelujen ammattilaiset toimintatapoihin erilaisissa ongelmatilanteissa sekä huolehtii tiedottamisesta ja suunnitelmien päivityksestä.

Suunnitelmat lasten suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä

Opetuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelmassa kuvataan erikseen toimenpiteet väkivallan, kiusaamisen ja häirinnän ehkäisemiseksi, niiden esiintyvyyden seuraamiseksi ja ongelmatilanteisiin puuttumiseksi sekä jälkiseurannan edellyttämät käytänteet. Suunnitelmassa kuvataan opettajan, päiväkodin johtajan tai rehtorin velvoite ilmoittaa¹⁷⁴ tietoonsa tulleesta oppimisympäristössä tai matkalla esiopetukseen tai kotiin tapahtuneesta häirinnästä, kiusaamisesta, syrjinnästä tai väkivallasta niistä epäillyn ja niiden kohteena olevan lapsen huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle. Lisäksi kuvataan toimintatavat tukea tarvitsevan lapsen (teon kohde ja tekijä) ohjaamiseksi opiskeluhoitopalveluihin. Kuvaus yhteistyöstä¹⁷⁵ huoltajien kanssa sekä viranomaisyhteistyö ml. toimintatavat koskien ilmoitusvelvollisuutta sosiaalitoimeen ja/tai poliisille ovat osa suunnitelmia.

Kriisisuunnitelma (suunnitelma kriisi-, uhka- ja vaaratilanteiden varalle)

Opetuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelmaan sisältyy kriisisuunnitelma, jossa kuvataan toiminta äkillisissä kriiseissä, uhka- ja vaaratilanteissa. Suunnitelmassa kuvataan kriisitilanteiden ehkäisy, niihin varautuminen ja toimintatavat kriisitilanteissa sekä toimintavalmiuksien harjoittelu. Lisäksi suunnitelmassa kuvataan tämän kokonaisuuden johtamisen periaatteet, yhteistyö sekä työn- ja vastuunjako. Suunnitelmassa kuvataan sisäisen ja ulkoisen viestinnän sekä opetuksen

¹⁶⁹ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 4 §

¹⁷⁰ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 13 §

¹⁷¹ Perusopetuslaki 4 a luku

¹⁷² Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 11 §

¹⁷³ Perusopetuslaki 29 §

¹⁷⁴ Perusopetuslaki 29 §

¹⁷⁵ Perusopetuslaki 40 §, oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 23 §, lastensuojelulaki 25 § (88/2010) ja sosiaalihuoltolaki (1301/2014) 35 §

järjestäjän ja esiopetuksen välisen tiedottamisen periaatteet. Suunnitelma valmistellaan yhteistyössä hyvinvointialueen ja muiden tarvittavien viranomaisten kanssa ottaen huomioon muut uhka-, vaara ja kriisitilanteita koskevat ohjeistukset sekä psykososiaalisen tuen järjestämisen periaatteet.

7. Erityiseen maailmankatsomukseen tai kasvatusopilliseen järjestelmään perustuva esiopetus

Valtioneuvosto voi myöntää rekisteröidylle yhdistykselle tai säätiölle luvan esiopetuksen järjestämiseen¹⁷⁶. Järjestämisluvassa opetuksen järjestäjälle voidaan määrätä erityiseen maailmankatsomukseen tai kasvatusopilliseen järjestelmään perustuva erityinen koulutustehtävä.

Erityiseen maailmankatsomukseen tai kasvatusopilliseen järjestelmään perustuvassa esiopetuksessa toiminnan, kasvatuksen ja opetuksen tulee noudattaa esiopetukselle asetettuja yleisiä tavoitteita sekä oppimiskokonaisuuksien toteuttamiselle asetettuja yhteisiä tavoitteita. Esiopetuksessa noudatetaan näitä esiopetuksen opetussuunnitelman perusteita sitouttamatta lapsia tiettyyn opetuksen taustalla olevaan maailmankatsomukseen tai kasvatusjärjestelmän taustalla olevaan arvo- ja kasvatusfilosofiseen järjestelmään. Poikkeamista ja painotuksista määrätään järjestämisluvassa ja valtioneuvoston asetuksessa¹⁷⁷.

Virolahden kunnassa ei ole käytössä erityiseen maailmankatsomukseen tai kasvatusopilliseen järjestelmään perustuvaa esiopetusta. Kunnan esiopetuksen opetussuunnitelma noudattaa valtakunnallisia esiopetuksen opetussuunnitelman perusteita ja perustuu yleissivistävään, arvopohjaltaan yhteiseen kasvatukseen.

Esiopetuksessa korostuvat lapsen osallisuus, yhdenvertaisuus, leikin ja vuorovaikutuksen merkitys oppimisessa sekä yhteistyö huoltajien ja muun varhaiskasvatus- ja opetushenkilöstön kanssa. Toimintakulttuuri tukee lapsen kokonaisvaltaista kehitystä, oppimisesta ja hyvinvointia turvallisessa ja kannustavassa oppimisympäristössä.

7.1. Paikallisesti päätettävät asiat

Esiopetuksen paikallinen opetussuunnitelma voi olla järjestäjäkohtainen tai yksikkö- tai toimipaikkakohtainen tai näiden yhdistelmä opetuksen järjestäjän päätöksen mukaisesti. Erityiseen maailmankatsomukseen tai kasvatusopilliseen järjestelmään perustuva paikallinen esiopetuksen opetussuunnitelma voi olla omaleimainen opetuksen järjestämisluvassa ja valtioneuvoston asetuksen¹⁷⁸ asettamissa rajoissa. Paikallinen opetussuunnitelma ei voi olla ristiriidassa esiopetusta koskevan lainsäädännön tai esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden kanssa.

Opetuksen järjestäjä päättää ja kuvaa opetussuunnitelmassa sen lisäksi, mitä perusteasiakirjassa aiemmin määrätään,

- mitkä ovat erityiseen maailmankatsomukseen liittyvät esiopetuksen arvoperustaa täydentävät näkökulmat ja miten nämä näkökulmat näkyvät esiopetuksen toimintakulttuurissa, työskentelytavoissa ja oppimiskokonaisuuksien painotuksissa
- mitkä ovat erityiseen kasvatusopilliseen järjestelmään liittyvät pedagogiset periaatteet ja ratkaisut sekä miten nämä periaatteet ja ratkaisut näkyvät esiopetuksen toimintakulttuurissa, työskentelytavoissa ja oppimiskokonaisuuksien painotuksissa.

¹⁷⁶ Perusopetuslaki 7 §

¹⁷⁷ Valtioneuvoston asetus (422/2012) 3 § ja 10 §

¹⁷⁸ Valtioneuvoston asetus (422/2012) 3 § ja 10 §